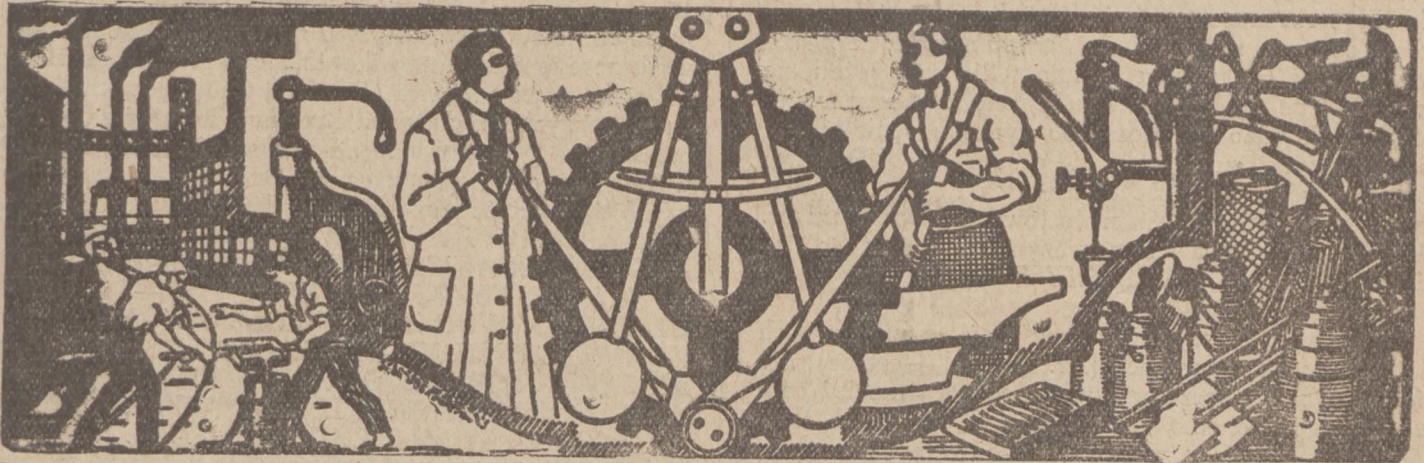

RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

STAŁE DODATKI:

„ELEKTRO- I RADJOTECHNIKA” ♦ „POSTĘPY W PRZEMYSŁE” ♦ „DZIAŁ SAMOCHODOWY” ♦ „HANDEL I PRZEMYSŁ ROWEROWY” ♦ „DZIAŁ BUDOWLANY, DRZEWNY I CERAMICZNY” ♦ „DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH”

Nr. 13

Poznań, 29 marca 1930

Rok X

PRZEDPLATA
kwartalna 4½ zł. + 40 gr. za dostawę franko
w dom.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA
POZNAŃ, WIELKA 10. - TEL. 2277

Tygodnik abonować można na wszystkich
pocztach w Państwie Polskiem.

Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone
są na stronie ostatniej.

Co dalej...?

Przemysłowo-handlowe „perspektywy” traktatu z Niemcami

Objawem typowo powojennym jest szukanie *WI-NOWAJCÓW*, interesowanie się bardziej *złodziejstwami*, aniżeli *dobrodziejstwami*, zwłaszcza życia publicznego.

Poza tem, gdy się *cierpi i boli*, a zwłaszcza gdy się jest polskim przemysłowcem i kupcem, — z *praktyki* gospodarczej a nie *teorii* ekonomicznej; — trudno zadowolić się i zaspokoić lekarskim *termometrem* — „*wskaznikiem*” konjunkturalnym — i orzeczeniem choćby tak poważnego djaagnosty jak prof. Lipiński, trzymającego *puls* życia gospodarczego w swem ręku i stwierdzającego (w „*Świecie*”), że ostatnio nie jest tak źle, bo nie przeżywamy „*kryzysu*” gospodarczego tylko „*OSTRĄ DEPRESJĘ*”. Jeszcze mniej przekonuje nawoływanie choćby prezesa Izby Przem.-Handl. (inż. Jana Brozowskiego): „*Więcej optymizmu w ocenie położenia gospodarczego*” — bo *tani optymizm jest niebezpieczniejszy od krytycznego pesymizmu*.

Nawet zdaniem realizatora traktatu Dr. Twardowskiego wkraczamy *poomacku w ciemność* — zatem krytycyzm gospodarczy jest nieodzownym, chociaż daleki od *defetyzmu*.

Nie można wprawdzie zaprzeczyć, że *stan beztraktatowy*, w jakim stoimy nadal jedynie jeszcze wobec Litwy i Rosji, nie był dłużej do utrzymania, tak ze względów *prestige'u politycznego* jak i *kapitalistycznego*.

Uskuteczniiono nareszcie notowanie złotego polskiego na *giełdzie niemieckiej*, co jest bezwzględny *PLUSEM* dla naszego stanu ekonomicznego w perspektywie kredytowej.

Inne *korzyści*, wynikające z traktatu, są w naj-

lepszym wypadku *obustronne*, jak np. w *PRZEMYSŁE SUROWCOWYM*, dającym nam wprawdzie pewien *kontyngent eksportowy* i potrzebny import *żelaza*, co jednak równocześnie było dla *niemieckiego zbytu* palącą potrzebą.

Gorzej już przedstawia się bilans korzyści traktatowych dla *ROLNICTWA*. W każdym razie nie można spodziewać się złagodzenia obecnej katastrofalnej sytuacji w rolnictwie — w myśl oświadczenia Dyr. Związku Polskich Organizacyj Rolniczych p. J. Gościckiego.

Cóż dopiero mówić o tych dziedzinach naszej niezbędnej *samowystarczalności krajowej*, w których *UJEMNE SKUTKI traktatu* były jeszcze w powietrzu.

Wystarczy wskazać np. na cały nasz młody przemysł *elektrotechniczny*, który powstał przecież dzięki *wojnie celnej* z Niemcami.

Dalej — według opinii p. Edmunda Trepki, Dyr. Związku Przemysłu Chemicznego — traktat *spowoduje nieistniejący od kilku lat przywóz CHEMIKALIJ z Niemiec* jak *ultramaryny*, *mydeł* i *proszków mydlanych*, *kwasu solnego* i *octowego*, — prócz *kałoszy* i *wszelkich wyrobów z gumy*, *atramentów*, *tuszu*, *środków do polerowania* itd. Czy są zatem widoki, byśmy mogli *konkurować z największym w świecie koncernem chemicznym*, jakim jest niemiecki *Interessen-Gemeinschaft Farben-Industrie*?

Niemniejsze *niebezpieczeństwo* grozi innym młodym *gałęziom PRZETWÓRCZYM* z dziedziny *metalowej*, *papierniczej*, *konfekcyjnej*, gdzie należy się spodziewać *wzmoczenia importu niemieckiego* o *30—50 procent*.

Wszystko to zagraża nietylko *jednostkom* gospodarczym i handlowym, ale też *całości państwa*, z punktu widzenia *BILANSU HANDLOWEGO!*

Trzeba sobie uprzytomnić, że już w czasie bezwzględnej reglamentacji i bojowych cel wobec Niemiec *import stamtąd dochodził do połowy całego naszego importu zagranicznego*, przyczem naodwrot eksport z Polski do Niemiec nie wynosi ani 3 proc. niemieckiego rocznego spożycia. Jeżeli oprócz tego zważy się obecną naszą *biedę konjunkturalną i nędzę strukturalną* (w pojęciu p. min. Gliwica), jeżeli się stwierdzi, że ogólny *wskaźnik produkcji przemysłowej*, który w 1926 r. wynosił 136 wynosi obecnie 116, że *obieg pieniężny* zmniejszył się od roku z 1600 miljonów na 1465, a że w styczniu br. z *weksli*, zastępujących wprost gotówkę, zaprotestowano w styczniu br. 14 proc. — to chyba jest przyczyna do trwożnego stawienia pytania — *CO BĘDZIE DALEJ?*

Co dalej, jeżeli Niemcy, w myśl enuncjacji ich matadorów gospodarczych (Dr. Hempel, Oertzen), „*że pieniędzy w Polsce tracić nie chcą*“, a przecież całą *swą siłą* gospodarczą (odbudowali $\frac{3}{4}$ byłej ich floty handlowej i pomnożyli swój przedwojenny eksport w dwójnasób!) przeprowadzą *inwazję* na nasz przemysł i *infiltrację* pośrednictwa handlowego zapomocą całych falang swych *wojazerów, agentów, a nawet domokrążców?*

Na to pytanie, co dalej, odpowiadają nasi *teoretycy*, jak np. Dr. Roger Battaglia (przewodn. Rady Delegatów Związku Przemysłu Zachodniej i Połudn. Polski), jak następuje: Trzeba jak najszybciej przeprowadzić *rewizję obecnej TARYFY celnej*, trzeba rozbudować *środki pomocy państwa dla EKSPORTU* zwłaszcza w formie zwrotu cel za surowiec, półfabrykaty i środki pomocnicze, trzeba *ryczałtowego zwrotu PODATKU OBROTOWEGO* za poprzednie fazy produkcji, trzeba funduszy na *Państwowy Instytut Eksportowy!*

Ekonomista Dr. F. Zweig widzi konieczną potrzebę ukrócenia wewnętrznych *umów ekskluzywnych*, stwarzających *sztuczne ściśnienie pola zarobkowego* przez *KARTELE*.

Nacz. Dyrektor Centr. Związku Polsk. Przemysłu, Handlu, Finansów i Górnictwa Dr. Andrzej Wierzbicki stwierdza stanowczo, że traktat przynosi *większe korzyści Niemcom* niżeli Polsce, zwłaszcza wskutek upo-

śledzenia życia gospodarczego Polski pod względem KREDYTOWYM, itd. itd.

Zdaje się jednak, że najwięcej *praktycznych i z życia wziętych wskazówek*, „co dalej“ dają praktycy życia codziennego i ci „*maluczy*“, których wywody, niestety, tak rzadko wychodzą poza ramy szpalt „*wiadomości fachowych*“.

W poznańskiej „Gazecie Rzeźniczej“ znajdujemy artykuł p. t.: „*Żądania kupiectwa i przemysłowców polskich po zawarciu traktatu z Niemcami*“, w którym wyluszczone jest wszystko to, co przemysłowcowi i handlowcowi polskiemu, o zdrowym „*chłopskim*“ rozumie, przychodzi na myśl i co musi uważać za jedyne słuszne *postępowanie na przyszłość*. Artykuł ten wypowiada otwarcie *obawę wszystkich sfer gospodarczych*, że traktat niemiecki ma tylko na celu ostateczną zmianę Polski na... „*DOSTAWCĘ SUROWCÓW, KTÓREGO TRZEBA UZALEŻNIĆ OD NIEMIECKIEGO RYNKU ZBYTU I POŚREDNICTWA — Z DRUGIEJ STRONY UCZYNIĆ Z POLSKI KONSUMENTA PRZEMYSŁU NIEMIECKIEGO, A SIEBIE SAMYCH UPRZYWILEJOWANYM PRZEMYSŁOWCEM, POŚREDNIKIEM HANDLOWYM I ROZDZIELCĄ KAPITAŁU ZACHODNIEGO*“.

Trzeba więc *wyraźnie* wypowiedzieć, „co dalej?“ Powołując się na jeden z naszych poprzednich artykułów p. t.: „*U podstaw „naszego“ kryzysu gospodarczego*“, stwierdzamy:

Wobec chyba już *bliskiej ratyfikacji* traktatu z Niemcami wysunąć należy jako *podstawowy postulat: WSPÓŁPRACĘ PRZEMYSŁU Z HANDLEM POLSKIM*, jako podstawę *konsolidacji naszego życia gospodarczego*, w obronie *obopólnych interesów*, silnie zagrożonych poszczególnymi postanowieniami ugody z Niemcami.

Drugim postulatem będzie skuteczna *PROPAGANDA SAMOWYSTARCZALNOŚCI* krajowej. Musi jej dotychczasowe *słowo* stać się *ciałem* i przybrać nareszcie kształty realnego czynu.

Bez tych dwóch postulatów: współpracy przemysłu polskiego z kupiectwem i *PATRJOŹYTMU GOSPODARCZEGO KONSUMENTA* nie przejdziemy z obecnych *ciemności traktatowych* w normalny dzień, lecz możemy *runąć w przepaść*, podstępnie w nią wepchnięci przez *Drang nach Osten!*

Henryk Grudziński.

Opublikowanie pełnego tekstu traktatu polsko-niemieckiego

Lista kontyngentów przyznanych Niemcom.

„Monitor Polski“ oraz berliński „Reichsanzeiger“ opublikowały w częściach nieurzędowych pełny tekst traktatu handlowego polsko-niemieckiego, łącznie z listą kontyngentów. Publikacja ta traktowana jest jako informacyjna bez mocy prawnej, gdyż traktat ma wejść w życie dopiero po ratyfikowaniu go przez parlamenty obu państw.

Wobec tego, że postanowienia, dotyczące kontyngentów, przyznanych Polsce przez Niemcy, są już znane naszym czytelnikom, poniżej podajemy „*listę kontyngentów na towary zakazane do przewozu na polski obszar celny*“.

I. Zakazy przywozu obowiązujące na polskim obszarze celnym,

Na polskim obszarze celnym podlegają obecnie zakazowi przywozu następujące towary:

- towary wyszczególnione w rozporządzeniu z 10-go lutego 1928 r. (Dz. U. Nr. 15, poz. 113);
- towary wyszczególnione w rozporządzeniu z 28-go grudnia 1929 r. (Dz. U. Nr. 97, poz. 680).

II. Wysokość kontyngentu.

Niemcy otrzymują na towary wymienione w pkt. I. następujące kontyngenty roczne:

Kasza 12.500 centnarów metr. (q.), ziemniaki sadzeniaki 10.000 q., jabłka świeże 2.000 q., owoce i jagody świeże 1.000 q., winogrona świeże 2.500 q., suszone i suche owoce i jagody 1.000 q., paszety 35 q., konserwy owocowe i warzywne 9.000 q., konserwy

inne 3.000 q., wszystkie pozostałe towary w tej poz. 1.350 q., cukierki itd. 680 q., marmelady 200 q., soki owocowe itd. 50 q., wina wszelkiego rodzaju w butelkach gronowe 3.000 hl., wina owocowe w butelkach 50 hl., wina musujące 20.000 but., sery wykwaszone 1.600 q., ryby w opakowaniach hermetycznych 15.000 q., ryby w opakowaniach niehermetycznych 3.000 q., łososie wędzone i suszone 100 q., ostrygi itd. — 15 q., sliwki suszone i suche 1000 q.

Futra 6.000 q., obuwie ze skóry lakierowanej itd. 500 q., drzewa żyjące itd. 750 q., kwiaty itd. 1.200 q., wyroby porcelanowe itd. 7.000 q., szyby lustrzane itd. 6.000 q., wody aromatyczne 50 q., kosmetyki i pachnidła 425 q., mydła toaletowe i lecznicze 1.400 q., wyroby ze złota itd. 3 q., wyroby ze srebra itd. 30 q.,

Fortepiany i pianina 1.000 sztuk, pozytywki itd. 3.500 sztuk, samochody osobowe 12.000 sztuk, motocykle 2.000 szt., tkaniny bawełniane bielone 750 q., tkaniny meblowe 200 q., tkaniny bawełniane mercery-

zowane itd. 2.000 q., aksamit, plusz itd. 480 q., tkaniny lniane itd. 300 q., tkaniny jedwabne itd. 100 q., tkaniny półjedwabne itd. 150 q., kaszmir itd. 30 q., dywany itd. 550 q., wyroby dziane 220 q., wyroby szmuklerskie itd. 35 q., wyroby firankowe 45 q., koronki i hafty 60 q., tkaniny i tiul itd. 70 q.

Bielizna, odzież i konfekcja z niewymienionych materiałów, zakazanych do przywozu, 200 q., kapelusze damskie i dziecięce 40 q., futra, czapki futrzane 160 q., odzież z podszewką jedwabną lub półjedwabną 55 q., chustki itd. 500 q.

Kapelusze itd. 325.000 sztuk, guziki itd. 20 q., parasole itd. 9.700 sztuk, pióra ozdobne itd. 15 q., wyroby z szklanej szkłanej itd. 25 q., wyroby galanteryjne kosztowne 100 q., wyroby galanteryjne zwyczajne 2.000 q., zabawki dziecięce 3.000 q.

Jak wynika z powyższego, kontyngenty przyznane Niemcom na eksport do Polski są znaczne i bardzo różniczkowane.

Musimy przygotować się do życia pokojowego

Traktat handlowy z Niemcami winien stać się według I. K. C. punktem wyjścia:

1. Reformy naszych ciężarów podatkowych z punktu widzenia zdolności konkurencyjnej naszego przemysłu i handlu na rynkach zagranicznych.

2. Wybitnie pro-handlowego nastawienia naszej polityki gospodarczej. Musimy znieść wszelkie utrudnienia i hamulce, kępujące inicjatywę i ruchliwość naszego kupiectwa, musimy ułatwić jego działalność przez reformę służby konsularnej i zmontowanie aparatu informacji handlowych.

3. Racjonalizacji i modernizacji naszego przemysłu. — Wojna celna z Niemcami i utrudnienia w przywozie maszyn, rygorystyczne traktowanie ulg celnych na maszyny, spowodowała zahamowanie procesu modernizacji naszego przemysłu, który pod względem technicznym jest bardzo zaoferowanym i nie dotrzymuje kroku postępowi technicznemu krajów zachodnio-europejskich. Przez liberalniejsze traktowanie ulg celnych możliwym będzie ruszyć naprzód proces racjonalizacji naszego przemysłu i potaniaenia produkcji przemysłowej. — Wielkie znaczenie miałyby tu także realizacja racjonalnego programu elektryfikacji kraju.

4. Organizacji i potaniaenia naszego kredytu. Tani kredyt jest tą bronią, którą obce przemysły najsilniej zwalczają naszą ekspansję przemysłową. Za wszelką cenę musimy dążyć do ułatwienia i potaniaenia naszych obrotów kredytowych, zwłaszcza w eksporcie.

5. Likwidacji prywatnych i napół publicznych monopolów, żerujących na przemysłach odbiorczych i konsumentach, a opartych przeważnie na koncesjach publicznych.

6. Likwidacji polityki zakazowej i kontyngentowej. W związku z traktatem handlowym likwidujemy obecnie dwie trzecie naszych zakazów handlowych (ze 190 zakazów pozostaje około 70). Powinniśmy systematycznie dążyć do dalszej likwidacji pozostałej liczby zakazów i przystąpić do międzynarodowej konwencji antireglamentarnej.

7. Przesunięcia punktu ciężkości w naszej polityce handlowej z obrony przed importem na akcję ekspansji zdrowego i rentownego eksportu — co możliwym jest tylko przy śmielszej polityce traktatowo-handlowej i silniejszym akcentowaniu potrzeb rol-

nictwa. — Natomiast należy ograniczyć deficytowy eksport taniego surowca, pokrywany kosztem polskiego przemysłu przetwórczego. Obecnie przemysł ten płaci w wyższych cenach polskiego surowca na rynku wewnętrznym (które pokryć mają koszty dumpingu surowcowego) haracz na rzecz swych zagranicznych konkurentów, otrzymujących jego kosztem ten sam polski surowiec zadarmo. Haracz ten musi ulec likwidacji, jeśli rozwinąć chcemy polski przemysł przetwórczy. Do pewnego stopnia ułatwia to nam traktat handlowy z Niemcami.

8. Reformy administracji państwowej i komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych.

Realizacja tych postulatów stworzy dopiero właściwą podstawę dla wejścia Polski w orbitę silniejszych wpływów konkurencyjnych przemysłu zachodnio-europejskiego, stworzy warunki dla uintensywnienia życia gospodarczego w kraju, dla dotrzymania kroku postępowi gospodarczemu Zachodu.

4-ro i 6-cio kątno oraz karbowane 8380
Tkaniny metalowe - siatki rabcowe i t. p.
Ceny konkurencyjne Dostawa terminowa.

„DRUTOWNIA - POZNAŃ” Fabryka siatek i płotów drucianych
dawn. R. MATUSZEWSKI i S-ka.
Poznań, św. Marcin 45 a, II. ptr., tuż przy ul. Gwarnej

Sytuacja w przemyśle metalowym

Sytuacja w przemyśle górnym. — Kryzys w przemyśle hutniczym. — Stan zatrudnienia w przemyśle metalowo-przetwórczym.

Jak donosi P.A.T., punkt kulminacyjny kryzysu, panującego w przemyśle górnym na Śląsku, zdaje się już minął. Obecnie nie przeprowadza się większych redukcji w tej gałęzi przemysłu i zdaniem sfer miarodajnych sytuacja pod tym względem zaczyna się ostatnio poprawiać.

Natomiast sytuacja w przemyśle hutniczym jest jeszcze ciągle niekorzystna.

Jak donosi „Hutnik“, kryzys w hutnictwie żelaznym trwał w lutym nadal: wytwórczość spadła, pojemność rynku wewnętrznego była w dalszym ciągu ograniczona, liczba zatrudnionych robotników zmniejszyła się, zapasy wytworów hutniczych na hutach utrzymały się niemal bez zmiany na poziomie ub. miesiąca. Nowych większych zamówień huty nie otrzymały.

W porównaniu ze styczniem wytwórczość hutnicza spadła w dziale wielkich pieców o 16,21 procent, stalowni o 4,08 proc., rurkowni o 15,91 proc., jedynie wytwórczość walcowni utrzymała się na poprzednim poziomie.

Zestawienie produkcji z miesiącem lutym ub. roku, wypada również na niekorzyść, wykazuje bowiem spadek o 12—14,5 proc.

Zamówienia zmniejszyły się w porównaniu ze styczniem br. o 10 proc. i to zwłaszcza zamówień prywatnych, których spadek wyraża się w 33 proc.

Wzrosły nieco zamówienia rządowe, wzrost ten jednak jest zbyt mały, aby mógł wywrzeć poważniejszy wpływ na złagodzenie krytycznego położenia hut, wywołanego brakiem zatrudnienia, nie mówiąc już zupełnie o wyrównaniu niezmiernie słabego napływu zamówień rządowych w szeregu ubiegłych miesięcy.

Ogólny wywóz wyrobów walcowniczych zmniejszył się w lutym o 10,7 proc. w stosunku do miesiąca poprzedniego.

Wskutek niepomysłnych warunków zbytu wyrobów żelaznych, w lutym nastąpiła dalsza redukcja robotników, zatrudnionych w hutnictwie żelaznym. Z końcem miesiąca sprawozdawczego ogólna liczba robotników w tym przemyśle wynosiła 45.703 czyli o 975 osób mniej, niż w końcu stycznia r. b. (46.678). Z powyższej ogólnej liczby robotników przypada w lutym na huty woj. kieleckiego i krakowskiego 14.898 osób, czyli o 809 osób mniej, i na huty woj. śląskiego 30.805 osób, czyli o 166 mniej.

*

Według sprawozdania Związku Polskich Hut Żelaznych, konjunktury polskiego przemysłu metalowego pogorszyły się w lutym w dalszym ciągu, przy równoczesnym obniżeniu się stanu zatrudnienia w porównaniu z poprzednim miesiącem.

Fabryki parowozów pracują normalnie i stan zatrudnienia utrzymuje się na poziomie poprzedniego miesiąca. W fabrykach wagonów panuje sytuacja niejednolita naskutek nierównomiernego podziału zamówień, co powoduje, że niektóre fabryki pracują pełen tydzień, w innych zaś stan zatrudnienia zmniejszył się. W dziale maszyn parowych i silników spalinowych sytuacja kształtuje się w dalszym ciągu niepomysłnie. Pewnej poprawie uległo położenie w dziale maszyn i aparatów dla cegielni, co przypisać należy wiadomościom o przeznaczeniu nowych kredytów na ruch budowlany. W fabrykach maszyn i aparatów dla cukrowni, pomimo nadziei otrzymania w lutym większych zamówień, panuje cisza. Stan zatrudnienia wynosi 60 proc. z roku ub. przy stanie zamówień nieprzekraczającym 50 proc.

Stan zatrudnienia fabryk maszyn włókienniczych uległ dalszemu pogorszeniu tak, że niektóre fabryki były zmuszone zredukować pracę do 18 godzin na tydzień. W dziale obrabiarek do metali stan zatrudnienia utrzymał się na poziomie stycznia, jednak fabryki pracują podobnie jak w styczniu wyłącznie niemal na skład.

W fabrykach maszyn i narzędzi nastąpiła dalsza redukcja liczby pracowników i czasu pracy. Nektóre fabryki wstrzymały całkowicie produkcję. Widoki na najbliższą przyszłość są niepokojące, gdyż z powodu zwiększającego się kryzysu w rolnictwie niema komu sprzedawać. Fabryki maszyn rolniczych województwa poznańskiego muszą pracować na skład, realizacja zaś obrotów w większości wypadków zawodzi, gdyż weksle muszą być prolongowane, albo idą prosto do protestu. Fabryki te są zatrudnione na ogół w 20 proc. normalnego stanu. Fabryki maszyn w województwach centralnych są jeszcze w gorszym położeniu, gdyż prawie we wszystkich fabrykach liczbę robotników zredukowano do połowy, niektóre zaś z nich oprócz tego zmniejszyły liczbę godzin pracy, inne wstrzymały zupełnie produkcję.

W fabrykach budowy maszyn elektrycznych, stan zatrudnienia uległ znacznemu pogorszeniu. Odczuwa się coraz większą konkurencję fabryk zagranicznych.

ŻELAZOHURT Sp. z o. o. KATOWICE

tel. biuro 3476

ODDZIAŁ W POZNANIU, UL. POCZTOWA 31

tel. składnica 34-88

Prócz obfitego asortymentu żelaza, rur, blach i t. d. prowadzimy stale na składzie:

Śruby maszynowe, budowlane, zamkowe, **Nity** kotłowe i do krat,

Surówkę odlewniczą Hut Królewskiej i Pokoju **pierwszorzędnej** jakości.

Konkurencyjne ceny

8661

Staranna obsługa

W fabrykach węgla stan zatrudnienia pozostał bez zmiany, utrzymując się na poziomie stycznia r. b. W odlewniach warszawskich kryzys trwa w dalszym ciągu. Niektóre odlewnie zatrudnione są zaledwie w 40 proc. w stosunku do 1929 r., inne natomiast zatrudnione są w mniejszym stopniu, trzy zaś odlewnie zupełnie są zamknięte.

W okręgu radomsko-kieleckim odlewnie utrzymują swoją produkcję dzięki zamówieniom eksportowym, otrzymanym dawniej po cenach bardzo niskich.

W dziale odlewów handlowych i kolejowych stan zatrudnienia w lutym był mniejszy, gdyż nastąpiła redukcja czasu pracy do 4-ch dni w tygodniu.

W dziale dużych rur lanych stan zatrudnienia jest bez zmiany.

W odlewniach okręgu pomorskiego nastąpiła redukcja czasu pracy i liczby robotników, zmniejszyło się bowiem zapotrzebowanie zarówno na rynku wewnętrznym jako też zagranicznym, z powodu silnej konkurencji niemieckiej, która obniżyła ceny i udziela długich kredytów.

W fabrykach budowy mostów i konstrukcyj żelaznych stan zatrudnienia pogorszył się w dalszym

ciągu, to też fabryki zmuszone są do dalszego zredukowania liczby pracowników.

W dziale instalacji urządzeń zdrowotnych sytuacja pogorszyła się. Stan ten można uznać za katastrofalny, gdyż narazie niema widoków na poprawę w najbliższym czasie.

W fabrykach śrub i nitów sytuacja przedstawia się niepomysłnie, stan zaś zatrudnienia pogorszył się znacznie w stosunku do stycznia.

W dziale samochodów i karoseryj położenie jest zupełnie niepomysłne. Widoki na sezon wiosenny są bardzo słabe, fabryki karoseryj pracują o bardzo skróconym dniu pracy, zaś jedna z fabryk montażowych zamknęła swoje warsztaty na czas nieograniczony.

W dziale wyrobów żelaznych prasowanych i kutech, położenie kształtuje się w dalszym ciągu słabo. Stan zatrudnienia w porównaniu z miesiącem styczniem obniżył się w dalszym ciągu.

W dziale łopat mimo rozpoczynający się sezon sytuacja jest nadal niepomysłna.

Fabryki drutu i gwoździ odczuwają znaczne zmniejszenie napływu zamówień, a większość fabryk pracuje tylko trzy dni w tygodniu.

Kronika gospodarcza

WZROST EKSPORTU WYROBÓW PRZEMYSŁOWYCH W UBIEGŁYM ROKU.

Eksport nasz z 2 508 milj. zł w r. 1928 wzrósł do 2 813 milj. zł w r. 1929. Po raz pierwszy od szeregu lat mamy do zaznaczenia tak silny wzrost eksportu wyrobów przemysłowych, w szczególności poza kopalniami, tj. głównie węglem, wzrost eksportu wyrobów przemysłu hutniczego i przetwórczego. Eksport tych artykułów wzrósł z około 350 milj. zł w r. 1928 na około 540 milj. zł w r. 1929, czyli o 190 milj. zł, a więc przeszło o 50 proc. Na pierwszy plan wysuwają się wyroby włókiennicze, których wywóz wzrósł o 90 milj. zł. Jest to zjawisko o tyle pocieszające, że z jednej strony eksport nasz zaczyna nareszcie przedstawiać się w kierunku eksportu wyżej kwalifikowanego i bardziej wartościowego. Z drugiej strony przyczyną tej korzystnej zmiany należy szukać nie tylko w skurczeniu się rynku wewnętrznego, lecz także w większej sprawności eksportowej przemysłu, niemniej jak w racjonalnej pomocy państwa dla tego eksportu. Według poglądów miarodajnych kół gospodarczych powyższe rezultaty zachęcają do dalszych wysiłków w obu wyżej wspomnianych kierunkach — a to tem bardziej, że pogłębienie się recesji gospodarczej w ostatnich miesiącach mogło zmniejszyć zdolność finansową przemysłu do podtrzymania prężności eksportowej na zeszlazycznym poziomie.

WZROST WYWOZU POLSKICH FABRYKATÓW.

Według obliczeń statystycznych w r. 1929 wywieziono z Polski gotowych wyrobów za 644 milj. zł. W r. 1928 wartość wywiezionych gotowych fabrykatów wynosiła 475 milj. zł. Ten 35 proc. wzrost wartości wywozu wyrobów gotowych w porównaniu z r. 1928 świadczy przede wszystkim o wzmoczonej ekspansji naszego przemysłu i jego powolnym przystosowaniu się do roli eksportera, o czem dotychczas trudno było mówić. Jest to pocieszający objaw, gdyż wywóz fabrykatów jest znacznie korzystniejszy niż surowców. Polska jest dotychczas krajem wybitnego eksportu surowców.

CENTRALNE BIURO SPRZEDAŻY DRUTU MIEDZIANEGO.

W tych dniach zostanie sfinalizowana umowa pomiędzy 4-ma fabrykami: „Kabel“ w Warszawie, Norblin, B-cia Buch i T. Werner, Elektro-Miedź i Krakowską Fabryką Kabli, w sprawie utworzenia Centralnego Biura Sprzedaży Drutu Miedzianego. Celem powyższego Biura będzie racjonalizowanie produkcji i znormalizowanie sprzedaży drutu miedzianego na rynku wewnętrznym.

POLSKO-NIEMIECKA IZBA HANDLOWA.

Istniejący od maja 1927 roku Niemiecko-Polski Związek Gospodarczy (Deutsch-Polnischer Wirtschaftsband) we Wrocławiu przestąpił się w Niemiecko-Polską Izbę Handlową.

Do Zarządu dotychczasowego Związku Gospodarczego należał cały szereg wybitnych przedstawicieli przemysłu, wielkiego handlu i banków niemieckich na Śląsku i w Saksonii. Przewodniczącym Związku jest prezydent Wrocławskiej Izby Przemysłowo-Handlowej i członek Rady Gospodarstwa Rzeczy, dr. Grund. Z liczby kilkuset członków większa część mieszka w inn. krajach Związku Rzeczy.

W najbliższych dniach zwołane zostanie walne zgromadzenie nowo utworzonej Izby Handlowej, która podjąć ma uchwały w sprawie rozszerzenia zakresu działalności Izby. Dotychczasowy Zarząd Związku zostanie rozszerzony przez kooptację przedstawicieli całego szeregu naczelnych związków gospodarczych, oraz wybitnych osobistości w Niemczech. W Berlinie powstała już filja Izby Handlowej pod kierownictwem dr. Hasslachera. Wielkie archiwum, obejmujące obszerny materiał, dotyczący dotychczasowej działalności Związku Gospodarczego przechodzi na własność Izby Handlowej.

BILANS HANDLOWY EUROPEJSKO-AMERYKAŃSKI.

Kraje europejskie nabyły w roku 1929 od Stanów Zjednoczonych towarów i surowców za 1 miliard dolarów. Najlepszym jednak odbiorcą Stanów Zjednoczonych jest Kanada, drugie miejsce zajmie Japonia, która zepchnęła na trzecie miejsce Anglię.

KREDYT EKSPORTOWY WE FRANCJI DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

W zrozumieniu potrzeb przemysłu metalowego we Francji, rząd francuski przeznaczył dotychczas 800 milj. franków rocznie na cele kredytów eksportowych. Obecnie na 1930 rok suma ta została podniesiona do 1 600 milj. franków, a to celem poparcia eksportu szyn kolejowych do Turcji.

SYTUACJA W NIEMIECKIM PRZEMYSŁE METALOWYM I METALOWO-PRZETWORCZYM.

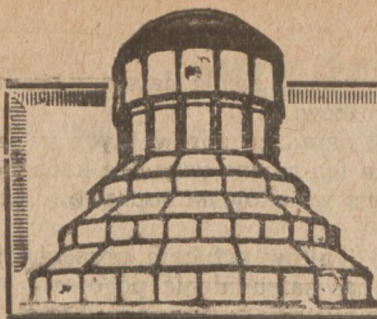
W styczniu r. b. zauważono znaczne zmniejszenie wpływu zamówień wewnętrznych, natomiast stwierdzono wzrost wpływu zamówień zewnętrznych. Stopień zatrudnienia w niemieckim przemyśle maszynowym wynosił 62 proc.

PROJEKT NAJWIEKSZEJ FABRYKI ALUMINIUM.

„Vossische Zeitung“ donosi, iż w ostatnich dniach wyjechała do Niemiec komisja sowiecka celem podjęcia rokowań w sprawie budowy kabla z aluminium w Rosji. Dwaj delegaci przybyli już do Berlina, inni mają przyjechać w najbliższym czasie. Rząd sowiecki zamierza przeznaczyć na inwestycje w przemyśle aluminiowym około 30 milj. rubli, z czego 4 milj. rub. przeznaczone ma być na zakup maszyn i urządzeń w Niemczech. Głównym zadaniem komisji ma być zaznajomienie się z metodami racjonalnej produkcji aluminium. Chodzi tu o nabycie patentu, względnie licencji racjonalnego eksportowania rosyjskich złożów, dla produkcji aluminium.

Rząd sowiecki opracował plan, według którego produkcja aluminium ma osiągnąć 1932-33 r. 20 000 ton, co przekracza znacznie dotychczasowe zapotrzebowanie Rosji. W Leningradzie zbudowana ma zostać eksperymentalna stacja. Dnieprostroj zbuduje największą fabrykę aluminium, której produkcja dochodzić będzie do 14 000 ton. Poza tem jeszcze w r. b. podjęta zostanie budowa fabryki drugiej o produkcji 6 000 ton w okręgu leningradzkim.

Międzynarodowe Targi w Poznaniu

od 27-go kwietnia do 4-go maja 1930 r.

Pionierstwo w polskim eksporcie

Międzynarodowe Targi w Poznaniu należą do jednych z tych niewielu przedsięwzięć, które już od szeregu lat, bez żadnej pomocy z zewnątrz, wytrwale pracują nad pogłębieniem konsumpcji wewnętrznej kraju i nad ugruntowaniem dotychczasowych i nawiązaniem nowych stosunków handlow. z krajami zagranicznymi.

Naskutek działalności Targów w Poznaniu, niejednokrotnie polskie firmy znajdowały poważnych, zagranicznych odbiorców, wykonując w ten sposób pra-

cę pionierską w znajdowaniu dróg dla naszego handlu zewnętrznego, prowadzących do nowych rynków zbytu. Nadmienić tu wypada, że w roku bieżącym naskutek specjalnie silnej propagandy, przeprowadzonej przez Targi w Poznaniu, zagranicą, a już szczególnie kraje słowiańskie, wykazuje niebywałe dotąd zainteresowanie możliwościami gospodarczymi, jakie przedstawia dla niej Polska, prosząc o wskazanie dostawców.

Palestyna na Targach w Poznaniu

Tegoroczne Międzynarodowe Targi w Poznaniu, jak już zresztą donosiliśmy, wzbudziły w roku bieżącym duże zainteresowanie zagranicą, nawet w krajach położonych od Polski bardzo daleko.

Charakterystyczne jest, że w roku bieżącym Palestyna wykazuje znacznie żywsze zajęcie się Targami w Poznaniu, aniżeli miało to miejsce w latach ubiegłych. Jak donosi Palestyńsko-Polska Izba Przemysłowo-

Handlowa w Tel-Awiw (stolica Palestyny), tamtejsze sfery gospodarcze stale informują się o możliwościach handlowych, jakie przedstawia dla Palestyny Polska i o kwestjach, związanych z Targami w Poznaniu. Szczególne zainteresowanie pod tym względem wykazuje tamtejszy przemysł meblarski, którego przedstawiciele już dziś zgłosili swój przyjazd do Poznania na Targi.

UPADŁOŚCI I ODROCZENIA WYPŁAT

Upadłości.

Gartenberg Jonasz, Drohobycz, wł. kopalni; Gartenberg Herman, Drohobycz, wł. kopalni; Kohl Izak, Kamionka Strumiłowa, handel maszyn; Popper Rudolf, przedsiębior. elektr., Kraków, Wolska 20; Gabler Brandel, Sambor, skl. węgla.

Odroczenia i zawieszenia wypłat.

Izrael Fejbusch, Kraków; K. Steinlauf, Bochnia; Salomon Moaderer, Łapanów; R. i H. Meiteles, Zabłocie; S. Zwiokler, Zakopane; Arje Lebiowicz, Zabłocie; Chaim Starkmann, Ożjasz Reichbach, Kraków; Samuel Kaufmann, Wadowice; Ryfka Mandelbaum, Zator; Marja z Frejów Sterenowa, T. Cieśliński, Jakób Landesmann, Hirsch Wachtel, Kraków; Kalman Singer, Brzesko; Marja Bojanowska, Księgarnia Narodowa, Dawid Felsen, Kraków; Pinkas Starker, Chrzanów; Hirsch Chaskel Weitz, Józef Kulanda, Kraków; Mojżesz i Marja Schönberg, Brzesko; A. L. Fennenbaum i L. Wiener, Salo Doebel, Walenty Ozdoba, Kraków; Wincenty Pała, Buczków; Doba Stahl, Kraków; Jakób Münzer, Lwów; Bernard Bernfeld, Bochnia; Paweł Reichmann, Wilhelm Gross, Andrychów; Herman Korn, Przemyśl; Hipolit Nowakow-

ski, Kościan; Kazimierz Balcerowicz, Grudziądz; Lazar i Sojka, Katowice; Dom Sportowy, Poznań; Aleksander Iwasyk, Toruń; Omnia, Sp. z o. p., Gdynia; Krochmal i Horn, Lwów; Bolesław Denowski, Rohatyn; Michel Kreindler, Brzeżany; Izak Rosenblat, Boleszowice; Jerzy Rebinowicz, Kopalnia Ema, Adolf Baum, Lwów; Pomorski Dom Obuwia, Grudziądz; Wesole Miasteczko Landesausstellung, Poznań; Eheleute Izak Sal. Goldmann, Jakób Kleinmann, Nasza Kultura Spół., Józef Hiitt, Metal S. A. A., Lwów; Józef Licht, Janów; Auto, Tow. z o. p., Gniezno; Markus Preminger, Naftali Luft, Lwów; Maurycy Kianz, Emil Goldmann, Przemyśl; Józef Czechowicz, Sądowa Wisznia; Rejsla Spinner, Kraków; Musiałowicz i Janik, Lwów; Słowianin, Tow. z o. p., Leszno; Józef Stankiewicz, Poznań; Zygmunt Likowski, Wysoka; Henryk Glyniecki, Lubichów; Maks u. Sydonia Nelken, Zygmunt Rucker, S. A. Lwów; Rozalja Martbaum, Mszana Dolna; Jonasz Singer, Przemyśl; Resa Dreimann, Niżankowice; Klara Berglas, Przemyśl; Cecylja Calkowa, Gniezno; Bracia Schwarz, Katowice; „Batra“, fabryka elementów, Poznań; Edyt Kiszka, Rybnik; Hipolit Klüger, „Olka“ Enka, Lwów; Lipa Goldstein, Berta Goldblatt, Przemyśl; Artur Rottentrauch, Stenberg & Czoban, Lwów; Józef Ertay, Sokal; Andrzej Piechowiak, Wągrowiec; Karol Zalewski, Poznań; Franciszek Kałwiński, Ostrzeszów; Szymon Mitaner, Ignacy Horowitz, Lwów; Józef Aleks. Schapira, Lwów.

Herman Kalisz, właściciel przedsiębiorstwa budowlanego w Łodzi przy ul. Cegielnianej 113, wniósł podanie o odroczenie wypłat.

Targi i Wystawy w roku 1930

- 2 kwietnia do 16 kwietnia — IX. Targi Handlowe Oficjalne i Międzynarodowe — Bruksela
- 5 kwietnia do 14 kwietnia — Międzynarodowe Wiosenne Targi — Zagrzeb (Jugosławia)
- 12 kwietnia do 27 kwietnia — Międzynarodowe Targi w Medjolanie (Włochy.)
- 26 kwietnia do 6 maja — Targi Szwajcarskie — Bazyleja
- 27 kwietnia do 5 maja — IX. Międzynarodowe Targi Poznańskie — Poznań
- 3 maja do 12 maja — Międzynarodowe Targi Budapeszteńskie — Budapeszt
- 31 maja do 30 czerwca — Międzynarodowa Wystawa Kulinarna w Zurychu
- 8 czerwca do 14 lipca — Wystawa czeskich kamieni szlachetnych w Turnowie (Czechosł.)
- 6 lipca do 10 sierpnia — Międzynarodowa Wystawa Komunikacji i Turystyki — Poznań
- 2 września do 16 września — Targi Wschodnie — Lwów

St. Grabianowski i S-ka

Spółka Akcyjna

Biura Inżynierskie i Dom Techniczno-Handlowy

Zarząd: Katowice, ul. Słowackiego 24

tel. 1321, 1322, 1323

POZNAŃ

pl. Wolności 14a
tel. 4010, 4011, 4105

magazyn przy Dworcu
Towarowym — tel. 1309

BYDGOSZCZ

ul. Dworcowa 66
tel. 912

GDYNIA

ul. Starowiejska
tel. 1888

Poleca do dostawy ze swoich składów w Poznaniu i Bydgoszczy oraz z reprezentowanych hut:

Blachy, prety, rury, druty, miedziane, mosiężne, aluminiowe, ołowiane, cynkowe i inne

Metale: Cynę Banca, cynę do lutowania, metale białe łożyskowe, antymon, miedź, ołów, cynk, aluminium hutniczy i przetapiany.

Rury: kotłowe, ciągnięte, spawane, gazowe, czarne i ocynkowane, łączniki lano-kute.

Żelazo: sztabowe, formowe, blachy żelazne.

Pędnie: wałki transmisyjne, łożyska samosmary, wieszaki, sprzęgła, koła pasowe.

Pasy: skórzane i z sierści wielbłądziej, troki, воск do pasów, łączniki.

8601a

Hurtowe Składy Żelaza i wyrobów żelaznych

„TEHAZ“

Towarzystwo Eksploatacji i Handlu Żelazem
7731 Sp. z o. odp.

Zarząd: Warszawa, ul. Koszykowa 39
Telefon 409-50, 197-60

Oddziały: Bydgoszcz, Jagiellońska 46-47
Telefon 16-25, 768, 491

Kowel, ul. Łucka 42. Telef. 39, 21

Poleca do natychmiastowej dostawy ze składu:

Dźwigary	Żelazo handlowe	Żelazo korytkowe
Blachy	Blachy	Łopaty krajowe i zagraniczne
Bednarę gorąco i zimno walcowaną	Stal resorową	Widły „ i ocynkowane ”
Surówkę odlewniczą	Druty	Naczynia emaljowane i ocynkowane
Gwoździe	Kufnale	Wiadra ocynkowane
Podkowy	Łańcuchy	Konwle do mleka
Zgrzebła	Ole	Garnki lano-żelazne H. i V.
Wkrętki i kapsle do osi		Piece Herzfelda i Viktoriusa
		Rury i kolana
		Armatury do pleców
		Kosy
		Sierpy
		Siekiera, oskardy i młoty
		Części do plugów i kultywatorów
		Siatki blaszane jednolite i t. d.

Dostawa żelaza wprost z Hut

po cenach Syndykatu Polskich Hut Żelaznych.

Klingerit

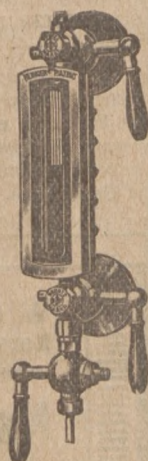
najlepsze uszczelnienie dla wysokich ciśnień. Jedynie prawdziwe z marką ochronną „KLINGERIT“

Klinger'a
reflekcyjne
armatury wodomierzowe.

Klinger'a
reflekcyjne specjalne
szkła twarde.

4421

Klinger'a wentyl ze stawidłem tłokowym.

RICH. KLINGER

G. m. b. H.

Gumpoldskirchen pod Wiedniem.

ZAKŁADY

„EKONOMIA“

NASZE APARATY
OCZYSZCZAJĄ
= W POLSCE =
OK. 50000000
LITRÓW WODY
DZIENNIE

BIELSKO
WOJ. ŚL.

OCZYSZCZANIE

Zmięczanie
Filtrowanie
Odżelazianie
Odmangan.
Destylacja
Sterylizacja
Odpowietrzanie
Analizy etc

Wody

w WARSZAWIE
inz. **B. RUDZIŃSKI**
Włocza 39a tel. 329-53

6349

Skrzynka zapytań

z dziedziny porad fachowych
i źródeł zakupów.

UPRASZA SIĘ O PODANIE ADRESU:

Nr. 5200. firmy, dostarczającej kompletne smolarnie do smolenia beczek piwnych i kuf.

Nr. 5208. hurtowni świec samochodowych marki „Boche“ i „Champion“.

Nr. 5243. fabryki, wyrabiającej naczynia szklane żeberkowe do akumulatorów radiowych.

Nr. 5319. firmy, która ma zastępstwo na magneta do motocykli.

5334. fabryki, wyrabiającej pompy t. zw. „Diaphragma“ 2 $\frac{1}{2}$ i 3.

Nr. 5365. firmy, dostarczającej rury nowe i używane do wyrobu słupów parkanowych.

Nr. 5382. firm, które produkują płytki do kopowania (zwilżania).

Nr. 5384. firmy, mogącej dostarczyć wzory na żelazne bramy, okna żelazne, balustrady itp.

Nr. 5388. zastępcy na amerykańskie opony samochodowe „Millera“.

Nr. 5401. wskazówek o montowaniu maszyn mleczarskich.

Nr. 5417. wytwórni blachy mosiężnej oraz dziurkowanej.

Nr. 5420. fabryki, dostarczającej wiaderka emalowane i blaszane dekoracje dziecięce do zabawy.

Nr. 5421. fabryki, dostarczającej wózki dziecięce.

Nr. 5422. firmy, mogącej podać projekty budynków mieszkalnych murowanych, parterowych.

Nr. 5423. fabryki, wyrabiającej masowo okręgle blaszki numerowe o 20 m/m jak się używa do numeracji drutów.

UPRASZA SIĘ O PODANIE:

Nr. 5276. przepisu na specjalną masę, której używają murarze przed wojną do zaklejania wzgl. reperowania szczelin i dziur w murach i fasadach domów i balkonów. Masa ta była bardzo trwała.

WŚRÓD WYDAWNICTW

Józef Propper: **KALKULACJA W PRZEMYSŁE OPAR-TA NA KSIĘGOWOŚCI.** Poradnik dla rzemiosła, przemysłu i handlu.

Kardynalnym filarem, na którym oprócz się winna gospodarka każdego kupca i przemysłowca, jest kalkulacja cen własnych kosztów i cen sprzedaży. Literatury w tej dziedzinie u nas niema prawie żadnej.

Autor zrywa z dotychczasowymi szablonami kalkulacji dorywczej, która nie daje jasnego obrazu i prowadzi łatwo do pomyłek, dla egzystencji przedsiębiorstwa niezbędnych. Autor wykazuje, że tylko księgowość jest jedyną słuszną podstawą dla obliczeń kalkulacyjnych i udowadnia licznymi przykładami i tablicami jak konta księgi głównej, przez mało znaczące zmiany — służyć także mogą celom poznania prawdziwych kosztów własnych oraz celom oszczędności. Systematyczne zapiski w rubrykach kalkulacyjnych wykazują automatycznie wszystkie wahania cen zarówno surowców jak też i wyrobów gotowych.

W obecnej dobie ostrej walki konkurencyjnej jest poznanie rzeczywistych kosztów własnych podstawą bytu kupca i przemysłowca i dlatego poradnik powyższy jest niezbędny dla wszystkich przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych. Książka jest do nabycia w księgarni Dr. L. Wettsteina w Krakowie, Szpitalna 18.

JAK USTRZEĆ SIĘ PRZED PŁACENIEM NADMIERNYCH PODATKÓW.

Kryzys gospodarczy, jaki przeżywamy od dłuższego czasu, wyciska swe piętno na wszystkich niemal przedsiębiorstwach. Codziennie prasa donosi o zwiększaniu się upadłości nawet bardzo poważnych firm, nadzorów sądowych, itp. Pomimo ogólnie ciężkich czasów nasze Urzędy Podatkowe w większości wypadków nie orientują się należycie w trudnej sytuacji gospodarczej kupiectwa i nakładają podatki tak obrotowe jak i dochodowe w wysokości z lat poprzednich, kiedy koniunktura ekonomiczna była znacznie lepsza. Często się nawet zdarza, iż wiele przedsiębiorstw otrzymuje wymiary podatkowe znacznie wyższe, niż w latach poprzednich. Obrona przeciwko tego rodzaju traktowaniu handlu jest utrudniona dla tych zwłaszcza kupców, którzy nie są w możności przedstawić prawidłowo prowadzonych ksiąg handlowych, pozwalających na ustalenie faktycznego obrotu, lub też dochodu.

Wielu kupców świadomie nie prowadzi księgowości w tem przekonaniu, że podatek określony na podstawie ksiąg byłby zbyt znaczny, przekraczający możność uiszczenia wymierzonego ciężaru. Jest to pogląd mylny, a ponadto bardzo ryzykowny. Dziś bowiem Urzędy Wymiarowe posiada-

ją znakomicie zorganizowany aparat kontrolny, pozwalający na wyłowienie najmniejszego obrotu lub też dochodu. W razie wykrycia pewnych zatajeń podatkowych, kary i rozmaitego rodzaju grzywny są tak wysokie, że naprawdę przedsiębiorstwo znieść ich nie może. Kto jednak prowadząc księgowość, opłaca w terminie podatki na podstawie cyfrowych danych, wyliczonych dokładnie, ale również uniknie wszelkich nieprzyjemności z Urzędami Skarbowymi, które zawsze powstają na tem tle, iż kupiec nie jest w możności udowodnić bez ksiąg, że podawane przez niego cyfry są ścisłe.

Z tego względu każdy kupiec czy rzemieślnik, choćby najdrobniejszy powinien zaprowadzić księgowość prawidłową, dostosowaną do wymagań Urzędów Podatkowych¹⁾.

Podatek ustalony na podstawie ksiąg będzie bezwarunkowo sprawiedliwy, a w razie, gdyby Komisja Szacunkowa, opierając się na błędnych informacjach, ustaliła podatek wyższy, wówczas przedsiębiorca, prowadzący księgowość łatwo udowodni obrót względnie dochód i tem samem wpłynie na Komisję Odwoławczą do opodatkowania zgodnego z istotnym stanem rzeczy.

¹⁾ Pragnącym zaprowadzić uproszczoną księgowość, łatwą do samodzielnego prowadzenia, polecamy dziełko, które ukazało się w roku bieżącym p. t.: „Księgowość uproszczona“ dla średnich kupców, przemysłowców i rzemieślników. Opracował M. Pacoszyński, zaprzysiężony rewizor ksiąg handlowych na obwód Izby Przem.-Handlowej w Grudziądzu. Książkę tę można nabyć w naszym Wydawnictwie.

W tych dniach wyszła z pod prasy drukarskiej dawno przez sfery fachowe oczekiwana książka z tablicami poglądowymi p. t.

Kalkulacja w Przemysle oparta na księgowości

w opracowaniu

Józefa Proppera
zaprzysięż. rewidenta ksiąg - znanicy sądowego

Cena zł. 5.— — — — — Cena zł. 5.—

Wysyłka za poprzedniemi nadesłaniem gotówki.

Zamówić w księgarni

Dr. L. Wettsteina - Kraków, Szpitalna 18

„KRAJ“
**Fabryka Maszyn i Narzędzi
Rolniczych**

dawniej Alfred Vaedtke w Kutnie Sp. Akc.

Gener. przedstaw.: Piotr Bissenik, Warszawa, ul. Chmielna 26.

(g) Obecny kryzys gospodarczy, zwłaszcza rolniczy, oddziaływa — jak wiadomo — fatalnie na przemysł krajowy. Mimo to istnieje szereg placówek, które jako fabryki maszyn i narzędzi rolniczych, chociaż narażone są najwięcej w kryzysie rolniczym, działają niezłomnie, by nie pozostawiać rynku wewnętrznego zagranicznej konkurencji, wysilającej się obecnie na terenach dawniejszego zbytu polskich maszyn rolniczych.

Do takich fabryk względnie central sprzedaży należy iść w wzorowy warsztat produkcji i handlu maszynami i narzędziami rolniczymi firma „Kraj“, fabryka maszyn i narzędzi rolniczych, dawniej Alfred Vaedtke w Kutnie, Sp. Akc., Zarząd w Warszawie, Krak. Przedmieście 27, tel. 225-77.

Jest to dziś największa w Polsce fabryka dla produkcji młocarni szerokomłotnych „Kutnowiak“, — poza tem wyrabia fabryka młocarnie cepowe i sztyfowe, maneże pałakowe i ochromne, przystawki uniwersalne, siewczkarnie toporowe i bębnowe, miedlice do obróbki lnu, itd.

Wszystkie wyroby te mogą nie tylko konkurować z zagraniczną produkcją pod względem jakości, ale pod wielu innymi względami przewyższają je. Niestety niejedyn polski rolnik i wogóle konsument żyje jeszcze ciągle pod narzuconą nam psychozą, że co zagraniczne to lepsze i tańsze i daje się namówić agentom napływowym, bez poprzedniego zbadania, czy na tych samych warunkach i w tej samej jakości mógłby nabyć towar krajowy.

Biuro sprzedaży tej polecenia godnej firmy „Kraj“ znajduje się w Warszawie, ul. Chmielna 26, tel. 241-33, a jej generalnym przedstawicielem jest znany fachowiec Piotr Bissenik.

**Źródło zakupu materiałów
ściernych**

Wśród placówek handlowych w stołecznym mieście Warszawie trudniących się w specjalizacji dostawą artykułów technicznych i pomocniczych dla przemysłu, od lat najdawniejszych przodujące miejsce zajmuje firma **Krzysztof Brun i Syn**, której działalność oparta o tradycję i doświadczenie oddawna już zaskarbiła temu przedsiębiorstwu najlepszą renomę i rozgłos w całym kraju. Firma wymieniona poza najróżniejszymi innymi materiałami technicznymi dostarcza jako specjalność tarcze, pilniki, proszki, płótna najsłynniejszych marek „Carborundum“, „Elektrit“ oraz szmergiel „Oakey'a“, które są materiałami najwyższego gatunku do obróbki metali, szkła, drzewa, kości itp. — Kto przestrzega starej i utartej dewizy, że czas, pieniądz i pracę oszczędzić można przy produkcji jedynie stosowaniem najlepszych metod, sposobów i materiałów, ten przy zapotrzebowaniu materiałów ściernych, korzystać będzie zawsze z wypróbowanych, najprzedniejszych fabrykatów.

—D—

Algiec

**SZLAKIEM
BANDERY...**

**W 100-ą ROCZNICĘ
1830 - 1930
KWITNĄCEJ KOLONJI
NASZEGO SPRZYMIERZENIA**

**Wyszła świeżo
z pod prasy
drukarskiej**

*ciekawa i bogato
ilustrowana praca
podróżnicza,*

Leszka Gustowskiego

p. t.

»KARTKI Z PODRÓŻY«

*Cena zł. 3.— + 1 zł. kosztów poleconej przesyłki
Wysyła „KUPIEC“ Poznań, Wielka 10
P. K. O. 200-021*

„WIEPOFANA“

**Wielkopolska Odlewnia
Fabryka Narzędzi i Maszyn**
Towarzystwo Akcyjne

Poznań - ul. Dąbrowskiego 81. - Tel. 61-56

Tokarki precyzyjne szybkobieżne:

- wzniesienie kłów 180/300 mm, przy rozstawieniu: 1000, 1500, 2000 i 2500 mm, model TN 180,
- wzniesienie kłów 180/200 mm, łoża przyrządowe, jednokołowy napęd, rozstawienie 1000 i 1500 mm, model TJ 180,

Tokarki typu ciężkiego

wzniesienie kłów 325/750 mm, przy rozstawieniu 1500 i 2500 mm, łoża przyrządowe, model T 325.

Wiertarki

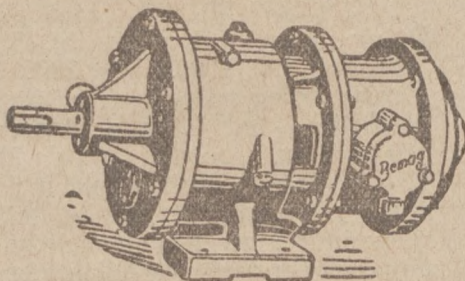
słupkowe do otworów 15 mm $\varnothing$
i stołowe do otworów 8 mm $\varnothing$

8299a

Szlifierki

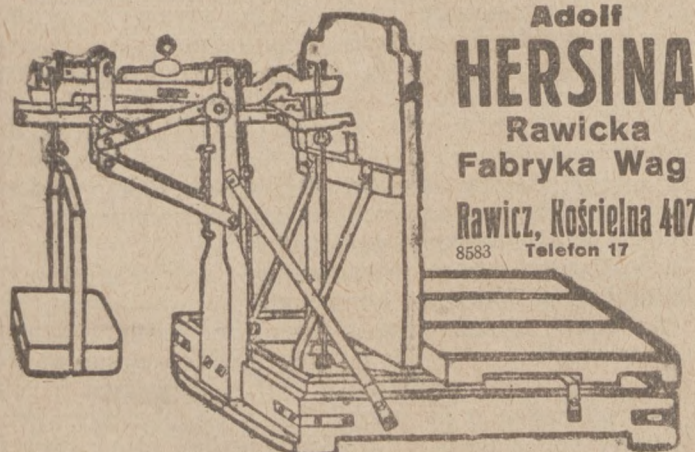
słupkowe i stołowe do tarcz 200 mm.

Każda modna
pracownia
używa do napędu
maszyn każdego
rodzaju tylko
napędy
redukcyjne
„BEMAG”

Zastępują w zupełności kosztowną transmisję!
Oszczędzają prąd! Oszczędzają czas!

Fabryka Maszyn Górniczych
T. z o. p. — Katowice — Załęże

Adolf
HERSINA

Rawicka
Fabryka Wag

Rawicz, Kościelna 407
8583 Telefon 17

Siatki i Plecionki
drućiane
wszelkiego
rodzaju

JÓZEF HESSE SPADKOB.
Fabryka siatek drucianych
w ŁODZI ul. ANDRZEJA 40

7287

DŹWIGI OSOBOWE i TOWAROWE

DŹWIGI BUDOWLANE, WCIĄGI ELEKTRYCZNE I RECZNE, SUWNICE, DŹWIGARKI WSZELKIEGO RODZAJU, LEWARY, WIELOKRĄŻKI LINOWE, ŁAŃCUCHY, PODNOŚNIKI DLA RZEŹNI I T P.

wykonywa jako specjalność:

**Warszawska Fabryka
Maszyn Windowych „SIŁA”**

Istnieje od 1894 r.

Istnieje od 1894 r.

Warszawa, ul. Chłodna 5 - Telefon 47-78

7349

EMALJERNIA Fabryka Szylców Emaljowanych

Spółka z ogran. odpow.

KRAKÓW

ulica Dietlowska 81

Telefon nr. 47-39.

Jedyna w Kongresówce i Małopolsce.

Cenniki wysyłamy na żądanie.

7208

„Wartome“

właśc.: St. Zieliński

**Fabryka Maszyn i Armatur
Odlewnia Metali**

Poznań, ul. Dąbrowskiego 79, Telefon 65-74

Wykonuje wszelką armaturę parową, gazową i wodną, reparacje wszelkich maszyn rolniczych i armatur. Gryzowanie kół zębatach do samochodów i t. d. Odlewy z miedzi, spiżu, mosiądzu, fosforbronzu, niklu, stalbronzu i wszelkie odlewy galanteryjne i t. p. 6806

Kosztorysy i porady techniczne bezpłatnie.

(PRZEDRUK ARTYKUŁÓW DOZWOLONY JEDYNE ZA PODANIEM ŹRÓDŁA).

Postępy w dziedzinie techniki żarówkowej

O konieczności normalizacji produkcji żarówek. — Setki typów i kształtów żarówek. — Forma najbardziej udoskonalona. — Zalety wewnętrznego matowania.

Jednym z najbardziej popularnych artykułów elektrotechnicznych są żarówki elektryczne.

Ze względu na swe niezmiernie szerokie rozpowszechnienie, zajęła produkcja żarówek elektrycznych dominujące miejsce w zagranicznym przemyśle elektrotechnicznym, natomiast w Polsce ze względu na niezbyt wielki rozwój elektryfikacji, miejsce nieco podrzędne. Wystarczy wniknąć w liczby określające konsumpcję żarówek w Polsce, by stwierdzić że w porównaniu z innymi krajami świata konsumujemy na jednego mieszkańca 12 razy mniej żarówek aniżeli w Ameryce, 6 razy mniej aniżeli w Szwajcarii oraz 4 razy mniej aniżeli w Niemczech. Z liczb tych wynika, że jesteśmy terenem na którym istnieją wszelkie możliwości zwiększenia konsumpcji żarówek a zatem i produkcji żarówek elektrycznych.

Wobec wielkiej różnorodności w zapotrzebowaniu żarówek czy to dla celów przemysłowych względnie prywatnych, fabryki żarówek produkują znaczną ilość różniących się od siebie typów, co poza skomplikowanym aparatem techniczno-fabrykacyjnym pociąga za sobą trudności kalkulacyjno-handlowe.

Szczegóły dotyczące istniejących typów i kształtów żarówek elektrycznych znajdujemy w miesięczniku „Siła i Światło” w artykule p. t. „Normalizacja handlu żarówkami” za którym podajemy poniższe dane a m.:

Kształty balonika — podłużny, gruszkowy, kulisty, rurkowy, świecowy, formująca się kropła (nowoczesny), grzybkowy, krótka lub dłuższa szyjka i t. p.

Rodzaje szkła — przezroczysty, matowy wewnątrz lub zewnątrz, całkowicie lub częściowo, barwny naturalny, lub barwnie lakierowany zewnątrz, mleczny (opalowy) lustrowany itp.

Trzonki — karzelkowy, krótszy lub dłuższy, mały Edison, normalny Edison, duży Edison, mały i normalny Swan, ryczałtowy itp.

Palniki — z nitki wolframowej wyciągniętej, z takiej samej nitki lecz skręconej w spiralę, zawieszenie nitki poziome, pionowe, zygzakowate, cylindryczne, stożkowe, wykonanie normalne lub konstrukcja wzmocniona, nitki podwójne (na różnej wielkości światła), palnik w próżni lub w atmosferze szlachetnego gazu itp.

Pobór mocy — 3, 5, 10, 15, 25, 40, 60, 75, 100, 150, 200, 300, 500, 1000, 1500, 2000, 3000, 5000 watów i cały szereg pośrednich wielkości specjalnych.

Napięcie — od 1½ z gradacją początkową co 2 do 20 woltów, a później co 5 do 270 woltów.

Z powyższego zestawienia najlepiej uwydatnia się chaos jaki panować musi w tej dziedzinie produkcji w której uwzględnić należy wszelkie drobiazgowo nawet życzenia odbiorców zależnie od tego czy należą oni do sfer konsumentów prywatnych czy też rządowych względnie samorządowych.

Jedynym środkiem któryby uzdrowił te stosunki jest racjonalizacja produkcji drogą normalizacji żarówek. Znane są dokładnie korzyści wypływające z normalizacji produkcji przemysłowej, zbytecznym zatem jest ponowne omówienie tej sprawy w granicach niniejszego artykułu. Na jedno tylko należy zwrócić uwagę, a m. że normalizacja produkcji żarówek pozwoli nie tylko obniżyć koszty fabrykacyjne, ale w pierwszym rzędzie uczyni zbytecznymi utrzymanie większych asortymentów składowych, a zatem odciąży sprzedawcę od ponoszenia znacznych kosztów płynących od umieruchomionego kapitału w składowaniu żarówek.

Wynika z tego że zagadnienie normalizacji leży nie tylko w interesie konsumenta i producenta, ale również i sprzedawcy, a zatem podniesiony winien być wspólny wysiłek w kierunku zrationalizowania tego działu produkcji w Polsce. Sprawa ta jest tem pilniejsza o ile uwzględnimy że obecnie wkraczamy coraz bardziej w okres realnej elektryfikacji Polski, dzięki czemu konsumpcja żarówek wzrośnie

systematycznie i to w postępie geometrycznym, wobec ogólnoswiatowego prądu elektryfikowania nie tylko życia przemysłowego ale i gospodarstwa domowego.

Omawiając sprawę normalizacji żarówek elektrycznych, zaznaczyć należy że w dziedzinie tej uczynione już zostały wstępne kroki przez polskie fabryki żarówek, które idąc za przykładem Ameryki i Zachodu Europy, przyjęły jako typ standardowy — żarówkę z balonikiem pośrednim między formą gruszki i kulki.

Forma ta odpowiada wszelkim wymaganiom nowoczesnej techniki racjonalnego oświetlenia to też przyjęła się ona szybko u szerszego ogółu konsumentów.

Ostatniem słowem techniki żarówkowej jest ża-

rówka omawianego typu lecz matowana wewnątrz. Zaletą wewnętrznego matowania żarówek w stosunku do dotychczasowych żarówek z balonikiem przezroczystym lub matowym zewnątrz jest: zmniejszona jaskrawość, łatwiejsze utrzymanie w czystości, dodatniejszy efekt w zastosowaniu do wszelkiego rodzaju armatur, uproszczone utrzymanie asortymentu itp. Żarówka wewnątrz matowa jest żarówką najlepiej udoskonaloną to też jej rozpowszechnienie jest coraz większe.

Powyżej przytoczone uwagi pozwalają przypuszczać że konieczność normalizacji produkcji żarówek znalazła wystarczające zrozumienie u zainteresowanych, tak że spodziewać się należy rychłego uzdrowienia tej gałęzi produkcji dla dobra producenta, sprzedawcy i konsumenta.

Z SZEROKIEGO ŚWIATA

CIEKAWY WYNALEZEK TELEFONICZNY.

Inżynier Lewkowski w Gdańsku skonstruował niezwykły aparat, który podczas nieobecności abonenta telefonu, rejestruje wzywające go aparaty. Ponadto aparat ten sygnalizuje nową rozmowę w chwili, gdy telefon jest zajęty.

SAMOLOTY-TAKSÓWKI W NIEMCZECH.

Z dniem 1 kwietnia „Lufthanza“ uruchomiła wynajem „dowietrznych taksis“. Koszt przelotu na jednomotorowym aeroplanie został ustalony na 1 markę 10 fenigów za klm. niezależnie od liczby pasażerów. Jednomotorowy samolot „Lufthanzy“ pomieścić może 6 osób. Ładowanie wynajętych maszyn dopuszczalne jest nie tylko na lotniskach, lecz wszędzie, gdzie pozwala na to teren.

NOWY TYP TRAMWAJU W LIPSKU.

Lipskie towarzystwo kolei elektrycznych oddało do użytku nowy typ wozów tramwajowych, które posiadają, podobnie jak wagony kolejowe, półki na bagaż i podnoszone stoliczki.

URZĄDZENIE TRANSPORTOWE W POSTACI APARATÓW SSACYCH.

Przeładowanie zboża do wielkich śpichrzów portowych odbywa się obecnie w uproszczony sposób. Zastosowano bowiem aparaty ssące, w rodzaju elektroluxów, które z łodzi czy statku w bardzo krótkim czasie wypompowują ziarno przerzucając je do śpichlerza.

PORÓWNANIE KOSZTÓW SIŁY MECHANICZNEJ Z KOSZTEM SIŁY KOŃSKIEJ.

Porównanie kosztów używania motoru mechanicznego z siłą końską w miastach wypada wciąż na korzyść konia. Wielki koncern tranzytowy w Nowym Jorku, United States Truching Company, posiadający 1200 roboczych koni dla rozwożenia towarów ze stacji wyładunkowych, kolejowych i okrętowych, ogłosił ściśle obliczenia, według których koszt 1 minuty pracy auta ciężarowego wynosi 6 centów, podczas kiedy także praca dwukonnego zaprzęgu z taką ilością ciężaru nie przekracza 2 centów.

NOWY WYNALEZEK DLA BADANIA PRACY MOTORU.

Pewna firma w Livenpolu wprowadziła do handlu przyrząd, który na podobieństwo stetoskopu (słuchawki), używanego przez lekarzy, rozpoznaje każdy nieprawidłowy szmer w motorze. Przyrząd ten ma być czulszy, aniżeli ucho najwprawniejszego mechanika i kosztuje 2 funty szterl.

BUDOWA STALOWEGO MOŁO.

W Puntarenas (Costa Rica) budowane jest obecnie molo prawie w całości ze stali. Długość mola wynosi 150 metrów, a mostu dojazdowego 320 metrów.

BUDOWA OLBRYMIEJ TAMY W AMERYCE.

Chłuba techniki amerykańskiej ma być budowana obecnie w północno-zachodniej części stanu Washington olbrzymia tama, której długość wynosić będzie 400 metrów, wysokość zaś 120 metrów. Uzyskane w ten sposób spiętrzenie wielkiej masy wody służyć będzie dla potężnej elektrowni, która dostarczy energii elektrycznej o olbrzymiej sile 320.000 koni mechanicznych.

BARWNE ŚMIGŁA SAMOLOTÓW.

Niektóre zagraniczne linie lotnicze kazały śmigła samolotów pasażerskich pomalować jaskrawą farbą, tak, by nawet zdaleka były wyraźnie widziane.

Zarządzenie to ma na celu zapobieżenie liczyom a niebezpiecznym wypadkom, które wydarzały się na lotniskach gdy nieważne osoby zbyt blisko się zbliżyły do śmigła metalowego, rysującego się niewyraźnie

CHROMOWANIE

NIKLOWANIE, MOSIĄDZOWANIE i t. d.
ODTŁUSZCZANIE ELEKTROLITYCZNE,
KOMPLETNE URZĄDZENIA, APARATY
I SOLE PREPAROWANE.

7257

ZAKŁADY
LANGBEIN-PFANHAUSER
S. A.
LIPSK — WIEDEN

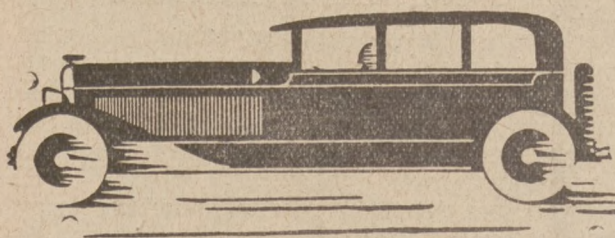
Generałe Przedstawicielstwo na Polskę i Składy:

STANISŁAW COHN

Senatorska 36 **WARSZAWA** Tel. 41-61, 41-62

7568z

Dział Samochodowy

Sytuacja przemysłu samochodowego w 1929 r.

Znaczenie samochodu w życiu współczesnym. — Kierunek rozwoju produkcji samochodów. — Produkcja samochodów zamkniętych.

Przemysł samochodowy zajmuje we współczesnym życiu gospodarczym tak doniosłe znaczenie, że poświęca mu się szczegółowe badania, pozwalające stwierdzić jak najbardziej wszechstronnie wszelkie przejawy jego działalności. Celują pod tym względem Amerykanie, którzy posiadają wiele biur statystycznych, zarówno urzędowych jak i prywatnych, przyczem informacje podawane przez ostatnie cieszą się równym zaufaniem wśród publiczności, jak i urzędowe dane, z uwagi na to, że są oparte na autorytecie wielkich organizacji przemysłowych, którym zależy na tem, aby ich informacje były jak najściślejsze.

Biuro Badań Naukowych General Motors Corporation nadesłało nam obecnie interesujące szczegóły, dotyczące ubiegłego roku produkcyjnego w przemyśle samochodowym.

Ogólna produkcja samochodowa w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanady, wyniosła w roku ubiegłym 8 651 000 w porównaniu do 4 630 000 w r. 1928. Samochodów osobowych było w tem 4 846 000 (4 044 000 w r. 1928), wozów ciężarowych 805 000 (586 000 w r. 1928).

Tendencja do produkowania samochodów zamkniętych w r. 1929 jeszcze się zwiększyła, gdyż wyprodukowano 4 218 000 zamkniętych wozów osobowych, co stanowi 87 proc. ogólnej produkcji amerykańskiej. W r. 1928 wyprodukowano tylko 3 441 600 sztuk wozów zamkniętych.

Wartość produkcji amerykańskiej w r. 1929 obliczona na podstawie cen hurtow. wynosi 3 483 900 000 dolarów w porównaniu do 3 045 820 000 dolarów w r. 1928. Średnia cena samochodu osobowego w sprzedaży detalicznej nie przekraczała 812 dolarów, samochodu ciężarowego zaś 877.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej produkują przede wszystkim dla pokrycia zapotrzebowań rynku wewnętrznego. W r. 1929 tylko 1 015 000 samochodów produkcji amerykańskiej zostało sprzedanych poza granicami Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanady. Cyfra ta wykazuje znaczny wzrost w porównaniu do 810 000 w r. 1928. Produkcja w r. 1929 wpłynęła na znaczny wzrost samochodów, znajdujących się w użyciu na całym świecie i w Stanach Zjednoczonych.

Na ogólną ilość 34 700 000 samochodów, będących w użyciu na całej kuli ziemskiej, Stany Zjednoczone posiadają 26 400 000 wozów, co stanowi 76 proc. W r. 1928 odpowiednie cyfry wynosiły: 31 725 000 — 24 750 000 — 78 proc.

Zdawaćby się mogło, że amerykański przemysł samochodowy, pokrywając dzięki swej wszechstronności wszelkie możliwe zapotrzebowania, nie pozwoli absolutnie na jakikolwiek import wyrobów obcych marek na terytorjum Stanów Zjednoczonych. W praktyce okazuje się, że w r. 1929 importowano jednak do Stanów Zjednoczonych 710 samochodów, co w porównaniu do 520 samochodów w r. 1928 stanowi znaczny wzrost.

Z porównania dopiero co przytoczonych cyfr, Biuro Badań Naukowych General Motors Corporation wyciąga następujące wnioski: Zapotrzebowanie wewnętrznego rynku amerykańskiego wykazuje zbliżenie się do punktu nasycenia, przyczem większość produkcji rocznej obraca się na pokrycie samochodów zużytych. Odbija się to na eksporcie samochodów amerykańskich do państw innych kontynentów. Rok bieżący wykazuje znaczny wzrost w tej mierze. Przypuszczać należy, że rozwój pójdzie nadal w tym kierunku na korzyść, naturalnie, eksportu wozów amerykańskich.

Samochód bodźcem do udoskonalenia kolejnictwa

Dnia 27 lutego b. r. powrócił z podróży do Niemiec i Holandji p. inż. Witold Czapski, podsekretarz stanu w Ministerstwie Komunikacji, który w towarzystwie inż. Madeyskiego, korzystając z nadarzonej sposobności, zapoznał się ze stosunkami, panującymi w wymienionych krajach na polu konkurencji względnie współpracy komunikacji autobusowej wobec komunikacji kolejowej. Jakkolwiek przedsiębiorstwa autobusowe w racjonalnym swym rozwoju dążą do jak największych własnych korzyści i niejednokrotnie są dla kolejnictwa poważnym konkurentem, to jednak naogół

widoczna jest harmonja i współpraca na tym terenie. Dzieje się to dzięki temu, że przedsiębiorstwa autobusowe są to poważne, silne instytucje, które służą w zakresie swych prac interesom ogólnopaństwowym i na tej platformie porozumienie się między nimi a zarządem kolejowym jest zewsząd osiągalne. Zdrowa konkurencja tych przedsiębiorstw jest dla zarządu kolejowego bodźcem do udoskonalenia swej komunikacji, to też tak w Niemczech, jak i w Holandji można stwierdzić wzrost ruchu wozów motorowych na liniach kolejowych.

SAMOCCHODY

okazyjne w doskonałym stanie gotowe do jazdy:

„Austro-Daimler“ 10/40 K.M. 6-cyl. 6-osob. coupé
„Austro-Daimler“ 10/40 K. M. 6-cyl. 6-osob. otwarty
„Minerva“ 8/40 K. M. 6-cyl. 4-5-osob. limuzyna
„Chrysler“ 12/55 K. M. 6-cyl. 4-5-osob. limuzyna
„O-M“ 6/25 K. M. 4-cyl. 6-osob. otwarty
„Citroen“ 6/25 K. M. 4-cyl. 4-5-osob. otwarty
„Fiat“ 9/30 K. M. 4-cyl. 6-osob. coupé
„Renault“ 14/60. 8/30 K. M. 6-cyl. 9 osob. otwarty

poleca
na bardzo dogodnych warunkach spłaty

**Towarzystwo
Budowy i Sprzedaży Samochodów S. A.**
(dawniej „Austro-Daimler“)
Oddział w Poznaniu - ulica Dąbrowskiego nr. 7.
Telefon 7558 - 7665.
Własne warsztaty — Garaże

8211

?

JAKTO, jeszcze nie zaprenumerowałeś tyg. „AUTOLOT“...?

Czy nie wiesz, że nie prenumerując go wyzbyty jesteś najciekawszych wiadomości ze świata auto-lotniczego i motocyklowego, że tem samem nie trzymasz ręki na pulsie życia motoryzacji. !?!

Powinieneś natychmiast zwrócić się do administracji „AUTOLOTU“ (tel. 85-68) żądając nadesłania egzemplarza okazowego, lub wpisania Cię, jako prenumeratora na b. kwartał.

Prenumerata kwart. 3.50 zł.

Adres: „AUTOLOT“, WARSZAWA, SZKOLNA 8
P. K. O. 16,940.

8541

Gaśnice pianowe „PERKEO”

CHŁODNICE do samochodów, samo- lotów, traktorów etc.

Wszelkie masowe wroby blacharskie i drobne mechaniczne

produkuje
FABRYKA WYROBÓW METALOWYCH
„BIELANY”
Warszawa, Kamedułów 71
Telefon 231-30

Biuro sprzedaży:

Warszawa, plac Napoleona 3
Telefony: 284-97 i 259-14

7999

8521 m

Największy wybór akcesoriów samochodowych w Polsce.

Pierścienie tłokowe, łańcuchy pociągowe i rozdzielcze

Okucia do karoserji:

Zamki, klamki, zawiasy, blacha alumi-
njowa, listwy żelazne, mosiężne,
aluminjowe i t. d.

8606

L. Krupka

Warszawa
Nowy Świat 5. Tel. 21070

Kilka - set opon i defek

różnych marek stale na składzie.

Katalogi wysyła się na żądanie.

KRONIKA SAMOCHODOWA

NOWY KOLOR DOROŻEK SAMOCHODOWYCH W WARSZAWIE.

Według doniesień z Warszawy, wypuści w najbliższym czasie dział ruchu kołowego magistratu m. Warszawy, tytułem próby, na miasto dorożkę samochodową odmiennego koloru. Karoserja tej dorożki wymalowana jest na kolor średnio piaskowy. Karoserja u góry otoczona jest pasem czernym. Skrzydła i buda zachowały kolor czarny. Dotychczasowy ciemno-granatowy kolor dorożek samochodowych obowiązuje nadal, a nowy będzie miał ewentualnie zastosowanie dopiero po jego wypróbowaniu.

ILOŚĆ POJAZDÓW MECHANICZNYCH W POLSCE.

Min. Robót Publicznych opracowało szczegółowy wykaz ilości pojazdów mechanicznych z wyłączeniem wojskowych, kursujących na obszarze Rzeczypospolitej w dn. 1 stycznia 1930 r. Z wykazu tego podajemy ciekawsze liczby: Przyjmując ogólną liczbę mieszkańców na terenie R. P. 30.926.166, wobec stwierdzonej ogólnej ilości pojazdów mechanicznych 43.319, liczba mieszkańców, przypadająca na jeden pojazd mechaniczny wynosi 714. Z ogólnej liczby 43.319 pojazdów mechanicznych, samochodów osobowych w dniu tym kursowało 18.878, dorożek — 7.332, autobusów — 4.048, samochodów ciężarowych — 6.738, motocykli — 5.901, innych pojazdów mechanicznych — 422.

WALKA Z GWOŹDIAMI NA POLSKICH SZOSACH.

Plagą komunikacji samochodowej są wielkie ilości odpadków żelaznych i gwoździ na drogach, jako skutek złego kucia koni i obręczy wozów. Według pobieżnych obliczeń, leży na drogach publicznych około pół miliona kilogramów takich odpadków, a szkody, jakie ponoszą samochody wskutek uszkodzenia pneumatyków, wynoszą około 2.500.00 zł rocznie, nie licząc straty czasu i możliwości wypadków.

Z tych względów Min. Robót Publ. sprowadziło ze Stanów Zjedn. najnowszy przyrząd do zbierania na drogach odpadków żelaza, działający na zasadzie silnych elektromagnesów. O ile próby przeprowadzone tą zbieraczką elektromagnetyczną dadzą zadowalające wyniki, utworzona zostanie w całej Polsce sieć zbieraczek, która umożliwi racjonalne oczyszczanie dróg.

Takie oczyszczanie dróg ma nie tylko duże znaczenie dla komunikacji autobusowej i prywatnego ruchu samochodowego, lecz umożliwi zmniejszenie importu pneumatyków i akcesoriów do naprawy, oraz da znaczną ilość złomu żelaznego dla hut krajowych.

PIERWSZA POMOC DLA WĘGIERSKICH AUTOMOBILISTÓW.

Jako jeden więcej dowód, świadczący o stałym rozroście trakcji automobilowej na Węgrzech, może posłużyć nakaz wydany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych do wszystkich automobilistów wzywający ich, w razie napotkania w drodze jakiegoś wypadku automobilowego, o zatrzymanie się, i udzielenia pomocy w miarę możliwości. Natychmiast po pojawieniu się tego rozporządzenia Królewsko-Węgierski Klub Automobilowy zorganizował kurs „pierwszej pomocy“ dla swoich członków, przyczem wśród liczby wykładowców było paru doktorów budapeszteńskich. Nie ulega wątpliwości, że tego rodzaju pogotowie przydałoby się i u nas.

Na zasadzie ostatnich raportów, cyfra samochodów zarejestrowanych na Węgrzech wynosi 18.741 sztuk.

PIERWSZY LOMBARD SAMOCHODOWY W CZECHACH.

W Pradze czeskiej uruchomiony został pierwszy lombard samochodowy. Samochody, przyjmowane do zastawu, szacowane są przez urzędowego taksatora, a lombard udziela pożyczki w wysokości połowy wartości szacunkowej. Zastawione samochody muszą być dostarczone do garażu lombardowego, który oblicza od każdego samochodu po 70 złotych miesięcznie za miejsce.

FUZJA ANGIELSKICH FABRYK SAMOCHODOWYCH.

Według „Daily Telegraph“ trzy albo cztery wielkie angielskie przedsiębiorstwa automobilowe projektują fuzję w najbliższym czasie. Pertraktacje finansowe są już na ukończeniu.

Fabryka samochodów Austin w Londynie postanowiła wypłacić za 3 i pół lata ubiegłe dywidendę za 6% akcje premjowe. Poza tem akcje premjowe i zwykle będą miały wypłacane 20%-tą dywidendę.

PRZEMYSŁ SAMOCHODOWY WE WŁOSZECH.

Ogólna ilość samochodów, znajdujących się w Italii, wynosi okragło 300.000. W włoskim przemyśle samochodowym zatrudnionych jest 100.000 robotników i innych pracowników. Wartość produkcji fabryk samochodowych wyniosła w roku 1929 około 800 milionów złotych. Włoski przemysł automobilowy zajmuje czwarte z rzędu miejsce wśród europejskich przemysłów tej gałęzi. Połowę swojej produkcji samochodowej wywozi zagranicę, stanowiąc jedną z najważniejszych pozycji eksportowych włoskiego bilansu handlowego.

FIAT 503 — 4 CYLINDROWY, 550

elegancka limuzyna, jak nowa. Buick 6 cylindrowy, otwarty, w bardzo dobrym stanie, sprzeda korzystnie
St. Kunz, Ostrów, Rynek 36, telefon 220.

Limuzynę 650

6-cio cylindrową, mało używaną kupię za gotówkę. Szczegółowe oferty — Inż. Jerzy Bauerertz, Sosnowiec.

Samochody osobowe 650

marki „Fiat“ i „Mathis“ w dobrym stanie sprzedam okazjnie. Ignacy Bujakiewicz, Kobylin, Rynek 49.

OKAZJA!

Samochód osobowy „Benz“ 6 cylindrowy, 16/50 PS, 6 osobowy, 6 kompl. opon, bardzo dobrze utrzymany, na sprzedaż Otto Wiese, Bydgoszcz, Dworcowa 62, tel. 459. 550

Samochód osobowy 550

stale do dyspozycji. Tel. nr. 382 Jan Stachowiak — Inowrocław, Podzamcze nr. 5.

AUTO 750

Chrysler limuzyna w bardzo dobrym stanie do sprzedania lub wdzierżawienia na sezon. Szulski, Lwów, Chocimska 1.

Ford r. 27 550

otwarty, przeszedł tylko 18.000 klm. bardzo tanio na sprzedaż. Grochowski, Melpin, p. Dolsk, powiat Srem.

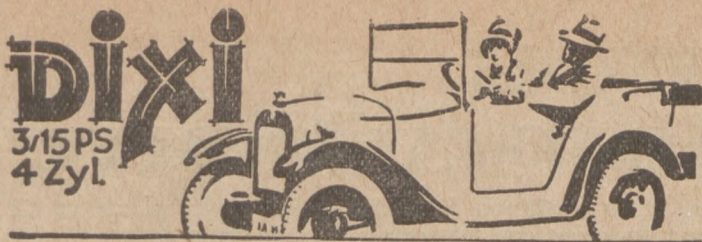
Samochód 750

„Chevrolet“, jak nowy, z stałą koncesją na sprzedaż. Bobek, Poznańska 15.

Samochód ciężarowy 650

Chevrolet 4 cyl. 1½ ton, po generalnym remoncie, nowe opony, nowa czerwona karoserja, prima wykonanie, bardzo dogodnie na sprzedaż. Fabryka karoserji, R. Manthey, Inowrocław, Poznańska 65.

Prawdziwie współczesny samochód małego typu.

Dixi jest to mały samochód uznany jako najekonomiczniejszy w świecie. Przekonaj się pan osobiście o jakości tego fenomenu!

Cena 2 200 marek niemieckich. 8277

G. Scherfke, Fabryka maszyn

POZNAŃ, ul. Dąbrowskiego 93.

„POLFAZAM”

Fabryka zamków i okuć samochodowych
POZNAŃ - DĄBROWSKIEGO 81

właściciel B. GILL

wykonuje 8592

wszelkie okucia do karoseryj i wagonów.

Zamki, antaby, ręczki, przedłużacze do zamków. Zawiasy wszelkiego rodzaju, dźwigi do podnoszenia szyb i zderzaki.

Wyrabiamy również części zapasowe do samochodów wszelkich marek a mianowicie: kamienie do amortyzatorów, buksiki szelkowe, buksiki do steru, panewki i t. p. z materiałów trwałych w każdej ilości i życzonych rozmiarach, niczem nie różniących się od oryginalnych oraz wszelkie inne prace w zakres tenże wchodzące.

SAMOCCHODY używane

pierwszorzędnych fabrykatów

w pierwszorzędnym stanie i ogromnym wyborze, z karoseryjami otwartymi i krytymi 2—6-osobowe,

samochody wysyłkowe $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ ton
samochody potrzebujące naprawy

polecamy

po cenach ponownie obniżonych przy niezwykle dogodnych warunkach zapłaty

„BRZESKIAUTO“ Sp. Akc. POZNAŃ

ulica Dąbrowskiego 29 — tel. 6323, 6365

Szkoła szoferów. 8611

Butle stalowe

do gazów sprężonych jako to do tlenu, amonjaku, kwasu węglowego, wodoru, acetyleny i t. p.

polecają

krótkoterminowo po cenach przystępnych

**Modrzejowskie Zakłady
Górnico-Hutnicze S. A.**

w Sosnowcu

8595

**Tow. Akc. Przemysłu
Metalurgicznego**

w Polsce

RADOMSKO

Adres telegr.: „Metal“ — Telefon nr. 22.

wyrabia:

DRUT żelazny i stalowy ciągniony, miedziowany, ocynkowany, dla telegrafów i telefonów, w kręgach i pretach, drut kolczasty i skobelki.

GWOŹDZIE druciane kwadratowe, okrągłe i fasonowe.

LINY stalowe wydobywalne, pochylniane, prowadzące, nosące, ciągnące, dla podnośników i dźwigów, dla przekładni.

SPRĘŻYNY meblowe z końcami prostymi, zakręcanymi i zapinanymi.

KLAMERKI stalowe do bel.

NITY saskie, bednarskie, blacharskie, kotłowe, do zbiorników, do krat, do okrętów, do zawias.

WKRETKI żelazne i mosiężne do drzewa i do metali, wkretki kute, śruby do krzeseł.

SZPADLE I ŁOPATY stalowe, mołyki, skrobadła i tłuczki.

WIDŁY stalowe do siana, do nawozu, do koks, do buraków, do kartofli, kopaczki i dziabki.

KONSTRUKCJE żelazne, jako to: budynki fabryczne, hale maszynowe, szkielety wież kościelnych, dachy, mosty, zbiorniki, pomosty, specjalne wagony do piasku 15-tonowe i mniejsze, kolejki przenośne, zwrotnice kolejowe, rozjazdy i zwrotnice tramwajowe, wagoniki, kolejki napowietrzne, dźwigi i krany.

PRODUKCJA UBOCZNA:

siarczan żelaza, cynk skawalony, popiół cynkowy.

4069

7808k

Przemysł Rowerowy i Motocyklowy

Organ Związku Mechaników Samodzielnych na Polskę Zachodnią

Jeszcze o państwowej fabryce rowerów

W Nr. 9 i 10 „Rynku Metalowego i Maszynowego” ukazały się artykuły, zawierające wątpliwości, czy Państwowa Fabryka Broni w Radomiu będzie wyjątkiem wśród przedsiębiorstw państwowych w całym świecie i zdoła wytwarzać taniej i lepiej od przedsiębiorców prywatnych. Zdaje się, że produkcja ta została już podjęta i trudno mówić o jej zaniechaniu.

Natomiast możliwym jest, że powyższa fabryka państwowa mogłaby przyczynić się poważnie do zmniejszenia przywozu części rowerowych z zagranicy, gdyby je zechciała dostarczyć warsztatom, montującym rowery, jak wiadomo, z części zagranicznych. Tych warsztatów jest w całej Polsce bardzo wiele i wielu fabrykom trudno jest z nimi konkurować, gdyż prowadzą one samą sprzedaż detaliczną, przystosowaną do potrzeb lokalnych i przyczyniają się najbardziej do rozpowszechnienia rowerów we wszystkich zakątkach kraju. Z temi pożytecznymi placówkami fabryka państwowa nie powinna walczyć, a raczej pomóc im, uniezależnić od przywozu części z zagranicy przez dostawę półfabrykatów lepszych i tańszych, niż ocłony towar zagraniczny.

Przyczyniłoby się to również do normalizacji w produkcji rowerów, oraz podniosłoby poziom techniczny produkcji krajowej, która teraz często sprowadza najgorszą tandetę z zagranicy.

Co zaś do samej produkcji w państwowej fabryce, to ta opłacałaby się znacznie lepiej, gdyż zbyt części byłby znacznie większy, niż gotowych rowerów. Wobec braku odnośnego przemysłu pomocniczego dla warsztatów, składających rowery, fabryka państwowa wypełniłaby lukę w krajowej wytwórczości, zamiast z nią konkurować.

W.

Motocykl a prawo jazdy

Jak wiadomo, nasze ustawy wymagają, aby każdy kierowca pojazdu motorowego, poruszającego się po drogach publicznych, posiadał tak zw. prawo jazdy, dla uzyskania którego trzeba składać dość trudny egzamin oraz ponosić różne koszty. O ile wymaganie to jest zupełnie słuszne, jeżeli chodzi o samochody, a nawet silniejsze i szybsze motocykle, o tyle jest ono bardzo niemiłe w wypadkach, kiedy dotyczy właścicieli lekkich motocykli lub rowerów z doczepnymi motorami.

Zrozumiałem jest bowiem, że w trosce o bezpieczeństwo i sprawność ruchu na drogach publicznych, władze muszą dbać o to, aby kierowcy szybkich i ciężkich pojazdów, mogących łatwo wywołać katastrofę, znali dobrze przepisy ruchu i władali swymi maszynami, dziwnym natomiast wydaje się, że tego samego wymaga się od ludzi, którzy w najgorszym nawet wypadku mogą tylko sami nabierać guzów.

Rzeczywiście, śmiesznym wprost jest, że np. właściciela roweru z doczepnym motorkiem, zdolnego do

„PATRIA“
Fabryka rowerów i części
Sp. z ogr. odp.
STĘSZEW (Wlkp.) — Telefon 5

Biura i składnice
POZNAŃ, ul. Dąbrowskiego 78a
Telefon Nr. 1025

Poleca jako specjalność:

OBREĆCZE
i
BŁOTNIKI
do ROWERÓW

w pierwszorzędnym wykonaniu, po cenach bezkonkurencyjnych.

Prosimy żądać oferty.

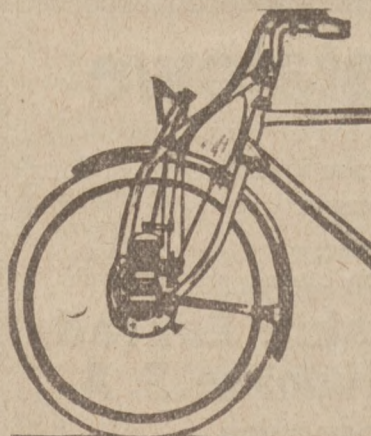
8320

Hurtownia Rowerów
ST. WAWRZYNIAK Sp. z o. o.
POZNAŃ, Św. Marcin 44.

Najkorzystniejsze źródło zakupu rowerów, ram i wszelkich części rowerowych krajowych i zagranicznych.

7472

Najmniejszy
i najlepszy

motor pomocniczy
w świecie

Otto Mix

Rowery i maszyny do szycia

Poznań, ul. Kantaka 6a

21 Telefon 2396 7026

rozwiniecia zaledwie 30—40 km. na godzine, stawi sie narowni z kierowca 100-konnego samochodu. Jakie przepisy, a raczej wady przepisow odbijaja sie bardzo ujemnie u nas na popularyzacji sportu motorowego i rozpowszechnianiu sie lekkich motocykli oraz rowerow z doczepnymi motorami.

Moznaby coprawda twierdzic, ze prawo jazdy powinien uzyskac wogole kazdy, korzystajacy z drog publicznych, inaczej bowiem nie moze byc mowy o usprawnieniu ruchu na tych drogach, jednak twierdzenie to nie moze dotyczyc wylaczenie biednych motocyklistow i rowerzystow, lecz powinno obejmowac i wszystkich furmanow, a nawet pieszych, gdyz ich gapowatosc jest wprost przyslowiowa.

Obecnie, kiedy motoryzacja calego swiata czyni coraz wieksze postepy, i my w Polsce powinniemy postarac sie o unowoczesnienie naszych przepisow drogowych wzorem zagranicy, ktora zwalnia pojazdy o pojemnosci cylindrów niżej 200 cm.³ od opłat i formalnosci egzaminacyjnych.

Nasz przemysł rowerowy

znajdujac dobra konjunktura i warunki pracy rozrasta sie pomyslnie i coraz bardziej a jego dalszy stan rozwojowy zalezny jest zupełnie od wartosci gatunkowej dostarczanych wyrobów. Im wiecej jakoosciowo stac beda fabrykaty krajowe, tem pewniejszy bedzie byt mlodego polskiego przemyslu rowerowego, ktory zwalczac musi na wlasnym rynku pod kazdym wzgledem potezna konkurencje obcokrajowa. — Do zachodniopolskich fabryk wytwarzajacych rowery pierwszorzednej i wyprobowanej marki, zaliczamy miedzy innymi takze Pomorska Fabryke Rowerow Willy Jahr w Bydgoszczy, ktorej biuro i skladnice mieszcza sie przy ul. Dworcowej 18b oraz Unji Lubelskiej 5 a fabryka przy Petersona 4. — Fabryka wytwarza najprzedniejszej jakosci ramy rowerowe oraz kompletne rowery wlasnej budowy znanych juz na rynku marek: „Original Record“, dalej „Phönix“, „Pofaro“ i „Standard“. Interesowanemu kupiectwu wysyla fabryka ilustrowane prospekty i cenniki. Zaznaczamy zarazem, ze Pomorska Fabryka Rowerow wystawiac bedzie na wiosennych Miedzynarodowych Targach Poznanskich w czasie od 27-go kwietnia do 4 maja r. b. i tam w stoisku swem przyjmowac bedzie rowniez zlecenia na dostawe. —p—

Motocykle B. S. A.

W dziedzinie budowy motocykli, Anglia swemi specjalnymi motorami wyprzedzila zdolala niemal wszystkie inne kraje. Z roznych fabrykatow i systemow na rynku naszym doznaly najwiekszego rozpowszechnienia swiatowej slawy motocykle angielskie marki B. S. A. czego dowodem, ze przedstawicielstwa, utrzymujace fabrykaty te na skladzie mieszcza sie we wszystkich prawie wiekszych ośrodkach przemyslu i handlu. Jak wynika z ogloszenia, zamieszczonego w dzisiejszym numerze pisma naszego, nowe modele angielskich motocykli B. S. A. nadeszly juz i sa do nabycia u przedstawicieli: w Warszawie, Gdansk, Lwowie, Krakowie, Katowicach, Łodzi, Bydgoszczy, Wolsztynie, Chodzieży, Grudziądzu, Ostrowie, Toruniu i Wiecborku. Interesowani, znajduj dokladne adresy tych przedstawicielstw w powolanym powyzej ogloszeniu, na ktore Szan. Czytelnikom naszym szczegolniejsza zwracamy uwage. —p—

Motocykl

uzywany, w dobrym stanie, za gotowke kupie. Uprasza o szczegolowe oferty Fr. Michalowski, Swiecie, Lipowa 1.

B. S. A.

ŚWIATOWEJ SŁAWY MOTOCYKLE ANGIELSKIE

Nowe modele nadeszły i są do nabycia
u przedstawicieli:

Warszawa: „Komispol“ S. A., Krak. Przedmieście 16/18
Gdańsk: „Motor Importhaus“, Samtgasse 8
Lwów: Scott i Pawłowski, Plac Halicki 7
Kraków: „Technotarg“ S. z o. o., Sławkowska 14
Katowice: M. Smuda, Jordana 10
Łódź: Karol Küster i S-wie, Piotrkowska 165
Bydgoszcz: „Motocykle“ Helmut Bunn, Gdańska 68
Wolsztyn: Marjan Czarniecki, 5-go Stycznia 65
Chodzież: K. Mielke, Mickiewicza 21
Grudziądz: A. Poschadel, Groblowa 6
Ostrów: W. Wentzel, Wroclawska 14
Toruń: W. Katafias, Rynek Nowomiejski 24
Wiecbork: Alex Duskau

Żądajcie bezpłatnych katalogów
8635

POMORSKA FABRYKA ROWERÓW WILLY JAHR — — — BYDGOSZCZ

BIURO i SKŁADNICE: Dworcowa 18b.
Unja Lubelska 5
FABRYKA: Petersona 4
TELEFON 1525

Fabrykacja pierwszorzednych ram
rowerowych i rowerów.

WŁASNE WYROBY:

ORIGINAL RECORD PHÖNIX - POFARO STANDARD

Do produkcji używa się tylko jaknajlepsze materiały pod pełną gwarancją.

Fabrykaty moje odznaczają się eleganckim wyglądem zewnętrznym i pięknoscia formy.

ILUSTROWANE PROSPEKTY ITP. WY-
SYLA SIĘ TYLKO PP. KUPCOM BRANŻY.

Wystawiam na Miedzynarodowych Targach
w Poznaniu od 27. 4. — 4. 5. 1930.

8638

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIA
ORGAN ZRZESZENIA PRZEDSIĘBIORSTW RADJOTECHNICZNYCH W WIELKOPOLSCE

Nowe projekty elektryfikacji Polski

Zagadnienie elektryfikacji kraju wysuwa się w ostatnich latach na czoło zagadnień gospodarki narodowej. Ostatnio podaliśmy na temat powyższy kilka uwag, wypowiedzianych w tej sprawie przez p. Ministra Robót Publicznych, prof. inż. Matakiewicza, z których wynika, że sprawa elektryfikacji Polski przedstawia się dotychczas niezbyt korzystnie w porównaniu z Zachodem. Według poglądów Ministra byłoby najbardziej pożądane przeprowadzenie elektryfikacji Polski własnymi środkami finansowymi, przyczem musiałby być zapewniony w przedsiębiorstwach, przeprowadzających elektryfikację, wybitny i wystarczający udział, oraz wpływ i nadzór państwa i samorządów.

Wielkie możliwości rozwoju elektryfikacji w Polsce nie przestają jednak interesować sfer finansowych zagranicy. Jak się bowiem dowiadujemy, powstał w Paryżu „Syndykat dla Elektryfikacji w Polsce”, w skład którego wszedł cały szereg zagranicznych banków, grup finansowych, towarzystw przemysłu elektrycznego, oraz polskich towarzystw węglowych. Członkami Syndykatu zostały między innymi:

1. L'Union des Mines w Paryżu.
2. Banque de l'Union Parisienne.
3. Blairs Corporation New Jork.
4. Hambros Bank w Londynie.
5. Union Financière Electrique w Paryżu.
6. Compagnie Generale d'Electricité w Paryżu.
7. Société General de Traction et d'Electricité w Brukseli.

Ze strony zaś polskich przedsiębiorstw węglowych:

1. Ska. Dzierżawna Polskich Hut Skarbowych „Skarboferm”.
2. Sosnowieckie Tow. Kopalń Węgla i Zakładów Hutniczych.
3. Tow. Bezimienne Kopalń Węgla „Czeladź”.
4. Tow. Przemysłowo-Górnice „Saturn”.

5. Grodzieckie Tow. Kopalń Węgla i Zakładów Przemysłowych,
6. oraz inne towarzystwa węglowe z Zagłębia Dąbrowskiego i Krakowskiego.

Jako siedzibę Syndykatu obrano Paryż, zaś głównym pełnomocnikiem w Polsce został p. Fr. Michel, gen. dyrektor Ski. „Skarboferm”. Delegacja nowopowstałego Syndykatu w osobach pp.: Michela, Raźniewskiego; prezesa Zrzeszenia Elektrowni Kopalnianych, Hłaski, gen. dyr. Koncernu Naftowego „Małopolska”, p. Viannay, gen. dyr. Tow. Kopalń Węgla „Czeladź”, oraz p. A. Olszewskiego, dyr. Konwencji Węglowej Dąbrowsko-Krakowskiej, została przyjęta przez p. Ministra Robót Publicznych, któremu wręczyła odpowiedni memorjał.

Myślą przewodnią projektu jest oparcie elektryfikacji kraju na wyzyskaniu sił wodnych i istniejących już jednostek, wytwarzających energję i w przeciwieństwie do dotychczasowych ofert, składanych Rządowi, rozwój tych jednostek drogą finansową ich wzmocnienia. Zgodnie z tym projektem Syndykat zawarł już porozumienie z kopalniami węgla w Zagłę-

Nagrodzone medalem srebrnym na P. W. K.

ZAKŁADY MECHANICZNE

>ALRI<

w WARSZAWIE

Polecają na prąd zmienny i stały:

aparaty elektryczne marki „ALRI” do spawania, lutowania, nagrzewania metali i nitów.

Szybka amortyzacja inwestycji. Zaoszczędzenie czasu i niższe koszty pracy. Wszelkie zapytania prosimy skierować do

Biura Sprzedaży

Biuro Techniczne B. Zakrzewski

Warszawa, Kredytowa 9. Telefon 94-24 i 298-08

Popieraj Wyroby Krajowe

8581

biu Dąbrowskiem i Krakowskiem, których elektrownie posiadają nadmiar energii elektrycznej, oraz z elektrowniami rejonu naftowego.

Konsorcjum to złożyło już szczegółowy projekt elektryfikacji 22 powiatów Małopolski Środkowej od Drohobycza aż do Bochni i częściowe zasilenie m. Lwowa. Projekt ten zmierza do wykorzystania central naftowych i postawienia dużych central wodnych, nie żądając dla koncesjonariusza wyłączności na linie przesyłkowe oraz koncesji na rozdział prądu w detalu, które to zadanie byłoby przeprowadzone przez samorządy.

Drugi projekt elektryfikacji południowo-zachodnich połaci kraju, mający za zadanie w pierwszej linii wyzyskanie istniejących central elektrycznych i węgla Zagłębia Dąbrowskiego i Krakowskiego, jest obecnie w przygotowaniu i będzie wkrótce przedstawiony.

Należy sądzić, że Rząd zechce uważać te projekty tak co do swej objętości, jak i solidności ich środków, za równoznaczne w zupełności pod względem podstaw finansowych i fachowych z najlepszymi ofertami dotychczas przedstawionymi i poświęci im baczną uwagę.

Problem elektryfikacji Woj. Łódzkiego

W swoim czasie rozpatrywana była w Urzędzie Wojewódzkim w Łodzi sprawa Harrimana, gdzie zarówno sfery przemysłowe, jak i poszczególne samorządy, z Magistratem m. Łodzi na czele, wystąpiły przeciw udzieleniu koncesji konsorcjum Harrimana, wskazując na to, że elektryfikację Polski winien przeprowadzić wyłącznie kapitał polski.

W związku z tem, jak już donosiliśmy, kontroferę złożyła elektrownia „Gródek”. W sprawie tej odbyły się specjalne narady w Min. Robót Publicznych. Postanowiono wówczas przeprowadzić w poszczególnych województwach publiczne rozprawy nad zagadnieniem elektryfikacji, przyczem w Urzędzie Wojewódzkim w Łodzi rozprawa taka odbędzie się w drugiej połowie kwietnia r. b.

Aparat radiowy na miarę

Radio rozwija się u nas w Polsce zupełnie pomysłnie, rozbudowuje się sieć stacyj nadawczych, wzrasta ilość słuchaczy, polepszają się programy itd. Słychać co prawda i różne zarzuty, lecz trudno właściwie wymagać, aby w tak dużym i ostatecznie trudnym do prowadzenia przedsięwzięciu wszystko szło doskonale. Ostatecznie, tak czy inaczej, zainteresowanie się radjem rośnie i coraz większe ilości ludzi zaopatruje się w odbiorniki.

Tu właśnie doszliśmy do najważniejszej rzeczy, mianowicie do typów aparatów, które nabywają radjo-słuchacze.

Po przeminięciu pierwszego okresu eksperymentowania z radjem, kiedy każdy początkujący amator był równocześnie radjorzemieślnikiem i budował zawodowo odbiorniki dla znajomych i niezajomych, obecnie na rynku ustaliły się już pewne typy i pewne sposoby wykonania odbiorników. Pomijając detektorówki oraz zupełnie tanie, a często też mocno tandetne aparaty typu popularnego jedno- lub dwulampowe, reszła aparatów będziemy mogli zgrubsza rozdzielić na dwie kategorie. Do pierwszej powinniśmy zaliczyć aparaty tak zwanego typu luksusowego, obliczone na klientelę zamożną, do drugiej — aparaty tanie, obli-

ZJEDNOCZONE PRZEDSIĘBIORSTWA ELEKTRYCZNE
 INŻ. **K. GAERTIG i SP.** T.Z.O.P.
 Poznań Poczłowa 26

Instalacje oszczędnościowe
 Urządzenia przemysłowe
 z zapędem elektrycznym

AKUMULATORY
 Naprawa maszyn elektrycznych.
 Budowa rozruszników, regulatorów, aparatów elektrycznych, tablic rozdzielczych.

Turbiny wietrzne

Żurawie osobowe
 Łowarowe wielokrężki

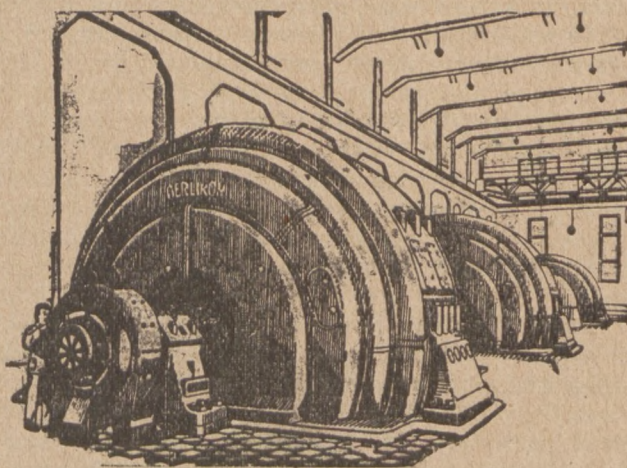
Godła reklamowe elektryczne

Adr. telegr. „Energia”
 Telefon 3584 i 2582

Generalna Reprezentacja Szwajcarskiej
 Fabryki Maszyn Elektrycznych

„OERLIKON“

Lwów, ul. 3 Maja 11a

dostarcza

Generatory, Transformatory, Turbiny parowe, Motory każdej wielkości, Koleje elektr., Lokomotywy akumulatorowe, Krany i dźwigi elektr., Maszyny do elektr. spawania i nitowania 7381

Kompletne Centrale Elektryczne
 Wszelkie zastosowania elektryczności w przemyśle

zione dla ludzi biedniejszych, którzy na duży wydatek nie mogą sobie pozwolić, jednak chcą mieć „dobry” i głośny aparat.

O systemach nie mówimy obecnie i nie dyskutujemy o tem, czy w każdym aparacie powinna być lampa ekranowana, czy też zawiła neutralizacja skombinowanym mostkiem, gdyż zasadniczo przy obecnym stanie wiedzy radjotechnicznej trudno tę kwestję rozstrzygnąć. Nas zato interesuje zupełnie inna kwestja, mianowicie rzeczywistość sumienne i solidne dostosowanie samego aparatu do wymagań klienta oraz takie zainstalowanie go, żeby w danych warunkach i przy danych środkach dawał on maksimum tego, co wogóle można osiągnąć.

Czy się to u nas robi? I tak i nie, a właściwie do takiego sposobu wybierania aparatu dążą sami nabywcy, jednak z powodu różnych trudności technicznych nie mogą osiągnąć żadnych poważniejszych rezultatów.

Kwestję dostosowania aparatu do gustu klienta i lokalnych warunków odbioru rozwiązuje się zazwyczaj sposobem brania aparatu na próbę. Mianowicie ostrożnie nabywca nie kupuje aparatu odrazu, po krótkiej demonstracji w firmie, lecz każe go zainstalować u siebie na próbę, zastrzegając sobie wybór innego typu, a czasami nawet przebiegając pomiędzy całym dziesiątkiem aparatów i ostatecznie nie nabywając żadnego. Sposób ten nie jest idealnym, gdyż z jednej strony nie daje gwarancji, że wybrany aparat jest rzeczywiście dobrym (wynika to z powodu braku wiadomości fachowych u przeciętnego nabywcy), z drugiej obciąża niepotrzebnie firmy radjowe, które muszą takim sposobem doliczać do ceny każdego odbiornika jeszcze koszty prób, wykonywanych przez więcej wybrednych i wymagających klientów. Tak samo system ten ułatwia różne nadużycia, powoduje niepotrzebne spory i zatargi i czasami doprowadza do prawdziwych dziwolągów w rodzaju uzusu słuchania tylko próbnymi aparatami przez cały rok bez kupienia żadnego z nich.

Prócz systemu brania aparatów na próbę bardzo często stosuje się metodę dopłacania różnym mechanikom firmowym lub prywatnym, którzy aparat jeszcze dodatkowo kontrolują i przeprowadzają w nim odpowiednie zmiany oraz „ulepszenia”. Zazwyczaj do takiego dostosowywania bez współdziałania firmy, która aparat sprzedawała, uciekają się radjostuchacze po zapłaceniu wszystkich rat, kiedy, mimo pretensje, sprzedawca zbywa ich tylko obietnicami lub wogóle oświadcza, że nic go więcej aparat nie obchodzi. I rzeczywiście, trudno wymagać od każdego kupca, aby posiadał cały sztab monterów, którzy biegaliby bezpłatnie do klientów i to tem więcej, im dłużej firma istnieje.

Lepiej nieco wygląda sprawa z aparatami poważnych wytwórni, które, nawet nie bacząc na minięcie terminu umówionej gwarancji, reperują i badają każdy zwrócony odbiornik, jednak i to nie rozwiązuje kwestji rzeczywistości sumiennego i solidnego dostosowania odbiornika do wymagań i warunków lokalnych.

Czy nie byłoby na to jakiegoś sposobu? Jeżeli będziemy myśleli o aparatach tanich, lub nawet nieco droższych, jednak wykonanych seryjnie, to przyjdziemy do wniosku, że z powodu zbyt małego dochodu trudno jeszcze więcej wymagać od fabrykantów i sprzedawców. Inaczej natomiast sprawa wygląda z odbiornikami luksusowymi, przy których zarobek pozwala na ponoszenia różnych kosztów ubocznych. Ponieważ i u nas w Polsce, mimo ogólna bieda, istnieje

zapotrzebowanie na aparaty luksusowe, możnaby sądzić, że najlepiej postąpiłyby wytwórnie, budując takie typy, które dałyby się dostosować do dowolnych warunków odbioru lub nawet wykonywując aparaty tylko na zamówienie, że tak powiemy, na miarę, biorąc pod uwagę wszelkie czynniki, które w danym wypadku mogłyby dodatkowo wpłynąć na działanie odbiornika.

Właściwie fabrykacja aparatów na miarę nie jest nam obca, lecz z tego względu, że znajdowała się ona dotychczas w rękach laików lub nieuczonych techników, nie przynosiła ona pożądaných skutków i nawet szkodziła z powodu niedotrzymywania terminów itp. Zupełnie inaczej przedstawiałaby się sprawa, gdyby taką pracą „na miarę” zajęła się firma poważna, będąca w stanie opłacić rzeczywiście dobrego specjalistę i zorganizować odpowiednie laboratorium próbne. Po pewnym czasie zyskałaby ona sobie uznanie, ludzie zaczęliby cenić jej wyroby, a wiedzą nawet przez próżność zamożniejsi radjoamatorzy nabywaliby tylko te aparaty.

M. S.

Zamieściliśmy nadesłany nam artykuł o „aparatach radjowych na miarę”, ponieważ zawiera ciekawy pomysł, który zasługuje na obszerniejsze przedyskutowanie. Prosimy naszych Czytelników, aby w tej sprawie zechcieli też zabierać głos.

Redakcja.

Bilans niemieckiej radjofonji

„Tempo” donosi, że komisarz rządowy radja dr. H. Bredow ogłosił sprawozdanie finansowe za rok 1928, obejmujące wszystkie regionalne towarzystwa radjowe w Niemczech. Sprawozdanie to jest bardzo wymowne. Z opłat abonamentowych przypadło na rzecz dziewięciu towarzystw 31,5 miliona marek. A że poczta otrzymuje 50 proc. ze wszystkich opłat, przeto ogólny wpływ z abonamentów radjowych wyniósł za rok 1928 w okrągłej cyfrze około 60 milionów marek.

Z tych więc 60 milionów połowa przypada dla skarbu państwa i zalicza się do budżetu Ministerstwa Poczty Państwowych. Z sumy pozostałej przypadło: 6 milionów na koszty administracyjne, 1,7 miliona na podatki, 4,8 miliona na wydatki natury technicznej, a tylko 12,2 miliona na wydatki programowe.

Wynika więc stąd, że tylko 1/5 dochodów obracane jest na koszty programowe. Zdaniem „Tempa” ten nienormalny stosunek powinien ulec radykalnej zmianie.

Motory od 1/4 do 20 KM. oraz dynamo na składzie

Zakłady Elektromechaniczne Bolesław Skwarcz

tel. 204-55 WARSZAWA-KRUGZA 22 tel. 204-55

Dział budowy: wyrabia wentylatory
i ze składu poleca do 600 mm.

Dział reperacji: przewijanie motorów,
dynamomaszyn, transformatorów,
wentylatorów, budowa nowych kolektorowych różnej wielkości i rodzaju prądu.

Warunki kupna i sprzedaży dogodne

7786

Motory wentylatory stale na składzie

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Apel do krajowych fabryk maszyn rolniczych

Fabryki krajowe upraszamy, aby nam donosiły o wszystkich nowościach w zakresie ich produkcji. Chętnie stawiamy łamy nasze bezinteresownie do usług przemysłu krajowego. Przy tej sposobności musimy podnieść ten smutny fakt, że podczas gdy zagraniczne firmy bardzo skwapliwie korzystają z reklamy w naszym piśmie i często donoszą nam o ostatnich zdobyciach w fabrykacji maszyn rolniczych, to nasz przemysł krajowy nie ma w tym względzie — zdawałoby się — nic do powiedzenia, a przecież wiadomo, że i u nas ta gałąź przemysłu stale się podnosi i wypuszcza na rynek coraz nowe wyroby lub też ulepsza dotychczasowe. W interesie rozwoju przemysłu krajowego prosimy fabryki krajowe, by o wszystkich swoich nowościach nas w pierwszym rzędzie informowały.

WYDAWNICTWO „RYNKU METALOWEGO I MASZYNOWEGO“.

Przywóz traktorów do Polski

Przywóz traktorów do Polski obrazuje nam rozwój zastosowania siły mechanicznej w rolnictwie, gdyż w Polsce fabryki traktorów do tej pory nie posiadamy. Dwukrotne zamiary uruchomienia tej produkcji w naszym kraju nie dały pożądaných rezultatów.

Jak wynika z podanego zestawienia, przywóz traktorów jest bardzo nierównomierny i może być uważany za wskaźnik napięcia życia gospodarczego w danym okresie czasu. Pogląd ten o tyle jeszcze jest słuszny, że przywóz ciągówek do Polski nie był krępowany zakazami, a zatem nie było ubocznych wpływów w kierunku jego sztucznego zmniejszania.

Rok	Ton	Wartość w tys. zł	W tem przywóz w tonach z Danji z Niemiec ze St. Zj.		
1924	188	344	83	59	25
1925	613	1175	321	70	195
1926	127	428	64	23	32
1927	1056	4079	189	426	398
1928	2010	7479			

Jak widzimy z powyższego zestawienia, rokiem, wykazującym najniższy przywóz traktorów, był rok 1926, a więc rok, w którym wskutek spadku naszej waluty rozwój gospodarczy uległ pewnym wahaniom. Największy notowany dotąd przywóz traktorów miał miejsce w 1928 roku, zamykając się sumą 2 010 ton, co odpowiada około 1 000 maszynom, przyjmując za wagę przeciętnego traktora 2 tony.

Przywóz traktorów w ciągu ostatniego pięcioletcia wyniósł około 4 000 ton, co odpowiada ilości około 2 000 sztuk. Przyjmując, że z poprzednio importowanych ciągówek, w roku 1928 czynnych było jeszcze około 500 maszyn — otrzymamy przybliżoną cyfrę 2 500 traktorów, pracujących obecnie na terenie Polski.

Większość tych traktorów czynna jest oczywiście w rolnictwie, jednakże wiele traktorów używanych jest w zakładach przemysłowych na prowincji, że wymienimy tutaj młyny, tartaki itp.

Głównymi dostawcami traktorów są Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, Kanada i Niemcy, gdyż Danja, figurująca dość poważnymi kwotami w naszym przywozie traktorów jest tylko pośredniczką między firmami amerykańskimi, które założyły w Kopenhadze swoje zakłady montażowe.

Co się tyczy typów używanych u nas traktorów, to bodaj najliczniej reprezentowane były, przynajmniej dotychczas, Fordsony i Lanzowskie Bulldogi. Ostatnio zaznacza się poważniejszy przywóz Deerin-gów. Poza tem sprowadzane były w mniejszych już ilościach: niemieckie — Stock'i, gasienicowe W. D. Hanomag'a, szwedzkie — Avance, amerykańskie —

Hart-Parr'y, Oilpull'e i Wallis'y, czeskie — Skody, oraz francuskie — Renault'y.

Statystyka przywozu traktorów zupełnie zbyteczna jest prowadzona pod tytułem „traktory parowe i spalinowe“, gdyż prawie wyłącznie przychodzą do nas te ostatnie. Ilość sprowadzanych traktorów parowych, mamy tu na myśli lokomotywy do pługów parowych, jest minimalna i w żadnym razie odpowiadać nie może cyfrom przywozu traktorów parowych, wymienionym w rocznikach statystycznych (w których przywóz podzielony jest na przywóz traktorów spalinowych i osobno parowych).

Wkońcu zaznaczyć musimy, że traktory jako maszyny w kraju niewyrabiane, mogą korzystać z autonomicznych ulg celnych, wynoszących 80 proc. opustu cła. Podkreślamy „mogą“, a nie muszą, gdyż obecnie obowiązujące rozporządzenie o ulgach celnych z 24 grudnia 1928 r. (Dz. Ust. R. P. 105, poz. 958) wyraźnie to zaznacza. Zachodzą więc wypadki, że traktory, aczkolwiek w kraju niewyrabiane, ulgi celnej nie uzyskują. To też w wypadkach, gdy przy kupnie traktora względy gotówkowe odgrywają poważniejszą rolę, a tem samem ulga celna, wynosząca od sztuki, zależnie od jej wagi 1 100—1 400 zł, może zadecydować o nabyciu maszyny — wskazane jest zakończyć transakcję kupna dopiero po otrzymaniu od Ministerstwa Skarbu zawiadomienia o przyznaniu ulgi celnej.

Niewątpliwie poważną rolę przy uzyskiwaniu ulg odgrywa kraj pochodzenia maszyny, ze względu na zawarte traktaty handlowe.

Podania o ulgi celne dla traktorów należy składać do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, załączając rysunki i rachunki (mogą być pro forma) lub oferty, oraz wskazując wagę maszyny i Urząd Celny, w którym odbędzie się odprawa celna.

O ile w imieniu rolnika o ulgę celną występuje firma pośrednicząca w dostawie traktora, powinna ona przedstawić dodatkowo upoważnienie swego odbiorcy do działania o ulgę w jego imieniu. Uwzględniając specyficzne warunki handlu maszynami rolniczymi, Ministerstwo Skarbu udziela poważnym firmom handlowym ulg celnych na większe ilości traktorów, z tem zastrzeżeniem, że firmy te zobowiążą się przedstawić po pewnym czasie zaświadczenia swych odbiorców, stwierdzając, że ulga celna została uwzględniona w cenie sprzedanej maszyny.

Traktory clone są według pozycji taryfy celnej 167, punkt 3 i opłacają stawkę zł 91 od każdego 100 kg. netto wagi maszyny. Poza tem dochodzą jeszcze koszty manipulacyjne przy cleniu, które oblicza się ryczałtowo w wysokości 10 proc. cła, przypadającego od traktora. („Masz. Roln.“)

L. Sosnowski.

Czasowe zamknięcie fabryki „Unja”, S. A.

Trwająca już przeszło od roku fatalna konjunktura w rolnictwie wywołała ostry kryzys w całym życiu gospodarczym Polski. W kraju, tak par excellence rolniczym jak nasz, zubożenie sfer rolniczych, którego wyrazem są bankructwa nawet jednostek ekonomicznie dotychczas najsilniejszych, musiało spowodować depresję we wszystkich dziedzinach wytwórczości, a w pierwszym rzędzie — w gałęzi przemysłu maszyn i narzędzi rolniczych, zależnej ściśle i bezpośrednio od konjunktury w rolnictwie. Sprzedaż wyrobów w tym przemyśle spadła do minimum, a na składach fabrycznych pozostały znaczne remanenty, absorbując w silnym stopniu środki finansowe przedsiębiorstw. Sytuacja ta jest tem bardziej groźna, że nie przewiduje się w nadchodzącym sezonie żadnej znaczniejszej poprawy stosunków.

Ten stan rzeczy zmusił firmę „Unja”, Zjednoczone Fabryki Maszyn, S. A. w Grudziądzu, do stopniowego ograniczenia produkcji bądź przez skrócenie czasu pracy, bądź przez częściowe zmniejszenie stanu załogi robotniczej, przyczem firma kierowała się zasadą przetrwania obecnego kryzysu bez konieczności pozbawiania pracy znaczniejszej rzeszy robotników. Okazało się jednak, że mimo ograniczenie czasu pracy tempo produkcji jest jeszcze zbyt szybkie i grozi zwiększeniem zapasów gotowego towaru w magazynach ponad prelimitowany stan, jaki powinien odpowiadać przewidywanemu zapotrzebowaniu w nadchodzącym sezonie. Fabryka widzi się zatem zmuszoną wstrzymać ruch fabryczny całkowicie na 5-cio tygodniowy okres czasu, poczem produkcja zostanie podjęta nanowo w dotychczasowym zakresie. Jest rzeczą naturalną, że fabryka musi stosować się w tym wypadku do racjonalnej polityki sprzedaży, która nie pozwala na rzucanie na rynek większej ilości towaru, niż to dopuszcza obecnie jego bardzo ograniczona pojemność. Nie może ona także przeciążać swych magazynów nadmiernym remanentem, który musiałby powstać przy ciągłej produkcji. Jest to zdrowa i logiczna zasada przewidywania na dalszą metę, zapewniająca pracownikom dotkniętej kryzysem fabryki dalsze utrzymanie w ruchu warsztatu pracy, który będzie mógł im dać nadal choć skromny skutkiem ograniczeń, lecz ciągły zarobek. Podobna ostrożność w oszczędzaniu swych rezerw finansowych jest ze wczehmiar wskazana, gdyż, jak to przykłady wykazują, kryzys w przemyśle maszyn i narzędzi rolniczych spowodował już całkowite zamknięcie na długi okres czasu całego szeregu innych fabryk.

Zakłady fabryczne firmy „Unja” pracowały przez całe 10 lat jej istnienia bez najmniejszej przerwy. Jest to więc pierwszy wypadek zawieszenia pracy przez tę firmę, spowodowany katastrofalnym kryzysem. („Przem. Metalowy”).

„Unja”
Zjednoczone Fabryki Maszyn, S. A.
w Grudziądzu na rok 1928-29.

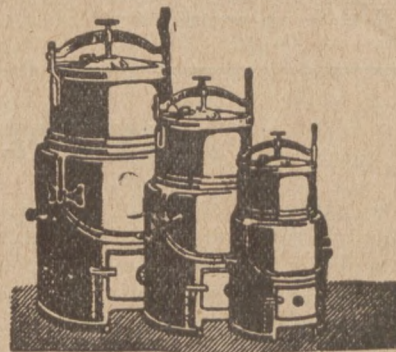
Spółka Akcyjna Zjednoczone Fabryki Maszyn „Unja” w Grudziądzu nadesłała do redakcji „Przemysłu Metalowego” sprawozdanie ze swej działalności, oraz bilans za rok obrachunkowy 1928-29.

Trudne położenie gospodarcze kraju, oraz kryzys w rolnictwie, spowodowany spadkiem cen na zboże,

Pierwszorzędny

Krajowy fabrykat - parnik

„JOKO”

Wszelkie maszyny i narzędzia rolnicze

do cenach konkurencyjnych.

6116

jest

najlepszy i najpraktyczniejszy w użyciu

Józef Konieczny

Fabryka maszyn i kotłarnia

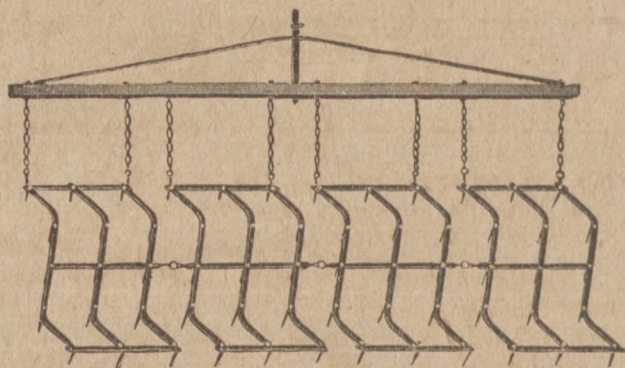
Telef. 328. Gniezno, Moniuszki 1. Telef. 328.

Dla handlarzy maszyn
dostarcza

**narzędzia rolnicze
i części zapasowe**

po tanich cenach

Uprasza się zażądać cennika

ERNST PADUBRIN
Rogoźno (Wlkp.)

8582

Zakład Wyrobów Drucianych
MICHAŁ RUS Zadziewle obok Żywca

Poleca solidnego wykonania sprzęty kuchenne i przybory dla gospodarstwa, z drutu, cynowane oraz wycieraczki do butów wszelkich wymiarów, na żądanie wykonuje wszelkie artykuły druciane, według oryginalnych nadesłanych wzorów po bardzo przystępnych cenach. 6417

wpłynęły ujemnie na zbyt maszyn rolniczych; obroty Spółki nie zmniejszyły się wprawdzie, gdyż hurtownicy, nie przewidując zmiany, zakupywali większe ilości towaru, ale następnie znacznie zmniejszony popyt na narzędzia rolnicze spowodował u hurtowników nagromadzenie się towaru i trudności finansowe.

Mimo niepomysłna konjunktura, „Unja” starała się utrzymać swą wytwórczość na normalnym poziomie, pracując przez cały rok bez przerwy i wprowadzając zmiany i ulepszenia w konstrukcji budowanych maszyn i narzędzi oraz szereg nowych typów.

Zakład główny w Grudziądzu zatrudnia przeciętnie 1 040 robotników. Ogólna suma produkcji wyniosła w roku sprawozdawczym 12 250 000 kg.

Oddział w Chemnie, zatrudniający 270 robotników, wyprodukował około 1 106 000 kg.

Oddział bydgoski został z dniem 1 lipca 1928 r. wyłączony; utworzono z niego nową firmę pod nazwą: Fabryka Traków i Maszyn do Obróbki Drzewa, dawn. C. Blumwe i Syn, Sp. Akc. w Bydgoszczy.

Zysk brutto na wyprodukowanych wyrobach Spółki Akcyjnej „Unja” wyniósł w 1928-29 r. złotych 3 052 066,53; czysty zysk bilansowy — zł 720 803,95; z zysku wydzielono 7 proc. dywidendy i 8 proc. superdywidendy od kapitału zakładowego zł 2 750 000.

Jak zapobiec rdzewieniu narzędzi rolniczych?

Rdzewieniu narzędzi, maszyn itp. można łatwo zapobiec, powlekając je cienką warstwą łożu lub sadła z 1 częścią żywicy i naciera się tą mieszaniną dany przedmiot za pomocą szczotki lub szmaty. Najdelikatniejsze, zarówno jak i najpospolitsze, przedmioty ze stali i żelaza są wtedy dostatecznie przed rdzewieniem zabezpieczone. Mieszaninę taką powinno się mieć zawsze w zapasie i smarować nią narzędzia przed nastaniem zimy. Ochrona polega tu na niedopuszczeniu tlenu powietrza do danego przedmiotu.

PATENTY

9238. Wincenty Mikołajczyk (Chełmża, Polska).
Wiałnia do zboża. 9. VIII. 1926. — 20. VIII. 1928.

W wynalazku niniejszym skrzynki sitowe z sitami zawieszane są na łańcuszkach, przymocowanych do oszu, osadzonych w belkach wiałni. Skrzynki osadzone są jedna na drugą i poruszane przy pomocy drążka, połączonego z wałem maszyny. Drążek zaopatrzony jest w kluby z półkulistymi końcami osadzonymi w odpowiednich gniazdach (zastrzeżone jako wzory użytkowe — Nr. 434 i 435). Skrzynka sitowa jest zbudowana w taki sposób, że można w niej umieszczać sita; w metalowych ramach ich pochyłość można zmieniać dzięki prowadnicom podpartym tylko w jedn. punkcie. Do ustalania położenia sita służą zapadki, zakładane w otwory. Otwory w prowadnicach służą do nastawiania sit w kierunku podłużnym za pomocą skrzydełkowych nasrúbków. Pochylenia, zakładane w prowadnice, służą do usuwania nasion chwastów.

PALENISKA

do lokomobil i lokomotyw płużnych
ściany gardzielowe, ściany sitowe

oraz wszelkie prace
kotlarskie

wykonuje

Centrala Pługów Parowych T. z o. p.

FABRYKA MASZYN i KOTLARNIA

Poznań

św. Wawrzyńca 36

Telef.: 6117, 6950

Adr. telegr.: Centroług

7727

„IDEAŁ”

nóż do krajania słomy
na ściółkę

tani — praktyczny — trwały

Jedyni producenci

3641

Centrala Pługów Parowych T. z o. p. Fabryka Maszyn
Poznań, św. Wawrzyńca 36. Telefon 6117 i 6950

LEMIESZE i ODKŁADNIE

(Fabrykat Hammerwerk, Brentau)

do pługów Ventzkiego, Sacka, Arnswalda, polskich i wrzesińskich, jak również do pługów parowych i motorowych, plozy, lemieszki do wypielaczy ziemniaków, spulchniacze (ekstyrpatory), radlice, gęsie stópki itd.

Wszystko kute z najtrwalszej i najodporniejszej stali, przeto

najmniej zużywające się.

8617

KARL LANGNER

Gdańsk, Winterfeldtweg 19. Telefon 412-03

„BADANIA I RACJONALIZACJA ROBOCIZNY ZWIERZĄT POCIĄGOWYCH.” (H. Apostoł, Kijów 1928, 8°, str. 112).

Jednym z ważniejszych zagadnień rolniczych doby obecnej jest zagadnienie racjonalnego wykorzystania zwierząt domowych. Zwierzęta bowiem służą nie tylko do wytwarzania wartościowych produktów spożywczych, lecz używane są, jak wiadomo, jako siła pociągowa.

Do tego czasu nauka przeważnie interesowała się zwierzętami domowymi, jako istotami, wytwarzającymi produkty spożywcze, i w tym kierunku zbadała zwierzęta dokładnie oraz dała pewne metody racjonalnego ich wykorzystania zarówno w kierunku ilościowym, jak i jakościowym. Jeśli zaś chodzi o badania zwierząt jako siły pociągowej, to kwestji tej poświęcono dotąd bardzo mało uwagi i pozostawiono praktyce rozwiązanie zagadnień racjonalnego wykorzystania zwierząt do tych celów.

Coprawda, o robociznie zwierząt pociagowych można było dowiedzieć się z podręczników maszynoznawstwa rolniczego, hodowli zwierząt domowych, higieny i kształek wojskowych, jednak badania takie, przeprowadzone przez mechaników, najczęściej posiadają ten błąd, że strona biologiczna nie jest tu całkowicie uwzględniona. Zootechnicy, fizjologowie, weterynarze, zajmujący się określaniami pracy zwierząt pociagowych, robili to przeważnie z bardzo ograniczonego punktu widzenia hodowli, zoohigieny, eksterjeru i t. d., przyczem przeważnie interesowały ich konie wierzchowe, a nie konie, używane do pracy w rolnictwie.

Z biegiem czasu, gdy przystąpiono do przeprowadzania badań nad zrationalizowaniem pracy ludzkiej, zwrócono równoległe uwagę i na prace zwierząt pociagowych w rolnictwie, oraz poświęcono temu zagadnieniu odpowiednią literaturę, coprawda, nie bardzo jeszcze obfitą. W roku 1928 wyszła z druku w Kijowie praca H. Apostoła „Badania i racjonalizacja robocizny zwierząt pociagowych”. Po bliższem zaznajomieniu się z tą pracą, widzimy, że autor postawił sobie za zadanie syntezę, a jednocześnie analizę dotychczasowego dorobku w tej dziedzinie, jak również podzielić się z kołami agronomów swemi rezultatami, osiągniętymi przy badaniach pracy rolniczej na Kijowskiej Stacji Doświadczalnej.

Cała ta monografia składa się z czterech rozdziałów. We wstępie omawia on cel i historję badań pracy w rolnictwie, konkurencję między żywą i mechaniczną siłą pociagową, różne strony racjonalizacji pracy zwierząt pociagowych, dotychczasowe kierunki badań Kijowskiej Stacji Doświadczalnej, racjonalizację robocizny zwierząt pociagowych w różnych typach gospodarstw i wreszcie określenie samego pojęcia „robocizna jako siła pociagowa”.

W części pierwszej autor omawia podstawę fizjologiczną racjonalizacji robocizny zwierząt pociagowych z takich punktów, jak ogólne zasady racjonalizacji robocizny zwierząt pociagowych, dalej — co to jest racjonalizacja fizjologiczna, pojęcie roboty mechanicznej zwierząt pociagowych tak z ilościowej, jak i jakościowej strony, rozkład dziennej pracy mechanicznej na poszczególne rodzaje robót, przenoszenie ciężaru własnego zwierząt, różne wpływy na robotę zwierząt pociagowych — poglądy Cunca, Amulera, doświadczenia Mahlerla, tłumaczenia formuły Maszki, Leszala, Bartla.

W drugiej części zostały szczegółowo rozpatrzone podstawy oceny przydatności zwierząt pociagowych do pracy, znajdujemy więc definicję samego pojęcia pracy, badania siły zwierząt, oznaczenie przydatności pracy z punktu widzenia eksterjeru, szybkości, puls i charakter oddechów oraz fizjologiczne metody oceny przydatności do pracy o charakterze demonstracyjnym, stosowane w Niemczech, Ameryce i Holandji.

W trzeciej części autor przechodzi od czysto teoretycznego rozpatrywania zagadnienia racjonalizacji robocizny zwierząt pociagowych do utylitarne go wykorzystania ich w rolnictwie. W tej części monografji podaje on zasady klasyfikacji robót w rolnictwie w ogólności, oraz robót koło domu (wożenie gnoju, snopów do młócenia i t. d.) i w polu (praca przy orce lub innej czynności).

Reasumując, można powiedzieć, że autor drogą przeprowadzenia studiów nad pracą stara się rozwiązać zagadnienie racjonalizacji robocizny zwierząt pociagowych. Nie wglębiając się w szczegóły, musimy stwierdzić, że książka ta zasługuje na uwagę, a zwłaszcza tych, którzy sprawą tą interesują się bliżej, gdyż podstawę studiów stanowi cały szereg poważnych prac wybitnych autorów z tej dziedziny, którzy badali kwestję robocizny tak ludzkiej, jak i zwierzęcej. Oprócz tego, autor podaje w pracy tej swoją metodykę doświadczalną.

Książka napisana w języku ukraińskim, daje jasny obraz obecnego stadium racjonalizacji robocizny zwierząt pociagowych i czyta się ją dość łatwo.

Inż. A. Illicki.

„KRAJ”

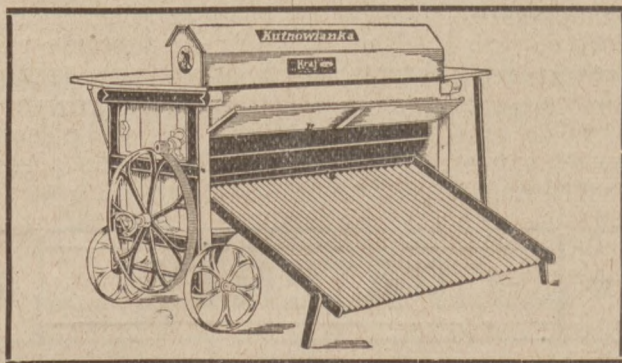
FABRYKA MASZYN I NARZĘDZI ROLNICZYCH

dawniej
ALFRED VAEDTKE w KUTNIE
SP. AKC.

ZARZĄD w WARSZAWIE
Krakowskie Przedm. 27. Tel. 225-77

Największa w Polsce produkcja
MŁOCARŃ SZEROKOMŁOTNYCH
„KUTNOWIANEK”

- FABRYKA WYRABIA:
- MŁOCARNIE cepowe i sztyftowe.
  - MŁOCARNIE szerokomłotne.
  - MANEŻE pałakowe i ochronne.
  - PRZYSTAWKI uniwersalne.
  - SIECZKARNIE toporowe i bębni.
  - MIEDLICE do obróbki lnu.

Cenniki i katalogi wysyła na żądanie

BIURO SPRZEDAŻY
w Warszawie, Chmielna 26, Telefon 241-33

Jeneralny przedstawiciel
PIOTR BISSENIK

8546

Apel do krajowego przemysłu budowlanego

Fabryki krajowe upraszamy, aby nam donosiły o wszystkich nowościach w zakresie ich produkcji. Chętnie stawiamy łamy nasze bezinteresownie do usług przemysłu krajowego. Przy tej sposobności musimy podnieść ten smutny fakt, że podczas gdy zagraniczne firmy bardzo skwapliwie korzystają z reklamy w naszym piśmie i często donoszą nam o ostatnich zdobyczach w fabrykacji materiałów budowlanych, to nasz przemysł krajowy nie ma w tym względzie — zdawałoby się — nic do powiedzenia, a przecież wiadomo, że i u nas ta gałąź przemysłu stale się podnosi i wypuszcza na rynek coraz nowe wyroby lub też ulepsza dotychczasowe. W interesie rozwoju przemysłu krajowego prosimy fabryki krajowe, by o wszystkich swoich nowościach nas w pierwszym rzędzie informowały.

WYDAWNICTWO „RYNKU METALOWEGO I MASZYNOWEGO“.

Pokłosie Zjazdu Przemysłowców Budowlanych w Warszawie

W rewelacji naszej o przebiegu i wyniku Ogólnokrajowego Zjazdu Przemysłowców Budowlanych, wspominaliśmy już wprawdzie o niejednej tam powziętej ważnej decyzji, dziś natomiast, dla dokompletowania streszczonego naszego poglądu, powracamy raz jeszcze do sprawy wyłącznie powziętych tam uchwał.

Na plan pierwszy, zarówno jak w obradach tak pod względem powziętych uchwał, wysuwa się zagadnienie organizacji akcji mieszkaniowo-budowlanej. Zjazd jednomyślną uchwałą uznał zagadnienie to jako sprawę *ogólno-narodową*, której rozwiązanie nastąpić winno w najkrótszym czasie i to na podstawie opracowanego ogólnego programu budowlanego, realizowanego łącznym wysiłkiem Rządu i całego społeczeństwa. Według powziętej uchwały i projektu, program budownictwa mieszkaniowego należy podzielić na program minimalny i maksymalny. Pierwszy winien być ściśle dostosowany do obecnie dostępnych i na przyszłość ustalonych źródeł finansowych, obejmować co najmniej lat 3 i mieć realne widoki wykonania. Wychodząc z zasady, że jedynie powrót do ogólnego prawa oraz wolnego obrotu dać może w normalnych warunkach zdrowe podstawy dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego, Zjazd uważa uruchomienie funduszy państwowych i społecznych za środek obecnie niezbędny, jednakże o charakterze przejściowym, mający na celu uzdrowienie w możliwie najkrótszym czasie nienormalnych stosunków w dziedzinie mieszkaniowej. Zjazd dalej uważa za niemożliwe niezwłoczne zniesienie ustawy o ochronie lokatorów i wypowiada się za znowelizowaniem na okres przejściowy do czasu powrotu normalnych stosunków prawno-gospodarczych w budownictwie ustawy tej w kierunku stopniowego podnoszenia czynszów w starych domach do wysokości narazie czynszów przedwojennych w złocie. Zjazd zaleca budowę 2 typów budowli mieszkalnych: w osiedlach robotniczych, w miejscowościach podmiejskich, *małe domki*, o instalacjach skromnych i zredukowanych do minimum; w osiedlach miejskich dla inteligencji: wielomieszk. bloki, zawierające mieszk. 3-, 4 i 5-piętrowe. Mieszkania robotnicze winny się składać co najmniej z 2 izb mieszkalnych. Zjazd przyjął między innymi także wniosek, iż naczelnym organem kierowniczym, nadzorczym i kontrolującym całość akcji mieszkaniowo-budowlanej winien być przy Prezesie Rady Ministrów ustanowiony specjalny *Komitet społeczny budowy tanich mieszkań*, który możliwie corychlej powołać należy do życia z przedstawicieli organizacji społeczno-zawodowych i z udziałem czynników rządowych.

Z ważniejszych dalszych uchwał wspomnieć należy sprawę kredytów budowlanych, dla uregulowania której Zjazd uznaje nieodzowną i pilną potrzebę utworzenia *Banku Budownictwa*, w celu uzdrowienia

stosunków kredytowych przedsiębiorstw budowlanych i poleca Komitetowi Wykonawczemu przedsięwziąć prace ku możliwie najrychlejszemu zrealizowaniu sprawy powołania do życia tegoż banku. Poza tem wnioski w sprawie kredytów budowlanych dotyczyły dezyderatów co do wprowadzenia ustawy o zabezpieczeniu pretensyj budowlanych, zmiany okólnika o przyjmowaniu wadium i kaucyj przez czynniki rządowe, oraz projekt zmiany okresu budżetowania.

W bezpośrednim odniesieniu do przemysłu budowlanego, Zjazd podniósł przedewszystkiem charakter sezonowy tej dziedziny, naskutek czego nie wystarczy on w ciągu roku pełnej liczby godzin, z których w całej pełni korzystają wszystkie inne gałęzie wytwórcze. Na tej zasadzie polecił Zjazd wystąpić do czynników państwowych o nowelizację ustawy o czasie pracy co do przemysłu budowlanego, na mocy której budownictwo mogłoby pracować podług następującego rozkładu:

od 1.	1. do 31.	1. po 7	godzin dziennie
od 1.	2. do 14.	3. po 8	godzin dziennie
od 15.	3. do 14.	11. po 10½	godzin dziennie
od 15.	12. do 31.	12. po 7	godzin dziennie

Poza tem uchwalił Zjazd wnioski o powiększenie liczby szkół zawodowych mularskich, ciesielskich itd., oraz o skrócenie nauki w szkołach budowlanych do 3 lat śladem przyjętej praktyki tej na Zachodzie, wreszcie powzięto doniosłej wagi dla przemysłu decyzje w sprawach: zlecenia robót budowlanych drogą przetargów, organizacji gospodarczej i wewnętrznej przedsiębiorstw budowlanych, racjonalizacji budownictwa, ubezpieczeń społecznych i świadczeń socjalnych, wreszcie w sprawach podatkowych, oraz organizacji społeczno-zawodowych. — Wszystkie te uchwały i wnioski zmierzają do uporządkowania stosunków i warunków pracy w przemyśle, oraz do uruchomienia na szerszą skalę budownictwa w Polsce. P.

Nowość!

Nowość!

Pompa ssąco-łocząca

Patent inż. Dominika Nr. 24781, wzór użytkowy 3499

Działająca dowolnie, poruszana dowolnie tj. **ręcznie, kieratem, motorem lub wiatrakiem**. Łożyska kulowe powodują lekkie poruszanie pompy z większych głębokości siłą jednego człowieka. — Potrójne oskórzenie cylindra, wentyle z brązu pozwalają do uzyskania wydajności do 5000 litrów wody na godzinę. 8577

Gwarancja 5-ćcio letnia. Szczegółowych informacji udziela firma: PRZEDSIĘBIORSTWO WIERCENIA STUDZIEN I WYTWÓRNIA POMP

FR. DOMINIK

LWÓW, ul. 29 Listopada I. 37.

Telefon 18-55 i 64-44

LIST POCHWALNY NA P. W. K. w POZNANIU.

Piece wapienne ogrzewane gazem

Piec wapienny, ogrzewany gazem (t. zw. szybowy), w przeciwieństwie do pieców wapiennych z bezpośrednim ogrzewaniem, jest pod względem ekonomicznym korzystniejszy, tak np. zaoszczędza się materiałów opałowych i zmniejsza się ilość obsługi, otrzymując przytem znacznie czystsze wapno skutkiem tego, że nie jest ono narażone na zanieczyszczenie przez szlakę i niedopalki.

Zużycie materiału opałowego w piecach opalanych gazem jest mniej więcej 50 proc. mniejsze, aniżeli w piecach opalanych bezpośrednio.

Również personel, obsługujący piec o gazowym ogrzewaniu, znacznie jest mniejszy z powodu zmniejszonego transportu materiałów opałowych i skutkiem zcentralizowania palenisk.

Jest rzeczą zupełnie zrozumiałą i jasną, że wapno czystsze i niezanieczyszczone znajdzie łatwy i dobry zbył.

Bezpośrednio ogrzewane piece wapienne (czy to szybowe, czy pierścieniowe) zużywają więcej materiału opałowego, ponieważ doprowadzanie materiału, jak i powietrza w ognisku paleniskowym nie może być uregulowane tak, jak to jest możliwe przy ogrzewaniu gazem i niedopalony materiał opałowy wydostaje się z pieca wraz z wapnem i ułatwiający się składniki paliwa, wydzielane po większej części, nie znajdując dostatecznej ilości powietrza do spalania i skutkiem tego uchodzące w powietrze, niewykorzystane, powodują nadmiar powietrza, a tem samem obniżenie temperatury spalania.

Jest błędnym mniemaniem, jakoby wyżej wspomniane korzyści przy piecach opalanych gazem osiągnąć można tylko przy większych urządzeniach. O korzyściach tych przekonałem się przy wybudowanym przezemnie, zupełnie pojedynczym, szybowym piecu gazowym, dla wydajności około 25 ton w przeciągu 24 godzin. Jakość gazu, jak również jego dopływ do pieców, mogą być różne, zależnie od istniejących już, lub mających się dopiero utworzyć źródeł gazowych. Zakłady hutnicze używają zbędnych gazów wysokopiecznych, koksowych, lub też generatorowych, istnieją również naturalne źródła gazowe. Przy nowo utworzonych źródłach gazowych używa się generatorów (o ruszcie obrotowym, lub też generatorów szybowych).

Przewidując znajomość sposobu roboczego powyżej wspomnianych generatorów, zaznacza się, iż przy większych urządzeniach (piec o dużej wydajności, lub kilka pieców) ekonomiczniej pracuje generator o ruszcie obrotowym, ponieważ jednostka znacznie więcej i lepszego gazu dostarcza, aniżeli generator szybowy, a zatem i mniejszy jest personel, potrzebny dla obsługi. Dla urządzeń o mniejszych wydajnościach (20—50 ton wapna w ciągu 24 godzin) zalecałoby się generatory szybowe, gdyż w tym wypadku generatory o rusztach obrotowych, w stosunku do kosztów pieca, nie kalkulują się, a poza tem, ponieważ nawet najmniejszy normalny generator o ruszcie obrotowym, z powodu minimalnego zapotrzebowania gazu, kalkuluje się za drogi i wydajność jego przedstawiałaby się tem samem nieekonomicznie.

Przewody gazowe z miejsca wytwarzania gazu aż do gazowego kanału pieścieniowego w piecu winny być według możliwości krótkie, celem uniknięcia skraplania, przy którym wydzielają się wysokowartościowe węglodory, a także, by uniknąć zanieczyszczenia i zwężenia gazowych rur dopływowych, spowodowanych skraplaniem.

Zazwyczaj generator szybowy dobudowany zostaje bezpośrednio do pieca szybowego, przez co unika się wyżej podanych niekorzystnych wpływów. O ile dłuższe przewody gazowe byłyby nieuniknione, to gaz, po opuszczeniu ośrodka jego wytwarzania, musi być czyszczony, względnie przewody gazowe należy odpowiednio izolować.

Przy stosowaniu gazu wytwarzanego z węgla brunatnego, lub gazu torfowego, pożądane jest bardzo skraplanie ich celem wydzielenia wody, zmniejszającej temperaturę paliwa o około 20—30 proc.

W zwykłych generatorach szybowych z zamknięciem wodnym i centralnem doprowadzaniem wiatru i pary, zgazować można zwykły węgiel kotłowy kamienny aż do 15 proc. zawartości mialu. Przy zgazowaniu węgla brunatnego szczególnie zważać trzeba na wkładanie kawałków węgla o odpowiedniej wielkości. Przy zwietrzałym węglu brunatnym, lub torfie, które się ściśnięty do generatora z należytą szybkością, skutkiem czego powstaje znaczne zmniejszenie wydajności generatora. Korzystne jest zużycie kawałków nie poniżej wielkości pięści, jeszcze więcej celowym jest brykietowanie węgla brunatnego, gdyż zawartość wody w brykietach zmniejszona jest o 15 do 20 proc. Brykiety takie o przeciętnie 3 500—4 500 kal. bardzo dobrze nadają się do opalania pieców wapiennych.

Przy używaniu generatorów o rusztach obrotowych możliwe jest zużycie węgla kotłowego, zawierającego aż do 30 proc. mialu.

M. P.

(Dalszy ciąg nast.)

Cement, wapno

budowlane i hydrauliczne, cegły, pustaki, płyty ceglone, dachówki, papy dachowe zwykłe i specjalne asfaltowe, papę izolacyjną, smołę, lepnik, żelazo, gwoździe, gips, trzcina, kafle, płyty posadzkowe, glazurowane płyty ścienne, glazurowane rury kamionkowe i koryta, wyroby szamotowe Kulmiza i Radeburskie, zaprawy tynkowe do fasad, karbolineum, płyn izolacyjny przeciw wilgoci i przeciekaniu wody „CERESIT“, materiały do izolacji, cegły i dachówki szklane, szplisy i gonty (szkudły), ziarnka marmurowe do terrazza, piaskowiec do szlifowania, parkiet dębowy, linoleum, dachówkę azbestowo-cementową, specjalną papę asfaltową „BINOLIT“, siatkę drucianą z wstawkami z gliny palonej, oraz wszelkie inne artykuły w zakresie budownictwa wchodzące, dostarcza najtaniej i pierwszorzędnej jakości

(7333

1603

Stefan Pelczyński
Hurtownia Materiałów Budowlanych
Poznań III, Dworzec Towarowy, tel. 5605

Ważne dla przemysłu drzewnego Orzeczenie Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

W przedsiębiorstwach eksploatacji (wyrębu) lasu nie zalicza się do robotników, zatrudnionych w tych przedsiębiorstwach, w myśl art. 23 ust. o państw. podatku przemysłowym z 15 lipca 1925 poz. 550 „Dz. U.” — woźniców, najętych z zaprzęgiem do wywozu drzewa wyrąbanego z lasu.

Zasadę tę N. T. A. motywuje w ten sposób: Z taryfy dla kategorii świadectw przemysłowych, dołączonej do art. 23 ustawy o państwowym podatku przemysłowym, wynika, że ustawodawca, mówi o robotnikach, zatrudnionych w przedsiębiorstwie w samym zakresie wytwórczości. Czynnością wytwórczą przy eksploatacji lasu jest wyrąb lasu, pierwotna obróbka drzewa, sortowanie i układanie oraz zwożenie drzewa z odległych lub mniej dostępnych punktów lasu do miejsca gromadzenia wyprodukowanego materiału. Inaczej przedstawia się sprawa z wywozem drzewa poza obręb lasu. Tego rodzaju czynność nie może być uważana za bezpośrednio związaną z wyrębem lasu, a w związku z tem ludzie, mająci wyłącznie do tego, nie mogą być zaliczeni do robotników przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 15 i 23 ustawy o państwowym podatku przemysłowym, a zatem ilość zatrudnionych ludzi przy wywozie drzewa z lasu nie może wpływać na kategorię świadectwa przemysłowego.

„Statyt” nowy i tani materiał budowlany wynalazku polskiego

Na zebraniu Kuratorjum Instytutu Doświadczalnego w Poznaniu przedstawiono obecnym delegatom Ministerstw, oraz przedstawicielom przemysłu budowlanego, wynalazek polski nowego materiału budowlanego „statyt”.

Materiał ten zastępuje cegłę i pewnymi zaletami przewyższa ją. Według obliczeń i kalkulacji Instytutu Doświadczalnego, koszt willi pięciopokojowej, wybudowanej przy zastosowaniu „statytu”, wynosiłby około 15 000 złotych.

Na zebraniu zawiazano spółdzielnię dla produkcji tego nowego materiału budowlanego, który może mieć zastosowanie przede wszystkim przy budowie lotnisk i kolonij podmiejskich.

O zastaw rejestrowy na drzewo

Projekt ustawy o zastawie rejestrowym na drzewo, ostatecznie uzgodniony w Prezydium Rady Ministrów i Komisji Międzyministerjalnej, skierowano do ustawodawczego Departamentu Minist. Sprawiedliwości w celu ustalenia paragrafów, które zawierają postanowienia w przedmiocie sankcyj karnych.

Po wykończeniu w tym kierunku projektu przez Minist. Sprawiedliwości, projekt przesłany będzie do Rady Ministrów, a następnie jako propozycja rządowa będzie złożony do łaski marszałkowskiej.

Umożliwienie sprzedaży cegły starego formatu

Rozporządzeniem Prezydenta Rz. P. z dn. 15 lipca 1927 r. określony został format cegły palonej, dopuszczalnej do wyrobu i użycia w wymiarach 27×13×6 cm. Rozporządzenie powyższe weszło w życie z dniem 1 stycznia 1929 r., o ile dotyczy wyrobu cegły, zaś z dniem 1 stycznia 1930 r., o ile dotyczy używania cegły przy budowaniu. Ze względu jednakże na panujący od dłuższego czasu zastój w ruchu bu-

dowlanym okazało się, że na rynku pozostały do chwili obecnej znaczne zapasy cegły starego typu, które wobec powyższego rozporządzenia nie mogły być zużyte. Min. Robót Publicznych rozesało dnia 15 lutego okólnik, w którym poleca województwom sporządzenie wykazów zapasów cegły starego typu, wyprodukowanej przez cegielnie przed 1. 1. 1929 oraz ewidencji zapasów tej cegły i kontrolę jej zużycia. Cegła ta dopuszczona jest do sprzedaży, cegielnia jednak winna podać Urzędowi Wojewódzkiemu ilość cegły sprzedanej i osobę nabywcy. Przy każdorazowym użyciu cegły właściciel oznaczonej budowli lub kierownik budowy winien zawiadomić Urząd Wojewódzki o użyciu cegły dawnego formatu, podając równocześnie ilość tej cegły, mającej być użytą, oraz źródło jej nabywania.

Fabryka Kafli i Cegielnia

Oskara Arkina, Grodno

Zakłady fabryczne: ul. Górna 45, telef. 230.

7313 w

Poleca

6707

Kafle berlińskie i kwadratowe, polewane i niepolewane różnych gatunków. Wyrób specjalnych przenośnych piecyków kaflowych.

Cegła ręcznego i maszynowego formowania.

„AMERICANA”

Przemysł szmerglowy
Łodygowice

Tarcze przemysłowe

pierwszorzędnej jakości, we wszelkiej twardości, ziarnistości i wiązaniu.

Solidna obsługa — Ceny bezkonkurencyjne

Prosimy o zażądanie cenników i wzorów

Udoskonalone maszyny
do wyrobu:

dachówki cementowej,
pustaków betonowych,
cembrowiny studziennej,
żłobów, słupów, płyt, rur
i t. p.

poleca

757

Fabryka Maszyn Rzewuskiej S-ka Sp. Akc.

Warszawa, ul. Ordynacka 7.

Zysk niewielkiej wytwórni betonowej w jednym roku
wynosi od 5.000 do 6.000 zł

Żądajcie cenników i objaśnień.

Z rynku materiałów budowlanych, metali i wyrobów metalowych.

MATERIAŁY BUDOWLANE.

Warszawa, 26. 3. Orientac. ceny materiałów budowlanych, według „Przeгляdu Budowlanego”, loco wagon: Cegła zwyczajna palona 1000 sztuk 90, żwir rzeźny m.³ 25, wapno palone 100 kg. 6.35, cement w beczkach za 100 kg. 11.60, w workach 10.80, gips murarski za 100 kg. 7, piasek m.³ 9, belki żelazne (cena zasadnicza) 100 kg. 54, żelazo do żelbetu (cena zasadnicza) 100 kg. 49, tafelki ter. posadz. białe m.² 23.50, glazurowane 24, drzewo kant. topowane za m.³ 100, rzniete 130, deski i bale 130,łaty 140, deski stolarskie sosnowe za m.³ 180, debowe 260, klepka dębowa 13, loco skład; Blacha cynkowa 100 kg. 172, papa nr. 000 za m.² loco wagon 0.95, dachówka karpówka 1000 szt, loco wagon 160, smoła gazowa, preparowana za 100 kg. loco skład 42, asfalt izolacyjny za 100 kg, loco skład 13. Materiały malarskie loco skład: Ton za 1 kg. 0.07, mydło szare 1.55, pokosi 2.90, terpentyna zwyczajna 1.50, klej kostny 2.80, skórny 3.85, kreda plawiona 0.15, biel cynkowa 2, lakier biały krajowy 6, loco wagon, kafle kwadr. polewane za szt. 0.55, t. zw. „berlińskie” 1.90, drzwi piec. herm. żelaz. lane n. 14 komplet loco skład 30, żelazo do kuchni na wagę za kg. 0.60, szkło lagrowe 2 mm. za m.² loco skład 6.25, kit pokostowy za kg. 1.20. Ceny bez zmiany z wyjątkiem tafelek ter. posadz. białych, które od grudnia zdrożały o 2.30 zł.

Poznań, 26. 3. Materiały budowlane: Związek Poznańskich Cegielni, Sp. z o. o. notuje za 1000 szt. loco cegielnia: cegła łożowa 65 zł, dziurawka 72.50, Kleina, Foerster 120, Westfala 12-stke 270, Westfala 15-stke 290, płyty ścienne 180, dachówki 150 zł, kliny duże 275, kliny krótkie 250, gąsiorzy 1200 zł, drewny 1 1/2 c. 77 zł, 2 c. 105 zł, 3 c. 190 zł, 4 c. 300, 5 c. 450 zł, 6 c. 620, 7 c. 1000 i 8 c. 1400.

METALE I WYROBY METALOWE.

Katowice, 26. 3. Surówka odlewnicza „Huty Pokoju” oraz Górnośląskich Zjednoczonych Hut Królewskiej i Laury — reprezentacja: Towarzystwo dla Sprzedaży Surówki Żelaznej, Sp. z ogr. odp. w Warszawie, Al. Jerozolimska 11, cena za tonę 220 zł loco stacja wysyłająca.

Berlin, 26. 3. (Urz.) W Rm. za 100 kg. Oryginalne aluminium hutnicze 98—99 proc. w blokach 190, dto. w sztabach wałowanych i ciągnionych 194, nikiel czysty 98—99 proc. 350, antymon Regulus 57—60, srebro w sztabach ca. 900 za kg. 57 3/4—59 3/4, złoto (w wolnych obr.) za 10 gr. 28—28.20, platyna (w wolnych obr.) 1 gr. 6 1/2—8 1/2.

Londyn, 26. 3. Srebro 19 7/16, srebro na dostawę 19 3/8, złoto 84.11 d za 1 uncje.

Londyn, 26. 3. (Urz.) Notowania metali w £. za tonę. Miedź: Standard per kasa 70 7/8—71, 3 mies. 68 3/8—68 1/2, Settl. 71, Elektrolyt 83 1/4—84 1/4, best selected 74 3/4—77, Elektrowirebars 84 1/4; cyna: Standard per kasa 168 1/2—169 (kurs ten podajemy z zastrzeżeniem), 3 mies. 170—170 1/8, Settl. 168 3/4, Banka (obr. nieof.) 172 1/4, Strait (obr. nieof.) 171, ołów: zagran. dost. natychm. 18 15/16, termin. 18 15/16, Settl. 18 7/8, cynk: zwykły dost. natychm. 18 5/8, termin. 19 1/8, Settl. 18 5/8, Not. nieof.: platyna 10, Wolfram 26—28.

DRZEWO.

Wilno, 26. 3. Na rynku drzewa tartego notowano za 1 m.³ deski sosnowe czyste 115—120 zł, półczyste I gat. 85—90, II gat. 60—65,łaty 110—115, kantówka do 20 cm. grubości 100—110, od 20 cm. grubości 115—120, bale 115—120, kłocce 60—65. Deski stolarskie wszystkich grubości: dębowe 200—240, grabowe 300—350, jesionowe 200 do 240, klonowe 200—240, brzoźowe 120—140, olszowe 120—130. Ożywienie bardzo słabe, ceny bez zmiany. Tendencja wyczekująca.

Lwów, 26. 3. Notowania drzewa Izby Przem. Handl. we Lwowie w obrocie krajowym loco wagon stacja załadowania w województwach Lwów, Tarnopol i Stanisławów 15 bm. drzewo jodłowe i świerkowe w stanie okrągłym okorowane, celulozowe do 10 cm. średnicy 28 zł, kopalnianie 26 zł, drzewo dłuższe 14—20 cm. śr. oraz 21—36 cm. śr. 32 zł, kłocce zdrowe tartaczne 4 m. dług. wyż. 20 i wyż. cm. śr. —, średnica w czubie od 20—25 cm. zł —, od 26 cm. i wyż. 31 zł, te same wyłącznie świerkowe o 10 proc. drożej, drzewo jodłowe i świerkowe w stanie tartym i ciosanym: Deski i brusy jodłowe z pod piły 3—6 m. dług. 10 cm. i wyż. szerokości 26.33, 50 52 mm. grub. 85 zł, 20 mm. grub. 92 zł, 13 mm. grub. 102 zł, te same świerkowe, wymiary jak wyżej 102 zł, 109 i 119 zł, deski i brusy jodłowe i świerkowe budowlane, wymiary te same 52 mm. grub. 76 zł, 20 mm. grub. 78 zł, 13 mm. grub. 85 zł., deski i brusy stolarskie świerkowe, lub czyste i półczyste jodłowe, wymiary jak wyżej, 52 mm. grub. 146, 20 mm. grub. 149, 13 mm. grub. 159, deski i brusy IV klasy świerkowe i jodłowe, wymiary te same, 64—67—72 zł, deski i brusy świerkowe, jodłowe od 1 m. wwyż, ale poniżej 3 m. o pozostałych wymiarach, jak poprzednio są o 33 proc. tańsze; kantówki rygle rzniete 3 do 6 m. dług. 8×8 i wyż. grube 90 zł, 6—3 m. dług. grubość ta sama 95 zł, inne wymiary według umowy,łaty rzniete 3—6 m. dług. 26—50 mm. grub., 46—52 mm. szer. 100 zł, 1—2 i pół m. grub.

52 zł, drzewo ciosane 6—9 m. dług. 16×8 grub. 48 zł, w grubościach wyższych 60 zł. Drzewo sosnowe w stanie okrągłym okorowane: kopalnianie 10 m. śred., 1.50 m. dług. i wyż. 27 zł, kłocce zdrowe tartaczne, pochodzące z całych dłużyc 38, w stanie tartym i ciosanym deski i brusy sosnowe budowlane 3—6 m. dług., 10 cm. i wyż. szer. 33—40—52 mm. grub. 85 zł, długość ta sama, a szerokość 16 cm. i wyż. szer. 33—40—52 mm. grub. — zł 6—8 m. dług. grubość ta sama — zł, wymiary większe według umowy, drzewo ciosane 3—6 m. dług. w grubościach 16×18 50 zł, 18×21 i wyż. 55 zł, nad 6—9 m. dług. w grubościach do 16×18 67 zł, nad 6—9 m. dług. w grubościach 18×21 — 80 zł, deski sosnowe heblowane na pióro i wpust. 3—6 m. dług. 10—18 cm. szerokości 119 zł.

ZŁOTY W DNIU 26 MARCA 1930 ROKU.

Gdańsk 57.49—57.64, Berlin przekaz na Warszawie, Poznań 46.825 do 47.025, Londyn 43.42, Medjolan 214, N. Jork 11.25 Praga 377 1/2, Wiedeń 79.39—79.57, Zurych 57.925.

„SAM”

SPÓŁKA AKCYJNA
MÜNSTERMANN

KATOWICE

Tel. 11 i 577 Adr. tel. SAM
Odlewnia żelaza i brązu
Fabryka maszyn i armatur

Ciężkie armatury dla przewodów parowych, wodnych, gazowych, naftowych i to: zasuw i zawory, żelazne i stalowe. Kurki, garnki kondenz., hydranty pod- i nadziemne, studnie uliczne i hydrantowe, stojaki i t. d. Przybory kanalizacyjne i wodociągowe: uchwytyki, aparaty nawiertnicze, kształtki i t. d.

Bronzy fosforowe i specjalne w odlewach każdego rodzaju

Bronzy kute
w sztabach o wytrzymałościach aż do 100 kg/mm²

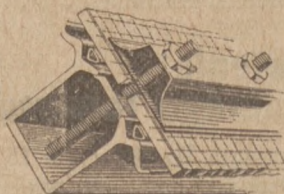
Reprezentacja na Wielkopolskę i Pomorze:

Wład. Jezierski, Poznań, Słowackiego 38. Tel. 69-47

na Kongresówkę: 7273

Paweł Jasiński, Warszawa, Żurawia 9. Telefon 191-71

Dachy szklane bez kitu

Trwałość,
wodoszczelność
Opadanie kropli do wnętrza budynku wykluczone

„WEMA”

Polska Fabryka Dachów Szklanych Sp. z o. o.

Ruda / Śl.

ZASTĘPSTWA: Warszawa, Poznań, Tarnów, Król.-Huta.

Przetargi • Submisje • Licytacje

PRZETARG PUBLICZNY.

Dyrekcja Wodociągów i Kanalizacji m. st. Warszawy, ogłasza przetarg na dostarczenie i zmontowanie aparatury specjalnej dla filtrów pośpiesznych przy ul. Suchej, róg Nowowiejskiej.

Warunki przetargu, wzór deklaracji ofertowej, wykaz przedmiotów, warunki techniczne i wzór umowy można otrzymać w Biurze Budowy Filtrów Pośpiesznych, przy ul. Suchej róg Nowowiejskiej, w godzinach 9—14 do dnia 15 kwietnia 1930 roku po okazaniu kwitu Kasy Dyrekcji Wodociągów na wpłaconą sumę zł 300.

Tamże udzielane będą wszelkie wyjaśnienia.

Oferta powinna być złożona w kopercie zalakowanej pieczęciami firmy, z napisem: „Oferta na dostawę aparatury dla Zakładu filtrów pośpiesznych w Warszawie“ z powołaniem się na Nr. i datę kwitu kasy Dyrekcji Wodociągów na złożone wadium w sumie zł 35.000.

Oferty należy złożyć w Sekcji Zakupów Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji, ul. Senatorska 14 do dnia 1 maja 1930 roku, do godziny 12 w południe. Po upływie tego terminu złożone oferty będą nieważne.

Dyrekcja zastrzega sobie prawo wyboru oferty niezależnie od ceny ofertowej oraz prawo unieważnienia całego przetargu.

Państwowa Wytwórnia Aparatów Telegraficznych i Telefonicznych w Warszawie, ul. Grochowska 30 sprzedaje w dniu 14 kwietnia br. o godz. 1-ej w południe, w drodze

PRZETARGU

aparat do spajania acetylenem, szlifierkę do ostrzenia pił taśmowych, maszynę do szycia pudełek tekturowych, kotline nożną przenośną, wietarkę stołową z napędem elektrycznym, wannę galwanizerską i szlifierkę do rdzeni słuchawek z napędem pasowym.

Szczegóły w „Monitorze Polskim“ Nr. 62 z dnia 15 marca 1930 roku.

PRZETARG.

Kierownictwo Budowy Gmachu Banku Gospodarstwa Krajowego ogłasza niniejszem przetarg publiczny na wykonanie robót tynkarskich w budującym się gmachu.

Oferty należy złożyć opieczetowane, z dołączeniem wadium w wysokości 5% sumy oferowanej, należy składać w biurze Kierownictwa Budowy, Warszawa, Al. Jerozolimska 1 do dnia 3-go kwietnia 1930 roku do godz. 12. Kierownictwo Budowy zastrzega sobie prawo wyboru oferty dogodnej niezależnie od ceny ofertowej, względnie unieważnienia przetargu.

Szczegółowe warunki przetargu można otrzymać w Kierownictwie Budowy od dnia 27 marca r. b. w godzinach urzędowania.

Magistrat m. stoł. Warszawy niniejszem ogłasza

PRZETARG PUBLICZNY,

na dostawę piasku, żwiru i podźwirku do robót brukarskich i dla Betowni Miejskiej w ilościach następujących:

- 1) Piasku rzecznoego około 7800 m. sz.
- 2) żwiru rzecznoego około 7800 m. sz.
- 3) Podźwirku około 1600 m. sz.
- 4) Piasku kopalnego około 2400 m. sz.
- 5) Żwiru kopalnego około 2000 m. sz.

Odpis wezwania przetargowego można otrzymać w Dziale II-gim Komunikacji Magistratu przy ul. Krakowskie Przedmieście Nr. 1, II-ga oficyna, I-sze piętro, w godzinach od 10 rano do 12 w południe.

Termin składania ofert — 1 kwietnia 1930 roku — godzina 12-a w południe. Magistrat m. st. Warszawy.

OGŁOSZENIE PRZETARGOWE.

W Zarządzie Dróg Wodnych w Krakowie, ul. Rybacka L. 2, odbędzie się dnia 2-go kwietnia 1930 r. o godzinie 11-tej publiczny przetarg ofertowy na dostawę kamienia łamanego do robót regulacyjnych na Wiśle, oraz na spust kamienia z kamieniołomów państwowych w Ratowej w okresie jednorocznym od 1 kwietnia 1930 do 31 marca 1931.

Zapotrzebowanie wynosi:

- 1) od km. 0 — km. 30 Wisły 1000 m³ kamienia z łomów nad Przemszą położonych z wykonaniem narzutów.
- 2) od km. 48—82 Wisły, spust 4.000 m³ kamienia z łomów w Ratowej km. 35 z wykonaniem narzutów.
- 3) od km. 83—110 Wisły spust 4.000 m³ kamienia z łomów w Ratowej km. 35 Wisły z wykonaniem narzutów.

Tekst zupełny i autentyczny niniejszego ogłoszenia znajduje się w „Monitorze Polskim“, Dzienniku Urzędowym Województwa Krakowskiego“ i „Czasopiśmie Technicznym“ we Lwowie.

Szczegółowych informacji, dotyczących jakości, ilości i czasu dostaw, ogólnych warunków budowy i szczegółowych warunków dostawy i wzory ofert, udzielać będzie w godzinach urzędowych Zarząd Dróg Wodnych w Krakowie.

Kraków, 16 marca 1930 r. Dyrektor: **Poźniak** m. p.

OGŁOSZENIE PRZETARGU.

Magistrat Król. Stoł. Miasta Lwowa rozpisuje niniejszem przetarg ofertowy na dostawę 400 (czterysta) wagonów a 10 ton kamienia łamanego z piaskowca karpackiego, w czasie od 1 maja do końca października 1930 r.

Oferty pisemne sporządzone na urzędowych formularzach przez wpisanie odnośnych cen oferowanych cyfrą i słowami i zaopatrzone w dowód złożenia w Kasie Miejskiej wadium ofertowego w wysokości 2000 (dwa tysiące) złotych należy wnieść pocztą lub osobiście do dnia 7 kwietnia 1930 r. godzina 12-ta w południe do rąk Dyrektora III. Wydziału Magistratu, III p. drzwi Nr. 120 w zapieczetowanych kopertach z napisem „Oferta na dostawę kamienia łamanego“ poczem nastąpi komisyjne otwarcie ofert.

Przetarg ustny jest wykluczony. Blankiety ofertowe i warunki dostawy można nabyć za opłatą 5 zł codziennie w godzinach urzędowych w oddziale Drogowym Magistratu III p. drzwi Nr. 95.

Lwów, dnia 19 marca 1930 r. Dr. **Otto Nadolski** w r.
Komisarz Rządu
p. o. prezydenta miasta.

Śruby do ław stolarskich

po cenie konkurencyjnej
dostarcza natychmiast

Lewandowski i Sibilski w Gnieźnie

8666

SZMATY do czyszczenia maszyn

chemicznie czyste, pod gwarancją dezynfekowane i odkażone Liquorem cresoli saponatus „Sanizol“ dostarcza w paczkach po 20 kg. a to:

	Czysto białe	po zł 1.85 za kg.	
	Trykotowe białe	„ „ 1.60 „ „	
	Jasne	„ „ 1.60 „ „	
	Ciemne cienkie	„ „ 0.95 „ „	
	„ grubsze	„ „ 0.70 „ „	

6221

8576

Hurtownikom udziela się odpowiedni rabat.

Leszczyńska Hurtownia Surowców
RUDOLF ŁASKA w Lesznie, tel. 152

Urząd Wojewódzki — Dyrekcja Robót Publicznych we Lwowie ogłasza

PRZETARG PUBLICZNY

na wykonanie dwóch domów mieszkalnych dla urzędników państwowych w Drohobyczu.

Formularz ofertowy, tudzież egzemplarz planów szczegółowych, można otrzymać za zwrotem kosztów w biurze Oddziału III Dyrekcji Robót Publicznych, gmach Województwa we Lwowie od godz. 9-tej do 12-tej aż do dnia przetargu.

Zarazem w powyższym czasie i miejscu wystawione będą do wglądu: szczegółowy opis techniczny budowy, ogólne i szczegółowe techniczne warunki budowy, tudzież obowiązujące „Przepisy tymczasowe Ministerstwa Robót Publicznych o oddawaniu państwowych dostaw i robót“.

Publiczne otwarcie ofert nastąpi dnia 1 kwietnia 1930 r. w Urzędzie Wojewódzkim — Dyrekcja Robót Publicznych w biurze Oddziału III o godzinie 10.30.

Oferty w zapieczętowanych kopertach z napisem: „Oferta do przetargu na wykonanie dwóch domów dla urzędników państwowych w Drohobyczu“ wraz z potwierdzeniem na złożone w Oddziale I Dyrekcji Robót Publicznych wadium w wysokości 5 proc. od oferowanej sumy, należy wnieść do kancelarii Oddz. III Dyrekcji Robót Publicznych we Lwowie, najpóźniej do godz. 10-tej przed południem w dniu 1 kwietnia 1930 roku.

Urząd Wojewódzki Dyrekcja Robót Publicznych zastrzega sobie prawo wyboru oferenta bez względu na wysokość oferowanej kwoty, względnie nie korzystać z żadnej z wniesionych ofert.

We Lwowie, dnia 20 marca 1930.

Dyrektor R. P. Blum.

OGŁOSZENIE.

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Wilnie przy ul. Słowackiego 2 podaje do wiadomości, że w dniu 29 kwietnia 1930 roku odbędzie się przetarg publiczny na dostawę w ciągu roku od daty zawarcia odnośnej umowy — 5.200 części do wagonów szerokotorowych.

Informacyj udziela dział zakupów Wydziału Zasobów (III piętro, pokój 38) w dni urzędowe: od godziny 12 do 13.

PRZETARG.

Rada Portu w Gdańsku rozpisuje niniejszym przetarg na dostawę sosnowych okrągłaków i kantówki, bali, desek krzyżówki i drzewa tart. na rok budowlany 1930-31. Warunki przetargu otrzymać można za opłaconem nadesłaniem 3,— guldenów gdańskich w Kasie Głównej Rady Portu w Gdańsku, Neugarten 28/29. Termin przetargu 31 marca 1930 r. o godz. 10-tej przed południem. Termin przydziału 3 tygodnie.

Rada Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku.

PRZETARG

Rada Portu ogłasza niniejszym publiczny przetarg na dostawę

700 m. sześć. żwiru przesianego

50 m. sześć. żwiru drogowego

dla rejonu Urzędu Portu w Gdańsku Nowymportcie. Warunki przetargu otrzymać można w Kasie Głównej Rady Portu, Gdańsk, Neugarten 28/29, za opłaconem nadesłaniem 3,— guldenów gdańskich. — Termin przetargu: 3 kwietnia 1930 r. godz. 10-ta. Przydział: w przeciągu 3 tygodni.

Rada Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku.

PRZETARG

na budowę Zakładu Kwarantannowego w Gdyni.

Urząd Wojewódzki, Dyrekcja Robót Publicznych w Toruniu rozpisuje przetarg na budowę szpitala dla zakaźnych chorych (kubatora około 8400 m³) i pawilonu Dezynfekcyjnego (kubatora około 5880 m³) Zakładu Kwarantannowego w Gdyni na terenie t. zw. Kaczego Dołu, odległego o parę kilometrów od miasta Gdyni nad morzem.

Słpe kosztorysy (po opłaceniu 5 zł za kosztorys) oraz bliższe informacje można otrzymać w Referacie Budowl. w Gdyni, gdzie można obejrzeć projekty. Przetarg zostanie przeprowadzony przy uwzględnieniu tymczasowych przepisów Ministerstwa Robót Publicznych o przetargach.

Oferty w zamkniętych opieczetowanych kopertach z napisem „Oferta na budowę budynków Zakładu Kwarantannowego w Gdyni“ wraz z wadium, wynoszącym 5% sumy ofertowej należy przesłać do Referatu Budowlanego Starostwa Grodzkiego w Gdyni do dnia 7 kwietnia b. r. do godziny 12-tej. Po tej godzinie rozpocznie się rozprawa przetargowa.

Referat Budowlany zastrzega sobie dowolny wybór oferenta oraz prawo częściowego oddania robót.

Za Wojewodę

Dyrektor Robót Publicznych
(—) Dr. Inż. Nawrowski.

Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach ogłasza ofertowy pisemny

PRZETARG PUBLICZNY.

na urządzenie instalacji elektrycznej w Zakładzie dla Głuchoniemych w Lublińcu z terminem wniesienia ofert do dnia 4 kwietnia godz. 11-tej.

Bliższe szczegóły przetargu podane są w „Gazecie Urzędowej Województwa Śląskiego“ Nr. 9, oraz na tablicy Wydziału Robót Publicznych — gmach Wojewódzki IV. p. w Katowicach.

Za Wojewodę:

Inż. Zawadowski mp.
Naczelnik Wydziału Robót Publicznych.

Śląski Urząd Wojewódzki ogłasza ofertowy pisemny

PRZETARG PUBLICZNY

na dostawę tablic rejestracyjnych dla pojazdów mechanicznych dla referatu samochodowego w Katowicach.

Oferty wraz z wzorami należy wnieść na oryginalnych formularzach z odpowiednim określeniem oferowanych robót na kopercie do Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego — Wydział Robót Publicznych pokój nr. 805 (kancelaria) do dnia 4-go kwietnia 1930 r. godz. 11-tej, poczem nastąpi ich otwarcie w tymże dniu.

Warunki przetargu i potrzebne formularze ofertowe, można nabyć w kancelarii Wydziału Robót Publicznych w godzinach urzędowych za opłatą.

Za Wojewodę

Inż. H. Zawadowski m. p.
Naczelnik Wydziału Robót Publicznych.

MAGISTRAT MIASTA ŻOR (WOJ. ŚL.)

sprzedaje naskutek rekonstrukcji elektrowni miejskiej następujące maszyny:

1) maszynę parową syst. R. Linke D. R. P. Heissdampfventilmaschine Rich. Raupach 1914 z generatorem dla prądu stałego 330 V 150 KW. 454 Amp. 150 obr. min.;

2) dto lecz 1915 z generatorem dla prądu stałego 320/450 V. 150/107 Amp.

3) dto syst. Karlshütte 1899 z generatorem dla prądu stałego 320/450 V. 150/107 Amp.;

4) 1 tablicę rozdzielczą z 7 polami marm. z apar. jak: 5 voltom, 10 amperom, 8 rozruszn. dla generatorów, 18 wyłączników dla maszyn i oświetlenia;

5) 12 liczników różnych typów 300 V 1—16 KM. obr. norm.;

6) około 600 liczników różnych typów od 3 do 50 Amp.

A. Rostek, burmistrz.

PRZETARG PUBLICZNY.

na wykonanie centralnego ogrzewania włącznie urządzenia sanitarnego w nowej szkole powszechnej w Wodzisławiu.

Oferty podpisane przez oferentów należy wnosić do Magistratu miasta Wodzisławia na oryginalnych formularzach w opieczetowanych kopertach z napisem: „Oferta na wykonanie centralnego ogrzewania włącznie urządzenia sanitarnego budowy szkoły powszechnej w Wodzisławiu“ do dnia 7 kwietnia 1930 r. godziny 3-ciej, w którym to dniu nastąpi otwarcie ofert przez Komisję Przetargową.

Przy otwarciu ofert mogą być obecni oferenci lub ich upoważnieni zastępcy.

Data wpływu ofert do dziennika podawczego będzie podstawą do oceny, czy zostały wniesione w należyтым terminie.

Przyjęcie ofert przy przetargu nie pociąga za sobą żadnych zobowiązań dla Magistratu, aż do chwili podpisania powodów.

Oferent, któremu przydzielono wykonanie roboty, a który wzbrania się podpisać umowę w oznaczonym terminie, traci złożone wadium na rzecz Magistratu.

Wadium w wysokości 5 proc. oferowanej sumy należy złożyć w gotówce do Kasy Miejskiej w Wodzisławiu przed złożeniem oferty względnie list gwarancyjny jednego z banków wymienionych w okólniku Min. Skarbu z dnia 21 kwietnia 1925 r. L. 872/DD/3.

Warunki przetargu i rysunki oraz potrzebne druki przetargu należy mieć w Magistracie w Wodzisławiu za opłatą 30 złotych.

Oferty wniesione po oznaczonym terminie nie na oryginalnych formularzach, uzupełniane jakimkolwiek dopiskami lub poprawkami, bez wadium, bez dołączenia zaświadczenia o znajomości szczegółowych warunków dla urządzenia centr. ogrzewania i wodociągów, obowiązujących przy robotach rządowych, nie będą bezwzględnie rozpatrywane.

Magistrat.

Magistrat miasta Zdobunowa ogłasza niniejszem

KONKURS

na budowę i eksploatację elektrowni w m. Zdobunowie.

Szczegółowe dane i warunki dotyczące budowy i eksploatacji elektrowni oraz plany terenu zasilania można otrzymać w Magistracie za opłatą złotych 25.

Oferty należy składać do dnia 15. IV. 1930 roku.

Magistrat zastrzega sobie prawo wyboru oferenta, względnie odrzucenia wszystkich ofert.

O wyniku konkursu oferenci będą pisemnie powiadomieni.

Burmistrz m. Zdobunowa

(—) Kaz. Hetłofi.

PRZETARG.

na roboty brukarskie w powiecie świętochłowickim.

Roboty obejmują 40.000 m². Bliższe warunki otrzymać można w Wydziale Powiatowym w Świętochłowicach.

Oferty winny być złożone najpóźniej do 1-go kwietnia 1930 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
Szaliński.

Dnia 30 kwietnia 1930 o godz. 8,30 ma się odbyć w Urzędzie Celnym w Zebrzydowicach (w magazynach kolejowo celnych)

LICYTACJA

różnych towarów jako to: wyroby żelazne, zamki, narzędzia, lakiery.

Bliższe szczegóły ogłoszone na tablicy urzędowej w Urzędzie celnym w Zebrzydowicach oraz w Izbie Przemysłowo-Handlowej w Bielsku.

Urząd Celny w Zebrzydowicach.

OGŁOSZENIE PRZETARGU.

Wydział Powiatowy w Obornikach ogłasza publiczny przetarg ofertowy na wykonanie robót ziemnych na drodze: Oborniki—Maniewo, pod miejscowością Gołaszynem, na długości 694 mb. Objętość wykopu wynosi około 23.000 m³.

Wzór warunków, projekt i ślepy kosztorys, które nabyć można za opłatą 8,— zł, wyłożone są do przejrzania w Wydziale Powiatowym (Zarządzie drogowym), pokój nr. 8, w godzinach urzędowych; tamże udziela się bliższych informacji i wyjaśnień.

Piśmienne i zapieczętowane oferty, w kopertach, zaopatrzone napisem: „Oferta na wykonanie robót ziemnych“, należy składać, lub przysłać pocztą do 3 kwietnia r. b. pod adresem Wydziału Powiatowego w Obornikach.

Otwarcie ofert nastąpi tegoż dnia, o godz. 11, w biurze Zarządu drogowego.

Ubiegający się o dostawę winni zadeklarować w ofercie, że znane im są warunki, obowiązujące przy wykonywaniu robót samorządowych i że je przyjmują bez zastrzeżeń.

Do ofert należy dołączyć kwit Komunalnej Kasy Oszczędności w Obornikach na wpłacone wadium, w wysokości 3 proc. wartości oferowanej roboty; oferty bez dołączenia dowodu wpłaconego wadium nie będą rozpatrzone.

Zastrzega się prawo wydania zlecenia według własnego uznania, jako też odrzucenie wszystkich ofert bez podania powodu.

Oborniki, dnia 22 marca 1930 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
(—) Kozłowski.

Kupno okazyjne papieru pakowego

PAPIER PAKOWY w arkuszach 75×100 o wadze 50, 70, 90 i 100 gram. sprzedajemy franko dworzec Bydgoszcz po cenie 58.— zł. za 100 kg. w belach po 150 kg. Wysyłamy tylko za poprzedniem nadesłaniem gotówki lub za zaliczką. Oferta niniejsza ważna aż do wyczerpania zapasu, a więc bez zobowiązania.

Drukarnia „KUPCA“, Poznań, Wielka 10

OGŁOSZENIE PRZETARGU.

Magistrat miasta Przemysła ogłasza niniejszym przetarg publiczny na dostawę materiałów do robót brukarskich i drogowych a mianowicie:

- 1) Brukowca regularnie obrobionego do ton 1.000.—
bruku dzikiego
- 2) Tłucznia twardego ton 900.—
- 3) Szutru twardego m³ 500.—
- 4) Piasku czystego m³ 1.000.—

Materiały mają być pierwszorzędnej jakości i jednolitego gatunku.

Ceny winny być podane loco plac lub ulica w mieście.

Termin wnoszenia ofert 12-go kwietnia godzina 12-ta w Prezydjum Magistratu.

Oferty winny być wnoszone w zapieczętowanych kopertach na każdy z wymienionych materiałów z osobna i winny zawierać potwierdzenie Kasy miejskiej, że oferent złożył na zabezpieczenie dostawy kwotę o wysokości 5% wartości dostawy.

To wadium winno być złożone w gotówce lub w papierach państwowych po kursie nominalnym.

Przemysł, dnia 21-go marca 1930.

Burmistrz:

(Podpis nieczytelny).

PRZETARG.

Magistrat miasta Częstochowy ogłasza przetarg na urządzenie kanalizacji i wodociągów oraz ogrzewania centralnego wodnego w gmachu więzienia przy ul. Olsztyńskiej.

Oferty zapieczętowane z odpowiednim napisem należy składać w Biurze Architekta Miejskiego do dnia 7 kwietnia r. b., godz. 12. Do oferty należy dołączyć deklaracje depozytowe na wadium w wysokości 5 proc. oferowanej sumy. Weksle wykluczone.

Plany instalacji można przeglądać u kierownika budowy inżyniera arch. E. Wieczorka, w Biurze arch. miejskiego od 27 marca do 2 kwietnia r. b., tamże można nabywać formularze ofertowe w cenie 15,— zł za egzemplarz.

Magistrat miasta Częstochowy.

PRZETARG PUBLICZNY

Dyrekcja Okręgowa K. P. w Radomiu ogłasza przetarg na budowę 4-ch małych przepustów betonowych oraz prześel żelbetonowych i opór betonowych dla 8-iu mostów małych rozpiętości pod II tor linii Łuków-Dęblin.

Termin składania ofert upływa dnia 16 kwietnia r. b. o godzinie 12-ej.

Blizsze warunki przetargu podane w „Monitorze Polskim“ Nr. 65 z dnia 19. III. 1930 r. Szczegółowe warunki przetargu można otrzymać w Wydziale Drogowym Dyrekcji Radomskiej (Radom, Plac 3-go Maja Nr. 1) za opłatą 1.50 zł. Projekty mostów i przepustów przejrzeć można również w Wydziale Drogowym w Radomiu.

PRZETARG.

na sprzedaż 330.45 m³ drewna użytkowego dębowego i 21.73 m³ debiny fornirowej i dyktowej z N-ctwa Zagożdżon odbędzie się dnia 31 marca 1930 r. o godz. 12 w lokalu Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu przy ul. Lubelskiej 53.

Informacji udziela Dyrekcja L. P. w Radomiu oraz N-ctwo Zagożdżon.

Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu.

PRZETARG.

Magistrat miasta Lublina ogłasza przetarg publiczny na dostawę 1200 ton kamienia polnego.

Szczegóły przetargu ogłoszono w Lubelskim Dzienniku Woiewódzkim Nr. 11 r. b.

Magistrat miasta Lublina.

Magistrat miasta Lwówka ogłasza

KONKURS

na brukowanie nowostworzonych ulic długości ca 400 mtr.

Oferty nadesłać należy najpóźniej do dnia 5 kwietnia rb. godz. 12 w południe, do Magistratu w Lwówku. Blizszych warunków dowiedzieć się można w Magistracie, w godzinach urzędowych od 8,30 do 13.

(—) Schmidt, burmistrz.

PRZETARG PUBLICZNY

na roboty instalacyjne centralnego ogrzewania i wentylacji oraz wodociągów i kanalizacji w gmachu Okręgowej Izby Kontroli w Brześciu n/B. o kubaturze 8850 m sześć. na dzień 15 kwietnia 1930 r. o godzinie 11-ej ogłasza Dyrekcja Robót Publicznych w Brześciu n/B.

Szczegóły ogłoszono w „Monitorze Polskim“ Nr. 60 z dnia 13. III. 1930 r.

Poleska Dyrekcja Robót Publicznych.

PRZETARG BUDOWLANY.

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Wilnie niniejszem ogłasza przetarg nieograniczony na wykończenie domów mieszkalnych: jednego na st. Brześć dla 14-tu rodzin i jednego na st. Hajnówka dla 8-miu rodzin.

Warunki przetargu, warunki techniczne na urządzenie wodociągów i kanalizacji, przepisy o budowie pieców, warunki ogólne, rysunki i ślepe kosztorysy są do obejrzenia w dnie urzędowe od godz. 9-ej do 12-ej w Wydziale Drogowym Dyrekcji Okręgowej K. P. w Wilnie, ul. Słowackiego 2, drugie piętro, pokój Nr. 3, gdzie również można otrzymać wszelkie informacje, dotyczące wymienionych budynków.

Zainteresowani mogą nabyć pełny komplet wykazanych wyżej danych technicznych po wpłaceniu do kasy dyrekcyjnej 20 złotych. Wysyłanie pocztą Dyrekcję nie obowiązuje.

Robienie notatek zezwala się tylko w lokalu Dyrekcji i w podanym wyżej czasie.

Oferty winny być nadesłane lub złożone do specjalnej skrzynki znajdującej się w Prezydjum Dyrekcji do godz. 12 dnia 7 kwietnia 1930 roku.

Wadium w wysokości: na dom na st. Brześć 5.500 złotych i na dom na st. Hajnówka 4.000 złotych winno być złożone w sposób ustalony przez Ministerstwo Skarbu w kasie dyrekcyjnej w Wilnie, lub przekazane do PKO na rachunek Dyrekcji, kwit zaś o złożeniu wadium winien być dołączony do oferty.

Samochód „Protos“

6 osob. otwarty, 4 cyl., 10/30 K. S. po gruntownym remoncie w dobrym stanie, sprzedam korzystnie lub zamienię na cięższą tokarnię. Łaskawe oferty 8671

W. Narożny

Poznań, ul. Ogrodowa 15/16. Telefon 26-58

Silnik gazowy Deutz'a

mocy około 300 K. M. dwucylindrowy, poziomy, mało używany, wraz z całkowitem urządzeniem gazowni do sprzedania. Wiadomość: Towarzystwo Kredytowe Przemysłu Polskiego, Warszawa, Jasna 1. 8673

Motor na gaz ssany

8629

35 P. S., generator, rury, komplet do użycia za 7.000 zł. sprzedaje: Ruda pod Łodzią, park Stefańskiego - Idzikowski.

Kocioł parowy

do centralnego ogrzewania
o powierzchni ogrzewalnej

bardzo korzystnie do sprzedania

Zgłoszenia 8628

do BIURA OGŁOSZEŃ „PAR“, POZNAŃ
ALEJE MARCINKOWSKIEGO 11 pod nr. 11,81.

Kotły parowe

Cornwall — dwupłomienny	110 m ²	12 atm.
"	96	8
"	220	9
"	75	10
"	53	8

1 maszyna parowa 75 K.M. i zbiorniki od 4 m³ tanio do sprzedania. Oferty do „PAR“ Katowice, Dyrekcyjna 10 pod „Kotły“.

8663

Dachówczarka cementowa Gasparyego

8632

nowa z płytami prasowanymi tanio do nabycia

Inż. Józef Weingrün, Kraków, Groble 19

Na sprzedaż:

- 1 koło pasowe 1500×500×170 żelazne
- 1 koło pasowe 1500×120×85 drewniane
- 1 koło pasowe 1325×80×45 żelazne
- 2 koła zębate 895×90×65
- 11 kół pasowych składanych i całkowitych średn. 280—1300 szerokość 130—350, na wał 70
- 5 kół pasowych całkowitych średnicy 520—550, szerok. 80—400 na wał 50 mm.
- 1 wał transmisyjny 85×5500
- 14,5 m. wałów transmisyjnych 70 mm.
- 7 m. wałów transmisyjnych 50 mm.
- 8 wsporników ściennych, wysięgu do 800 mm.
- 8 łożysk stojących, samosmarów 70 mm.

Wszystko zdane do użytku, częściowo w bardzo dobrym stanie. Oferty pod El. G. nr. 8657 do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“.

Traktor „Deering” 15—30, Młocarnia „Lanz 58”

Maszyny są nowszego systemu trzy miesiące używane w stanie jak nowym, za przystępną cenę na sprzedaż. Zgłoszenia do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 8660.

Stacjon. lokomobile Wolfa

mało używaną, rok budowy 1927 z kondensacją, oszczędna w paliwie 30/37/45 H. P. 12 atm. sprzedam korzystnie. Zgłoszenia do „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 8636

ŻELAZNIAK lat 27, przyjmie posadę ekspedjenta, podróżującego, magazyniera. Rutynowany, doświadczony handlowiec. Pierwszorzędne świadectwa i referencje. Zgł. uprasza pod nr. 8618 do adm. niniejszego pisma.

Cegielnia parowa

zabudowania masywne, produkcja roczna ca. 2.000.000 sztuk cegły, blisko miasta, 8659 zaraz kompletnie na sprzedaż. Zgłoszenia

Jan Mroziński, budowniczy, Ostrów (Wlkp.)

Agregat turbinowy

Turbina parowa 530 PS
Generator 350 Kw. 2000 V.
Kompletne urządzenie

następnie kompletny

turbo-agregat A. E. G.

500/600 Kw. z wszystkimi przyborami tanio do oddania

Zapytania uprasza się pod nr. 8643 do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego“

Maszyna do szlifowania

marki „Dowa“ z 2-ma motorami zupełnie nowoczesna, mało używana, nadająca się dla fabryk ceramicznych i kafli, do szlifowania płyt i kafli, korzystnie do oddania. Oferty upraszam skierować do Biura Ogłoszeń „PAR“ Poznań, Aleje Marcinkowskiego 11 pod nr. 13,21. 8664

Z powodu likwidacji tanio na sprzedaż:

- 1) Parowa maszyna 60 K. M.
- 2) Samochód ciężarowy 3—4 ton 8668
- 3) Butle stalowe do tlenu
- 4) Centryfuga miedziana do suszenia bielizny

FABRYKA KONSTRUKCYJ ŻELAZNYCH
Przemysław Winiarski, Toruń.

Sprzedaz okazyjna!

Używany Shaping (heblarka) 300 m/m skok, tokarnia do żelaza 1 m toku i piła taśmowa do drzewa Ø rolek 8666 700 m/m, korzystnie do sprzedania.

W. GIERCZYŃSKI & S-ka, Poznań, św. Marcin 13.

Do sprzedania okazyjnie:

- maszyny stolarskie** zupełnie nieużywane
- 1 piła taśmowa, 1 gryzarka pionowa, 1 heblarka.
  - 1 auto ciężarowe „Benz Gaggenau“ z przyczepką 5-ton.
  - 1 lokomobile stabilna Wolfa 35 K. M.

Wiadomości: **L. SEELIG i Syn**
Lwów, Sykstuska 56a 8669

Inżynier lub przedstawiciel

8646

poszukiwany na miasta: Poznań, Kraków i Lwów, przez Towarzystwo francuskie na Górnym Śląsku dla sprzedaży rur centryfugalnych z żelbetonu w zarządach gminnych i państwowych.

Wymagana dokładna znajomość języków niemieckiego i francuskiego. Oferty należy kierować w jednym z dwóch języków pod szyfrą „WK. 451”

do Tow. Rekl. Międzyn. Sp. z o. o. i. r. RUDOLF MOSSE, Katowice, ul. Mickiewicza 4.

Fachowiec do fabrykacji rowerów i ram motocyklowych,

obeznany w niklowaniu, **poszukuje zajęcia** w większej fabryce. — Łaskawe zgłoszenia uprasza się do Administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 8605.

Handlowiec

z branży maszyn i narzędzi rolniczych, Wielkopolańczyk, od roku 1913 stale za wyjątkiem służby wojskowej w branży, władający poprawnie językiem polskim i niemieckim, dobry organizator, w mniejszym przedsiębiorstwie może i również warsztat reperacyjny poprowadzić, poszukuje od zaraz posady. Zgłoszenia łask. kierować pod adr. 8639

L. Pruszewicz, Gdynia, ul. Portowa Dom Nadolskiego.

Ekspedjent magazynier

z branży żelaza, młodszy, biegły w polskim i niemieckim, z dobrymi świadectwami, poszukuje od 1. IV. b. r. posady jako ekspedjent lub magazynier. Łaskawe zgłoszenia proszę skierować do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod 8514

INŻYNIER lub PRZEDSTAWICIEL

dobrze wprowadzony w sferach przemysłowych, poszukiwany dla objęcia okręgowego subzastępstwa na miasta: Poznań, Warszawę, Kraków i Lwów dla sprzedaży pasów patentowanych, stanowiących specjalność dla branży metalowej odlewni. Wymagana dokładna znajomość języków niemieckiego i francuskiego. Oferty należy kierować w jednym z dwóch języków pod szyfrą „WK. 452” do: Tow. Rekl. Międzyn. Sp. z o. o. i. r. RUDOLF MOSSE, Katowice, Mickiewicza 4.

8647

„R. Met.”

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW.

CENY OGŁOSZEŃ: $\frac{1}{4}$ str. 150 zł, $\frac{1}{2}$ str. 80 zł, $\frac{3}{4}$ str. 45 zł, $\frac{1}{8}$ str. 25 zł, $\frac{1}{16}$ str. 15 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III. str. 30% dopłaty. — Artykuły opisowe z dopłatą 100%. — Dostarczenie kliszy autotypj z różnych fotografii po 14 groszy za cm². W Gdańsku obowiązują powyższe ceny w guldenach. Ogłoszenia z zagranicy oblicza się w markach niemieckich. W wydaniach specjalnych obowiązuje taryfa inna. Miejscem wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestjach spornych miarodajny jest Sąd Grodzki (Okręgowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.

KUPNA

Kupię używane walce

(Gummiwalzwerk) dla przemysłu gumowego. Zgłoszenia pod nr. 8658 do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“.

Kupię używany

kocioł parowy

w dobrym stanie o powierzchni ogrzewalnej 50–60 qm. Łaskawe oferty z podaniem ceny pod Nr. 8627 do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego“

Poszukuję

2 żel. schodów kręconych

ca 1,50 m $\varnothing$ na 3,40 m i 4,25 m wysokości.

Oferty uprasza 8656

W. ŁUKOMSKI-budowniczy, Śmigiel

Stare płyty akumulatorowe, szlam, i wszelkie stare metale

kupuje

T. Bielawski, Poznań,

Bukowska 33. — Telefon 6418. 8662

Mamy zapotrzebowanie na

lokomobilę parową

120 KM. w dobrym stanie oraz na **wyciąg linowy** (Haspel) na 2.000 kg. Zgłoszenia pod „KM. 120“ do

Towarzystwa Reklamy
Międzynarodowej

R. MOSSE, Kraków,
ZYBLIKIEWICZA 16.

8634

Maszyna parowa

leżąca 300 K. M. rzeczywistych bez kondensacji, nowszej konstrukcji, mało używana, kompletna, poszukiwana do kupna. Zgłoszenia pisemne z opisem i podaniem dat Inż. Karol Wimmer, Kraków, Kielecka 22. 8674